

SN
supernova

ARKADIJE I BORIS STRUGACKI

PLANETA
PURPURNIH OBLAKA

**Arkadij i Boris
Strugacki
Planeta purpurnih oblaka**

**Страна багровых туч
1959**

Prvo poglavlje

U prostranom kabinetu načelnika Sedmog poligona jedva se smestilo osam međuplanetaraca, tridesetak saradnika raketodroma, inženjera sa raketogradilišta »Vejdali Ju-i«, i predstavnika naučno-istraživačkih i projektantskih institucija koje sarađuju sa Komitetom za međuplanetarni saobraćaj. Referat je podnosio Ljahov. Govorio je brzo, odsečno, lupkajući olovkom po kožnoj fascikli sa dnevnicima i beleškama.

U skladu sa planom probnog leta, planetoplan »Hius« je, dvadeset časova posle starta, zauzeo nepomičan položaj u odnosu na Sunce, a zatim je, sa stalnim ubrzanjem od 9,7 metara u sekundi, munjevito poleteo prema tački susreta sa Venerom; opisujući pri tome elipsu oko Sunca, Pošto je prešao tačno polovinu razdaljine i razvio brzinu od četiri hiljade kilometara u sekundi (uzbuđenje i žagor među slušaocima), Ljahov je okrenuo planetoplan ogledalom prema tački susreta i počeo da koči. Posle osam i po dana, »Hius« se našao u orbiti »Ciolkovskog« — jednog od sovjetskih veštačkih satelita Venere, a nekoliko časova kasnije pristao uz njega. Potom je Ljahov, pridržavajući se programa proba, trideset dana manevrisao oko Venere, proveravajući funkcionisanje foto-reaktora u svim mogućim uslovima, posetio veštačke satelite koji pripadaju drugim državama, spustio se na Venitu — prirodni Venerin satelit i, konačno, krenuo nazad, ukrcavši obolelog inženjera sa čehoslovačke međuplanetarne stanice.

Ljahov je ispričao sve o režimima funkcionisanja foto-reaktora, o rezultatima primene Doplerovog efekta za određivanje brzina fotonske rakete, izneo pretpostavke u vezi sa protivmeteorskim uređajem (»Na svu nesre... ovaj bolje rečeno sreću, nismo morali da ga isprobamo«), ocenio rasprostranjenost gustih slojeva kosmičke prašine u prostoru između orbita Zemlje i Venere (»Ti podaci, drugovi, po mom najdubljem ubeđenju, pružaju nade da će moći da se realiziraju ideje o direktno-strujnom fotonskom motoru, barem za ovakve letove, čim bude rešen problem fotonskog pogona na anihilaciju«). Posebnu pažnju je Ljahov posvetio nekim neshvatljivim pojavama koje je zapazio u toku leta: Dolazilo je do bezrazložnih prekida radio — i TV veze, eksplozija ultrafrekventne vibracije trupa

planetoplana, malih poremećaja magnetskog polja za kočenje u žiži ogledala. Do svega toga je došlo neposredno pred kočenje, to jest u periodu maksimalnih brzina. Ljahov je izrazio uverenje da se tu zapravo radi o fantastičnim brzinama planetoplana — o brzinama koje zahtevaju da se pređe na relativističku mehaniku.

U celosti je »Hius« opravdao sve nade koje su polagane u njega. Posle probnog leta, postalo je jasno da, »uprkos mišljenju sumnjičavaca i tupoglavaca, koji samom činjenicom svog postojanja skrnave slavnu ideju o međuplanetarnom saobraćaju«, budućnost, i to bliska budućnost, pripada fotonim raketama. (Aplauz, odobravanje). Čak i u takvom primitivnom i pravolinijskom obliku, kombinacija foto-reaktora sa apsolutnim reflektorom predstavlja ogroman korak napred u tehnici putovanja kroz kosmos.

Sitni konstruktivni nedostaci »Hiusa« bili su gotovo beznačajni u poređenju sa njegovim neosporno dobrim osobinama i kvalitetima: praktično neograničenom mogućnošću kretanja, sposobnošću da startuje i spušta se, bez obzira na utrošak energije, a bez preopterećenja opasnih po život i zdravlje posade, njegovom nezavisnošću od baza itd.

—... I ja sam, drugovi, moram priznati — rekao je Ljahov, — čak pomišljao: A što ne bih pokušao, tokom probnog leta, da se spustim i na Veneru? (Smeh u sali. Krajuhin se ljuti i mršti, Jurkovski pokazuje Ljahovu pesnicu). A što da ne? Niko za to ne bi saznao... Dovoljno je, međutim, pogledati tu planetu izbliza, da bi se čovek setio šta je to disciplina. Moram reći da je disciplina divna stvar. Ranije nikada nisam leteo u pravcu planeta koje imaju atmosferski omotač... Venera, nije ništa posebno...

Posle Ljahova je govorila navigator Vera Nikolajevna, izuzetno zgodna žena u plavoj haljini, sva rumena od uzbuđenja. Ona je iznela nekoliko varijanti izlaženja fotonim planetoplana na »direktnu putanju«. Ispostavilo se da elektronska mašina za izračunavanje kurseva, sastavni deo opreme »Hiusa«, ne odgovara u potpunosti zahtevima nove, »direktne« kosmogacije — to jest navigacija kroz kosmos.

Navigator i operater moraju neprekidno da unose korekcije zbog poremećaja u kretanju u odnosu na Sunce, što, na primer, nije moralo da se čini kada se letelo po orbitalnim putanjama. Veri

Nikolajevnoj je upao u reč brkati, kosmati mladić, predstavnik Instituta za kibernetičke uređaje, i počeo da objašnjava Krajuhinu šta je sve u njegovom institutu spremno za rešavanje tog problema. Govorio je vatreno i nerazumljivo; sa njim su se odmah dokačili Krutikov i još jedan inženjer: počeli su žestoko da se prepiru. Niko ih nije prekidao te Bikov već počeo da misli da su kibernetički uređaji sada najvažnija stvar u opremanju fotonskih raketa, ali trenutak kasnije uvide da je pogrešio.

Grupa saradnika raketodroma opkolila je Čokana Kunanbajeva koji je bez žurbe nešto objašnjavao i olovkom povlačio linije po otvorenim listovima pausa. Krajuhin i Jermakov su okupili oko sebe graditelje raketa sa raketogradilišta »Vejdali Ju-i«, prelistavali i pokazivali im dnevnik leta. Graditelji raketa su klimali glavama i nešto beležili. Ljahov, Bogdan Spicin i Jurkovski su ćutke slušali načelnika Sedmog poligona. Jurkovski se ironično osmehnu, reče nešto, i svi se nasmejaše: Ljahov i Spicin — veselo, načelnik — zbunjeno.

Bikov još jednom pogleda kolege koji su pobijali navode brkatog predstavnika Instituta za kibernetiku, pa se okrenu Daugeu, koji predloži:

— Hajdemo, Alekseju, kući. Dovršiće raspravu i bez nas. Moramo se upoznati sa novim podacima o Veneri. Poslao ih je Mahov, načelnik »Ciolkovskog«.

Uveče su se međuplanetarci okupili u hotelskoj čitaonici. Vera Nikolajevna je govorila užagrenih očiju:

— Odlepiti se od zemlje i naći se u prostoru — to još uvek ne znači i osvojiti taj isti prostor. Prvi vazdušni baloni nisu čoveka učinili gospodarom vazdušnog okeana. To je učinio tek avion. Zar ne? Gospodarima prostora će nas načiniti samo »Hius«, koji ne zavisi od sile teže, koji se oslobodio ropskog potčinjavanja toj sili.

Bogdan Spicin je zaljubljen posmatrao Veru Nikolajevnu, a Ljahov rasejano promrmlja:

— A mi smo, eto, bili prvi u tom poslu!

Jurkovski se osmehnu:

— Ipak je kod nas, na Zemlji, bolje, zar ne, Vasja?

— Razume se da jeste.

— »Razume se...« Eh, Vasja, Vasilije moj! Nema u tebi ni trunčice poezije! Obavio si takav let! Ne, ti uopšte nisi dostojan takve časti!

— Moraš znati da nisam nikakav sportista — ljutito reče Ljahov. — Ja sam trudbenik, radnik! I ne vidim u tome ništa loše.

— Niko i ne kaže da je to loše... — Jurkovski podiže pogled prema tavanici. — Ali, moraš se složiti, momče, da put obično krče... sportisti, kako ih ti nazivaš...

— Znači da nije baš uvek tako.

— Kakva je to klasifikacija? — sa čuđenjem upita Krutikov. — Sportisti, radnici...

— Uvek i svuda — sa sigurnošću reče Jurkovski — napred su, u prvim redovima koračali entuzijasti-sanjari, usamljeni romantičari, oni su krčili put administratorima i inženjerima, a zatim...

— Zatim je po kostima tih sanjara i romantičara jurila pohlepna siva masa, rulja prezrena... — osmehujući se i kreveljeći, piskavim glasom progovori Dauge. — Jadan si mi ti, mili moj Voloda, znaš! Entuzijasta-sanjar... jedinka!

Jurkovski se naglo okrete prema njemu, ali Krajuhin diže ruke:

— Trenutak samo — dobaci sa podsmehom. — Znači, Vladimire Sergejeviču, administratora-entuzijasta nema? Ni inženjera-sanjara takođe? Hm... I šta ono još reče u vezi sa sivom masom?

Bikov je sedeo kao na iglama. Nikada mu dotle Jurkovski nije bio toliko nesimpatičan. On pogleda Ljahova, bledog, sa usnama koje su drhtale i razljuti se još više. Ali, on još nije imao ovde pravo glasa. Stigao je tek pre nekoliko dana.

— Svi smo mi sanjari, ako hoćeš, Vladimire Sergejeviču — nastavi Krajuhin. — I entuzijasti. Samo, svako na svoj način. Evo, Vera Nikolajevna se raduje što joj »Hius« pruža mogućnost da se kreće u prostoru kud god i kako god zaželi. To veseli njenu krilatu dušu. Je li tako? U tome ona, sigurno, i vidi istinsku ulogu »gospodara prostora«.

— Ja to uopšte nisam htela da kažem... — rasejano odgovori Vera Nikolajevna.

— Nadam se... Jer država, naš narod, naša stvar ne očekuju od nas samo rekorde, već isto tako i uran, torijum, transuranide... Svi smo mi sanjari. Ali — ja ne sanjarim o tome da jurim po prostoru kao nekakav mehur od sapunice, već da iz prostora crpem sve ono što

može biti korisno... Ono što je prevashodno potrebno za bolji život ljudi na Zemlji. Nositi sve u kuću, a ne besmisleno trošiti sve ono što postoji u kući! To je naša uloga. A isto tako i naša poezija.

— Baš kao pčele — reče Krutikov.

— Upravo kao pčele, a ne kao... vodeni cvet, koji živi samo jedan dan. Pored toga, u naše doba prolazni periodi protiču jako brzo. Evo i primera: u narednom letu pilot »Hiusa« će već obavljati više nego skromnu dužnost taksiste. Glavnu ulogu će imati drugi. Evo, on!... — pokaza Krajuhin Bikova, koji, sav iznenađen, poče da trepće očima. — I Dauge, i Vi, Vladimire Sergejeviču. Čovečanstvu su potrebna bogatstva Venere, a ne pompezni raporti. A potom ćete vi ustupiti mesto novim herojima, proizvođačima, onima koji će graditi fabrike na obalama Uranske Golkonde. I sve je to posao, dragi moj, stvaralački posao, a ne nekakav tamo sport! Samo što se neki prema njemu odnose kao prema efektnoj mogućnosti da blesnu kao pod kupolom cirkusa i poberu aplauz, dok se drugi prema svemu tome odnose kao prema poslu uopšte. A vama je, izgleda, stalo da se samo dokopate riznice tajni, u kojoj one leže kao snoplje, i da zabodete svoj steg... Eh, vi... sportisti...

Zavlada tišina. Jurkovski ustade i, ne pogledavši nikoga, izađe.

— Silan momak — progovori Krajuhin. — Hrabar, pametan... Sav kao da je satkan samo od ambicija!

Jermakov reče bez osmejka na licu:

— Otac mi je pričao da je izvesni Nikolaj Zaharovič Krajuhin u mladosti...

— »Krajuhin, Krajuhin«... — Nikolaj Zaharovič poče stenjući da trlja kolena. — To je bilo u mladosti... A osim toga, možda ti je poznato, maločas pomenuti Krajuhin je upravo zbog toga dobio preko nosa... izvinite za izraz... na partijskom sastanku, da. I to mu je u oči skresao upravo tvoj tatica, Anatolije Borisoviču! Eto, tako, znači, stoje stvari.

Krajuhin ljutito šmrknu, nakašlja se i ode.

*

Poslednji dani pred start su tako reći proleteli. Svi su bili zauzeti. Jermakov je rukovodio radom grupe za opsluživanje koja je

ukrcavala u »Hius« sve što je bilo potrebno za let. Brod se nalazio pod masom metalnih konstrukcija, bio je obavijen paučinom kablova i skela. Ispod njega su se vrzmale desetine cisterni, traktora, dizalica i konvejera. Radilo se danonoćno. Kroz debele metalne cevi, prekrivene slojevima leda iinja, ubacivani su gasovi pod pritiskom — vodonik za rakete i kiseonik za posadu, kroz tanje cevi — voda i sredstva za podmazivanje. Konvejeri i dizalice su kroz tri otvora ubacivali pakete, vreće i sanduke sa namirnicama, opremom i aparaturom. Desetine ljudi, u specijalnim kostimima vrzmalo se u uranskim reaktorima. Stručnjaci, koji su doputovali iz Novosibirsk, proveravali su mikron po mikron slojeve »apsolutnog reflektora«; u tom neopisivo finom, a istovremeno i najjačem oklopu na svetu, mogla su se pojaviti mikroskopski sitna oštećenja, koja bi mogla da ekspediciju pretvore jednostavno u buktinju. Krajuhin je doputovao da lično vidi kako su sa kupole »Hiusa« skinuli debelu titanijumsku ploču i kako su dizalice pažljivo spustile u komore za aktiviranje fotonskog reaktora balone-kapsule sa mešavinom tečnog tritijuma i deuterijuma. Potom je ploča vraćena na svoje mesto i istoga je dana podignut i pričvršćen za nju ogroman kontejner sa »maljčikom« — specijalnim transporterom za prevoz astronauta po Veneri.

— Sa tim glupavim sandukom na grbači — reče Vera Nikolajevna — »Hius« izgleda veoma nezgrapno.

Ljahov, Spicin i Krutikov su sve te dane provodili na »Hiusu« u prostoriji u kojoj su se najazili uređaji za upravljanje planetoplanom. Dauge i Jurkovski su proučavali nove podatke o Veneri koje je doneo Ljahov, neprestano su raspravljali, sastavljali nekakve tajanstvene radiograme, nosili ih Krajuhinu na potpis, a potom sa njima jurili u radio-stanicu.

Kada je groznica oko priprema dostigla kulminaciju, Krajuhin je pozvao Bikova i krenuo sa njim u jedan od podzemnih magacina na južnoj periferiji grada. U suvoj i svetloj prostoriji magacina Bikov je ugledao sanduk sa oružjem.

— Poznate stvarčice? — upita ga Krajuhin.

Bikov ga je posmatrao u nedoumici, a onda se nagnu i pročita:

— Karabin-automat, tip 1975. godine...

— A ovo ovde?

— Reaktivne puške... revolveri...

— Eto vam, birajte... Bikov je shvatio:

— Za celu posadu?

— Jakako. Uzmite i rezervu.

Bikov ćutke odabra osam novih karabina, nekoliko desetina ručnih granata, vazdušne revolvere, finske kame u svetložutim kožnim futrolama.

— A gde ie municija? I detonatori za granate?

— Ima i municije, i detonatora i svega što vam je potrebno. Napišite načelniku magacina šta vam je potrebno...

Spustiše se jedan sprat niže.

— Ovo je takođe za vas — reče Krajuhin, pokazujući cilindrične predmete čije su se metalne ivice presijavale.

— Atomske mine... — promrmlja Bikov.

— Poznate su vam?

— Kako ne bi bile...

— Uzmite deset kompleta. Ponesite i desetak visećih raketa—reflektora...

Dva časa kasnije kroz grad u pravcu poligona krenuše kola natovarena teškim sanducima od plastike i tucetom rešetkastih okruglih futrola. Dva časa kasnije sve to je bilo ukrcano na »Hius« pod ličnom kontrolom Bikova.

Konačno je sve bilo završeno. Tokom jedne noći su nestali laki i nezgrapni podupirači i skele, kojima je bio obavijen planetoplan, metalne cevi, dizalice i konvejeri. Otišla su kola, traktori, otputovali ljudi. Na ugaženoj, raskopanoj zemlji, pod kišom koja je rominjala, ostali su samo tragovi materijala koji je korišćen za pripremne radove.

Krajuhin je u pratnji Jermakova i načelnika grupe za opsluživanje obilazio sve prostorije »Hiusa«, sve pregledao i vrlo pažljivo osluškivao moćnu buku solenoida uključenih za probu. Posle je izrekao nekoliko primedbi, sišao na zernlju, obrisao ruke pešom mantila i rekao:

— Čini se da je sve u redu, družo Jermakove. Potpišite dokument.

Jermakov potvrdno klimnu glavom. Načelnik grupe za opsluživanje sa olakšanjem odahnu, malo se zbuni, a zatim upita, nakašljavši se:

— A kada će biti start. Nikolaje Zaharoviču? Sutra?

Preostalo je, međutim, još nekoliko formalnosti. U gradu je Krajuhin bio hitno pozvan u radio-stanicu, i kada se vratio iz nje, on hladno (tako se barem Bikovu učini) izjavi da se start odlaže za prekosutra izjutra, jer sutra izjutra stiže državna komisija.

— A uveče će biti... sve... svečana večera.

Bez nekih formalnosti i frakova.

Jurkovski energično poče da pokreće usne, Jermakov ravnodušno zevnu, a Krutikov sleže ramenima i ponovo se udubi u čitanje nekakve knjige.

— Hajde da se malo prošetamo — Dauge predloži Bikovu.

Iziđoše iz hotela i bez žurbe krenuše niz ulicu ka poligonu.

— Zdravice, kitnjasti govori — reče Dauge besno. — To uopšte ne mogu da podnesem!

— No, znaš li... — Bikov pogleda nezadovoljno sagovornika. — Takav događaj, ipak...

— Šta znači to »takav«? Ljudi rade svoj posao. Ima li u tome nečeg čudnog? Neobičnog? Koliko je meni poznato, ne određuje se nekakva posebna komisija za obeležavanje polaska, recimo, geološke ekspedicije?

— Događa se sigurno i tako nešto...

Jedno su vreme koračali ćutke. Bikov upita:

— Zašto se to onda tako uopšte radi?

— Đavo će ga znati zašto. Čini mi se da se tako uobičajilo od davnina, kada je bilo potrebno »razdrmati« ljude, oduševiti ih za obični, svakodnevni posao. I eto, tada se uobičajilo i do danas se ljudi ne mogu odvići od te glupave navike. Ko može bolje od nas da shvati značaj ekspedicije »Hiusa«? Smešno je u naše doba vatreno izgovoriti velike istine... I čega radi? Da bi se po hiljaditi put ponovilo ono što svi tako dobro znamo!

Vratili su se u hotel. Kraj ulaza u trpezariju, Dauge se zaustavi, ustuknu i gurnu Bikova laktom:

— Tiše!...

Trpezarija je bila osvetljena slabim večernjim suncem. Na otomanu su, glavu uz glavu, sedeli Bogdan Spicin i Vera Nikolajevna. Čutili su, gledajući kroz prozor, a lica su im bila do te mere ozbiljna i neobično tužna, da se Bikovu steže srce. Velika, bela Bogdanova

ruka grčila je uska, krhka ramena žene. Dauge povuče Alekseja za rukav i oni na prstima odoše na sprat.

— Eto, Alekseju, tako je to... — progovori

Dauge. — Sastanu se samo za nedelju-dve, a onda ponovo svako na svoju stranu. Ona je pet godina starija od njega... Ljubav, šta da se radi. Prava, velika ljubav...

Zamisli se. Bikov oprezno upita.:

— A što se ne uzmu?

— Šta kažeš? Zašto se ne uzmu? — nije shvatio odmah Dauge. — A kakve bi to svrhe uopšte imalo? Oni se sastaju jednom ili najviše dva puta godišnje, zar ne shvataš?

— Razumem — promrmlja Bikov, ali odmah energično dodade: — Ne, apsolutno ništa ne shvatam! Što se ne bi uzeli, živeli zajedno, a isto tako i leteli zajedno...

— Zajedno... Nemoguće je zajedno, Alekseju. Oni se, kako sam ti rekao, sastaju jednom ili dva puta godišnje. Apsolutno je nemoguće da lete zajedno, jer Bogdan učestvuje u ekspedicijama na koje žene ne polaze. Kakva bi mi pa to bila porodica?

— Ne — ubedeno progovori Bikov — to bi ipak nekako moglo da se sredi, kada bi to samo odista želeli.

— Možda si u pravu. Možda su oni jednostavno izmislili za sebe tu ljubav?

— Eto, uzmi kao primer sebe...

— Ja bih, Alekseju... — Daugeov glas zadrhta. — Ja bih za voljenu ženu život dao! Ja sam, dragi moj, slabić...

Sledećeg dana doleteše gosti iz Moskve. Na radost Bikova i zaprepašćenje svih, večera je protekla veselo. Bilo je i govora i zdravica uz šampanjac, i lepih želja za srećan put. Krajuhin je opisao nekoliko komičnih epizoda iz ranog perioda kosmičkog saobraćaja. Jurkovski najednom poče da recituje stihove Bagrickog, Kazivao je svoje najdraže »Crnoberzijance«, a kada se aplauz smirio, on reče sa tugom u glasu:

— Eto... koliko je samo lepih pesama o moru i mornarima, a o nama ih uopšte nema. Samo jedna te ista — »Leti, raketo moja... «

— Pesnici poznaju more hiljadama godina — primeti Vera Nikolajevna — a kosmički prostor gotovo da i ne poznaju. Strpi se malo. Volođa, biće napisani odlični stihovi i o nama...

Jurkovski joj galantno poljubi ruku:

— Strpeću se, Veročka...

Kada su se gosti razišli. Krutikov uzdahnu i primeti:

— Hvala neka je bogu, dobro smo se proveli. Samo...

— Da — upade mu Dauge u reč. —Oproštajno veče u intimnijem krugu bi ipak bilo prijatnije.

Krajuhin ustade, bučno odmače fotelju i reče:

— Molim za malo pažnje, dragi moji prijatelji. Samo za trenutak pažnje. Sada smo u krugu najbližih i imam želju da vam uputim nekoliko reči. Alekseju Petroviču, sipajte svima vino... Po kapljicu, Anatolije, ne uznemiravaj se... Ta—a—a—ko, hvala vam! Prijatelji! Ja sam ovde najstariji međuplanetarac... Strašno se osećam kada se setim u kakvim smo kovčezima započinjali svoju karijeru! U poređenju sa »Hiusom«, to su bile staromodne kočije, da ne kažem nešto mnogo gore. Ali, ja nisam od onih samozadovoljnih, koji gundaju da je, eto, sadašnjoj omladini mnogo lakše nego što je to bilo nama. Jer, znam koliko je složen vaš zadatak. Zadatak je uvek ograničen sredstvima, i ukoliko su moćnija sadašnja sredstva, utoliko vam je i zadatak složeniji. Vama neće biti lakše nego što je to bilo nama... nego, možda, čak i teže, jer vam je odgovornost mnogo veća... Prijatelji, ako vam bude veoma teško, setite se, molim vas, za koga i u ime čega sve to činite. Poznajem vas sve prilično dobro, tako da mogu da budem uverem ako se toga setite, imaćete više snage. Eto... to bi bilo sve. U vaše zdravlje!

On diže svoju čašu, iskapi je i brzo iziđe iz prostorije. Jedno su vreme svi ćutali. Zatim se diže Jurkovski i tiho reče:

— No, hoćemo li, argonauti... u zdravlje starca?

Te večeri Dauge dugo nije mogao da zaspi. Ustao je, upalio sijalicu i seo za sto, gledajući pravo u izvor svetlosti. Dugo je tako sedeo. Pogled mu pade na novine koje tog dana nije stigao ni da otvori.

Bikov ih prelista, malo se zamisli, a onda ih strpa u džep sakoa. To treba svakako poneti sa sobom. To je dah Zemlje, snažan puls rodne planete koji čovek želi da oseća i na dalekom putovanju. Simbol... Aleksej uzdahnu i ugasi svetlost...

Jutro je na dan starta bilo vedro. U pet časova izjutra više niko nije spavao. Svi su se okupili u salonu, sedeli su ili se vrpeljili. Za doručkom su malo jeli i to dosta bezvoljno, a Jermakov se pretvarao

da to ne vidi. Krajuhin i gosti su se o nečemu poluglasno došaptavali. Ukrkali su se u kola. Iako je bilo još rano, ulice su bile pune sveta. Kola iziđoše iz grada.

Tada se Bikovu dogodi ono čega se kasnije još dugo sećao sa čuđenjem i stidom. Obuzela ga je nekakva čudnovata ukočenost. Kao da se izgubio, posmatrao je sve oko sebe ravnodušno, ne mogavši da se koncentriše ni na šta. Misli su mu se rojile po glavi, ali nijednu nije bio u stanju da dovrši.

Kraj blindiranih rovova se počеше opraštati. Bikov je mahinalno stezao nečije ruke, osećajući na svom licu priglup, ukočen osmeh i nemajući snage da ga odagna. Krajuhin mu nešto reče, zagriše se i poljubiše. Aleksej je klimao glavom, dok mu je predsednik gradskog sovjeta nešto vatreno govorio, tapšući ga po ramenu. Zatim se na odrvenelim nogama, koje su ga jedva slušale, pomeri u stranu i zaustavi, posmatrajući kako Spicin grli Veru Nikolajevnu, a ona mu miluje lice. Dauge dograbi Alekseja za ruku i odvede ga do kola...

Kada je Bikov digao pogled, nad njim se već presijavala glomazna, ispupčena površina reaktorskog prstena. Najzad je shvatio šta mu je smetalo. U mozgu mu je nesvesno, ali jasno titrala jedna te ista misao: »Poslednji put... Poslednji put... « Nije mogao da se seti kada mu se ta misao pojavila u svesti, ali nikako nije mogao da je odagna.

— Na mesta! — dreknu Jermakov neprirodno oštrim glasom.

Bikov se osvrnu oko sebe. Kola, koja su ih dovezla do »Hiusa«, već su bila otišla. Unaokolo se prostirala jednolična pusta tundra.

— Alekseju Petroviču, ne zadržavajte se!

»Poslednji koraci po Zemlji« — pomisli, prilazeći lestvama. »Poslednji udisaj zemaljskog vazduha«. »Poslednji pogled prema plavom nebu«. Otvor se resko zalupi... Tek tada shvati da se u stvari boji. Jednostavno se — uplašio. Odmah se smiri i pode za Daugeom u salon. Bikov. Dauge i Jurkovski sedoše u fotelje i ćutke se vezaše širokim elastičnim pojasevima. Jermakov. Spicin i Krutikov su sigurno bili u komandnoj kabini. Bikov pogleda Jurkovskog. čije je lice bilo ljutito, dok mu se na nosu javljala žućkasta pega.

— Pripremite se! — odjeknu iz nevidljivog zvučnika prodorni glas Jermakova.

Zavlada mrtva tišina. Samo za trenutak Bikov oseti da mu je muka i da se ne oseća najbolje. Ogromnim naporom volje uguši odvratno

osećanje bespomoćnosti i popreko pogleda Daugea. koji je netremice gledao preda se.

— Start!

Gromoglasna grmljavina je dopirala odnekud odozdo. Sve se pokrenu. Sedište fotelje mekano pritisnu telo. Bikov se iz sve snage napreže da zatvori oči i u tom času ugleda raznobojne kolutove pred očima. Buka se prvo pojačala, zatim počela da se stišava i najzad sasvim umukla. Zavladala je tišina. Bikov se oprezno okrenu prema Daugeu.

— Bola više neće biti — jasno i veselim glasom reče Dauge. — Startovali smo. I poleteli.

Jurkovski se najednom besno lupi dlanom po čelu.

— Šta ti je! — uznemireno ga upita Dauge.

— Vražja stvar!... Zaboravio sam u hotelu električni aparat za brijanje, a čini mi se da ga nisam ni isključio.

Bikov sa izvesnim naporom zauze sedeći položaj, protrlja dlanovima slepoočnice i sa olakšanjem uzdahnu...

Drugo poglavlje

Pred veče se vreme pokvarilo. Sa okeana je naišao hladan talas, nad tundrom su počeli da se gomilaju gusti slojevi sive magle. Nebo su pokrili niski oblaci; smračilo se kao da je počela da se spušta noć.

U kabinetu načelnika Glavne radio-stanice Sedmog poligona bilo je toplo i svetlo. Kraj stola, u niskoj fotelji, s glavom na grudima, dremao je Krajuhin. Iznad vrata je glasno kuckao sat, odbrojavajući minute. Pri svakom otkucaju Krajuhin je za tren dizao plavicaste, gotovo prozirne očne kapke. Na ivici stola se hladila netaknuta čaša čaja. Kroz poluotvorena vrata je provirio dežurni, zastao za čas u nedoumici, zatim prišao na prstima i stavio ispred njega svežanj radiograma.

— Ima li čega novog? — promuklo progovori Krajuhin.

Dežurni se trže:

— E—e... ništa. Pre trinaest minuta je »Hius« javio da je sve u najboljem redu.

— Da li je uspostavljena televizijska veza?

— Nije, Nikolaju Zaharoviču, za sada nam još nije pošlo za rukom da je uspostavimo.

Krajuhin je dugo ćutao, a dežurni se nekoliko puta premeštao sa noge na nogu i kašljucao, da bi Krajuhin najzad rekao:

— Kažeš da nema nikakvih novosti?

— Nikakvih.

— Dobro...

Iskosa je bacio pogled na radiograme, pa onda ponovo zatvorio oči. Srce ga je tištalo, osećao je tup bol, nešto ga je probadalo u levom ramenu. Opružene noge su mu bile natekle, ali nije imao volje da ih pomera. Ipak je naterao sebe da skine ruku sa naslona i uzme čašu. Tada je srknuo čaj, osetio mučninu. To su sve nervi — rekao je sam sebi. — Nervi i starost. Sve dotle on nije znao šta su to, u stvari, nervi. Lekari su mu govorili da će mu škoditi ako se nervira, ako se uzbuđuje. A on je to primao s podsmehom. Činilo mu se da se nikada nije uzbuđivao... Do današnjeg dana.

Danas, 18. avgusta 19.. godine, tačno u 05.00 po moskovskom vremenu, počelo je ono za šta se on spremao jednu i po deceniju. Start prve fotonske rakete otvarao je novu eru u istoriji

međuplanetarnog saobraćaja. I upravo tim startom završavala se za njega, za Krajuhina, mogućnost da neposredno utiče na dalji tok događaja. Jedna i po decenija lutanja, borbi, ogromnih napora... I evo čime se sve to završilo: on sedi osluškujući setne jesenje zvuke, jednolično sitno dobovanje kišnih kapljica o prozorska okna, kloktanje mlazeva koji se slivaju niz oluke sa krovova, zavijanje vetra. Šestorica najodabranijih ljudi u utrobi najsavršenijeg na svetu planetoplana preuzeli su od njega štafetnu palicu i krenuli dalje, prema ostvarenju njegove najdraže ideje. A on je ostao, slab, nemoćan i poguren. I čeka, čeka, čeka...

Za trenutak ga obuze sažaljenje prema samom sebi i zavist prema njima, mladima, ali odmah zaboravi na to, jer je glavno osećanje, koje je uklonilo sve ostale misli i osećanja. bio strah za te ljude. No, dobro... Probni let »Hiusa« protekao je u najboljem redu. Izgleda da su do najsitnijih detalja proučeni svi procesi u titanijumskoj oblozi foto-reaktora... Inženjer može sa apsolutnom preciznošću da utvrdi šta se tamo dešava u svakom milijarditom deliću sekunde, i da predvidi šta će se desiti u sledećim delićima sekunde. Sve je uzeto u obzir: fantastično visoke temperature, fantastične brzine, neverovatno veliki pritisci i opterećenja. Najzad, sigurno nije tek onako, zbog zlehude sudbine, nastradao nesrećni Petrosjan!

Krajuhin jedva uspe da proguta nekoliko gutljaja čaja. Grlo mu je bilo suvo, oči su ga pekle. Telo mu je obuzimala neprijatna groznica. Niz prozorska stakla se u sjajnim prugama slivala voda.

— Svinjarija — promrmlja, zimogrožljivo uvlačeći glavu u ramena.

Neuspeh ekspedicije bi predstavljao pravu katastrofu za njegovo životno delo... upravo sada. dok mnogi još ne veruju u »Hius«, dok se još nije stišala buka koju su digli »oprezni« zbog iznenadne eksplozije prvog »Hiusa«. Tada se činilo da je ideja o fotonskom pogonu diskvalifikovana za dugo. a možda i zauvek... sasvim... Tek je intervencija vladine komisije naterala sumnjičave da učute.

Ne, on odista ne može da se požali. Zahtevao je, tražio ogromna sredstva — dali su mu čak i više nego što se usuđivao i da pomisli. Zahtevao je da se uklone saradnici koji su po njegovom mišljenju bili štetni ili nepotrebni — a među njima je bilo i ljudi sa velikim zaslugama iz prošlosti. I — oni su bili uklonjeni. Neustrašivo je eksperimentisao, i verovali su mu. Sigurno je u njemu postojala

ogromna snaga, nepokolebljivo ubeđenje u ispravnost onoga što je radio. Uostalom, bilo je važno i to što mu je sve polazilo za rukom. Krajuhin je bio prvi istraživač dve velike planete i nekoliko meseca, graditelj pet najvećih veštačkih satelita, vaspitač i idol tri pokolenja najodvažnijih međuplanetaraca... I sada se Krajuhin, u stvari, nalazi na čelu najmoćnije međuplanetarne flotile. To su bili naporni uspesi teške pobede. Iza toga su stajali — poginuli drugovi, časovi neopisivog očajanja i užasa, bol zbog nepovratnih gubitaka... trijumfi, trenuci ogromne sreće, zaslepljujućeg ponosa... Ali, bilo je nemoguće gledati unazad. Trebalo je hitati. Ako se »Hius« srećno vrati, niko više neće smeti da podigne glas protiv fotonske rakete. Ne, ako...

Krajuhin ustade i, ispravljajući noge, napravi nekoliko koračaja iz ugla u ugao prostorije.

— Ovako ne valja — reče glasno. — Gatam, kao nekakva babetina. Ako, ako...

U stvari, odlično je znao da više niko i ništa na svetu neće moći da zaustavi buran razvoj fotonske tehnike. Onoga časa kada su dobijene prve mrvice »apsolutnog reflektora«, bila je rešena sudbina starih impulsnih raketa. Sada prostor mora samo da se povlači. Odupirući se, uzimajući nove žrtve... ali povlačeći se ipak pri tome... Prvo u Sunčevom sistemu, a kasnije — ko to zna... možda će se to desiti još za života Krajuhina — i u međuzvezdanim prostranstvima...

Krajuhin ponovo sede. Osećao je da ima groznicu i pomisli da je to zbog toga, što nije navikao na ovakvo pasivno iščekivanje i nemir. Možda bi bilo bolje da je sam stao na čelo ove ekspedicije. Ali, njega najverovatnije ne bi pustili u kosmos. Kome bi bio potreban tamo, na najstrašnijoj planeti u Sunčevom sistemu, ovako slabunjav i bolešljiv?

Bolje je misliti na odvažnu šestorku.

Jermakov.. Pametan, hladnokrvan. Uvek miran i spokojan Anatolij Jermakov. Dovoljno iskusan da oceni značaj termonuklearne rakete za međuplanetarni saobraćaj... Ceo je život proveo pored Krajuhina, koji ga je poveo i na prvo putovanje i koji mu je bio uzor... Pa ipak, on ide na Veneru, kao vojnik u juriš, da bi se osvetio za sve — za strašnu, besmislenu pogibiju žene, za smrt drugova u ognju... Ali, čak ni on ne vidi iza osvojene Venere osvojeni svemir. ..

I za Daugea, sposobnog geologa-radioaktivca, najprimamljivija su fantastična bogatstva uranske Golkonde... Istini za volju, on ima i Mašu Jurkovsku... Ali, on je geolog do srži i ne može se mnogo posvetiti preživljavanju porodičnih nezgoda.

Tu su isto tako i Jurkovski, iskusan geolog-istraživač, Bogdan Spicin, majstor-pilot raketoplana, Mihail Antonovič Krutikov, najbolji navigator u zemlji, Aleksej Bikov, inženjer-nuklearac i stručnjak za upravljanje specijalnim transporterom za kretanje po planetama...

Cela šestorka je predstavljala odličnu »reprezentaciju«... Zatvorivši oči, Krajuhin ponovo ugleda njihova lica i Jermakova, pilota geologa, »specijalistu za pustinje« na delu...

Kada dežurni ponovo uđe u kabinet, Krajuhin ga pogleda tako besno da mladić stade kao ukopan i poče da trepće. Ali, Krajuhin brzo dođe sebi.

— Ima li nečega? — upita.

— Radiogram iz komiteta, Nikolaju Zaharoviču.

— I šta onda?

— Interesuju se za »Hius«.

— Javite da je sve... da je za sada sve u redu.

— Razumem... Ali. ..

— Šta?

— Vaš potpis...

— Dajte to ovamo.

Krajuhin brzo potpisa i baci nalivpero.

— Televizijska veza? Dežurni kao krivac raširi ruke.

— Dobro, idite...

Seti se svog poučnog govora na oproštajnom banketu. Eto, uopšte nije govorio ono što je u stvari nameravao. Ali, kako je mogao da im kaže: »Ako poginete, sve je propalo... « — ili nešto slično tome. A možda je upravo to i trebalo reći?

Ustade zanoseći se. Jasno je, bolestan je. Dobro bi bilo da potraži nešto vrelo... Pruži ruku prema videofonu. U tom času u hodniku se začuše užurbani koraci, poluotvorena vrata se širom otvoriše i pojavi se nasmešeno lice dežurnog, koji povika:

— Nikolaju Zaharoviču! Uspostavljena je veza! Jermakov vas zove pred kameru!

— Idem — reče Krajuhin, ali ostade još malo, oslanjajući se o sto i gledajući nekuda preko glave dežurnog. Jermakova treba upozoriti — vrtelo mu se u glavi — Jermakova svakako treba upozoriti Da li ću biti u stanju da to učinim?

— Hajdemo.

U velikoj sali za televizijsku vezu fluorescentno svetio je zaslepljujuće obasjavalo nekoliko fotelja ispred visokog stalka sa srebrnastim ekranom. Krajuhin zatvori oči i izvadi tamne naočari.

— Uključite — reče prilazeći ekranu.

Dežurni stade kraj pulta. Na ekranu zasvetlucaše sive senke i ubrzo iz zelenkaste praznine isplovi ozbiljno lice Jermakova.

— Zdravo, mališa! — reče Krajuhin. — Kako me vidiš?

— Odlično, Nikolaju Zaharoviču.

— Sve je u redu?

— Pre pola časa izišli smo na direktan kurs. Prvi put u životu se krećem kroz prostor po direktnoj liniji. Ali, morali smo dosta da se pomučimo dok smo u memoriju upisali putanju prve etape. Izgleda da će naučnici morati da usavršavaju elektronske mašine za izračunavanje kurseva. Krutikov je upravo legao i odmah zaspao kao zaklan. Krećemo se brzinom od pedeset kilometara u sekundi, foto-reaktor radi mirno, temperatura ogledala je — nula, radijacija — uobičajena.

— Kako posada?

— Odlično.

— Bikov?

— Odlično se drži. Utučen je što nema mogućnosti da baci pogled na Zemlju.

— Šta mu je ne pokažeš?

— Razumem.

— Kako je protekao start?

— Sjajno. Jurkovski je razočaran. On kaže da takav start ne bi probudio čak ni bebu.

— Za to treba zahvaliti Bogdanu. Pravi je majstor... Nego... Jesi li sam?

— Ne brinite, Nikolaju Zaharoviču — odgovori Jermakov brzo kao da je upravo i očekivao to pitanje.

Krajuhin se namrgodi:

— Dežurni! — oštro ga pozva.

— Izidite iz sale na deset minuta. Dežurni se brzo udalji, pažljivo zatvorivši vrata za sobom.

— Ne brinite — ponovi Jermakov.

— Ne brinem — brzo odgovori Krajuhin

— Ja se, dragi moj, jednostavno plašim.

Jermakovljeve se oči suziše:

— Plašite se? Šta se desilo?

Kako da mu to objasni? Krajuhin skide naočari i žmireći, poče da ih briše maramicom.

— Uopšteno uzevši, molim te: budi oprezan. Tako... Naročito tamo, na Veneri. Nisi dečak i moraš shvatiti. Ako bude mnogo teško ili opasno, pljuni na sve i povuci se. Sada ne rešava sve Golkonda.

Govorio je i osećao: Anatolij ne shvata. Ali, njegov jezik nikako nije hteo da izgovori: Svedi rizik na minimum. Sada je važno srećno se vratiti. Ako se vama bilo šta desi, moraćemo se za duže vreme odreći fotonskih raketa.

— Ko se čuva i bog ga čuva — nastavljao je, sa užasom osećajući da govori nepovezano i neubedljivo. — Uzalud ne rizikuj...

— Ako bude opasno ili — ako je teško?

To je bio Jermakov, Tolja Jermakov, koji je sa majčinim mlekom posisao prezir prema okolišenju i nedorečenosti. Bilo ga je stid za Krajuhina i bilo mu ga je žao. I on je bio uznemiren. Nagnu se prema ekranu, zagledavši se u lice Krajuhinu koji se povuče unazad...

— Evo šta — reče Krajuhin, trudeći se da pobedi užasavajuću slabost, koju je osećao — slušaj šta ti se kaže, družo Jermakove. Nemam nameru da se takmičim sa tobom u oštroumlju...

— Razumem — tiho odgovori Jermakov. — Neću rizikovati. Smatraću da je osnovni zadatak ekspedicije — sačuvati brod i ljude. Brod ću sačuvati. Ali kako ću njih zadržati od rizika... ?

— Ti si komandant.

— Ja jesam komandant. Ali — svako od jnjih ima svoju glavu i svoje srce. Neće me razumeti i ne znam da li ću uspeti da ih nateram na odstupanje. Ja ne uživam vaš autoritet.

— Nisi me shvatio...

— Shvatio sam vas, Nikolaju Zaharoviču. I spreman sam da se povučem po cenu svega, pa čak i po cenu časti, izvršavajući vaše

naređenje. Ali, da li će se povući i oni?

Svetle Jermakovljeve oči gledale su Krajuhinu pravo u mozak. One su shvatale sve.

— Ja mogu samo da nagađam šta vi mislite...

Krajuhin spusti glavu i promuklo reče:

— Dobro, radi kako znaš. Potpuno se uzdam u tvoju razboritost. A sada zbogom, odoh. Izgleda da sam nešto prozebao...

— Trebalo bi da se odmorite, Nikolaju Zaharoviču.

— Trebalo bi... kontroliši radio-automatiku. Tačno prema utvrđenom redu, svakih pola časa moramo primati automatske signale sa »Hiusa«. Svaka dva časa — tvoj lični izveštaj. Neka se ne kasni ni jedne jedine sekunde!

— Razumem.

— Onda — zbogom. Odoh.

Ustade i nesigurnim korakom brzo krenu ka izlazu. Pod kao da se ljuljao, kao da se propinjao. Treba stići... — pomisli i ničice se sruči u crnu provaliju...

... Krajuhin dođe sebi u toploj postelji u svome hotelu. Sunce je sijalo. Stočić kraj uzglavlja bio je pun bočica, kutijica i fiola. Doktor i Vera, oboje u belim mantilima, sedeli su pored postelje i posmatrali Krajuhina.

— Vreme? — upita on, jedva pomičući jezik.

— Dvanaest nula pet — brzo odgovori Vera.

— Datum?

— Dvadeseti.

— Treći... dan...

Vera klimnu glavom. On se uznemiri, pokuša da se pridigne:

— »Hius«?

— Sve je u najboljem redu, Nikolaju Zaharoviču. — Doktor ga brižljivo pridrža za ramena. — Lezite samo bez brige.

— Maločas su telefonirali iz radiostanice

— reče Vera. — Sve je u najboljem redu.

— Dobro — promrmlja Krajuhin. — Vrlo dobro...

Doktor mu prisloni jednu bočicu uz rame. Začu se šištanje i lek prodre pod kožu. Krajuhin zatvori oči. Zatim razgovetno reče:

— Javite Jermakovu. Sve što sam govorio — neka zaboravi. U pitanju su bili panika, bolest, slabost...

— Bunca — šapnu Vera.

On htjede da kaže da to nije buncanje, ali zaspa.

Probudio se noću i odmah osetio da mu je bolje. Vera ga nahrani buljonom i keksom, napoji vrelim indijskim čajem.

— Uključite radiograme — reče.

— Treba da se odmarate — pobuni se Vera.

— A ja kažem — uključite!

Ona poslušno uključi magnetofon. Slušao je rasejano gledajući u tavanicu, razmišljajući o tome da je »Hius« najverovatnije već počeo da koči. Tada ponovo utonu u san.

Sledeći dani protekli su mirno. Krajurun se brzo oporavljao. Doktor je dopustio da se kraj postelje montira videofon, tele-ekran, a dopustio je i da bolesnik prima posete. Do kasno u noć su sa radiostanice stizale trake sa signalima »Hiusa« i Jeramkovljevim izveštajima. Dolazili su i odlazili inženjeri, majstori, šefovi raznih službi. Posle večere Krajuhin bi pregledao novine, uključio stereoskopski televizijski program Moskve, porazgovarao sa Verom i Ljahovom i, umoran, i zato najzad smiren, legao da spava.

Rano izjutra u sobu je uletela Vera, bleđa, rezbarušene kose i vrlo jakim glasom, tako mu se barem učinilo, povikala:

— »Hius« ne šalje signale! Preko noći je punih pet časova...

— Vera se uhvati za glavu i gorko zaplaka.

Treće poglavlje

»... Ili su romanopisci i štampa lagali, ili naš let ni po čemu nije tipičan. U njemu nema apsolutno ničeg »međuplanetarnog«. Sve je obično i svakidašnje. A istovremeno... Upravo to »istovremeno« i spada u oblast osećanja i preživljavanja. Ako se pogledaju činjenice, onda je teško zamisliti da se nalazimo na kosmičkom brodu i da naš planetoplan leti fantastičnom brzinom prema Suncu. Sada, dok pišem ove retke, Jurkovski i Johanič se muvaju oko karte hemisfere Venere — tako oni nazivaju dva kruga na hartiji, na kojima su ucrtani lančići crvenih i plavih kružića, kao i sitne pegice, štrafirane zeleno. Jurkovski je objasnio da su crveni kružići — planinski vrhovi koji su poznati; plavi kružići su hipotetični ili oni koji su zapaženi samo dva ili tri puta: zelene mrlje obeležavaju mesta na kojima su registrovane snažne magnetske anomalije. Velika crna mrlja je — Golkonda. To je sve. Odista — zagonetna planeta! Nad tom kartom naši astrogeolozi sede satima, poredeći nešto sa svojim beleškama i raspravljajući poluglasno, dok Jermakov ne dođe iz komandne kabine na ručak i ne otera ih od stola. Krutikov je sada na dežurstvu. Bogdan u susednoj kajiti čita, sklupčavši se na postelji na sklapanje. Nije zaboravio da se, po navici, priveže. A Jermakov se zatvorio u svojoj kajiti i ne izlazi iz nje već puna dva časa. Ali, on je priča za sebe... «

»... Elem, prethodnog dana se nije desilo ništa što bi bilo vredno da se zabeleži. Piloti i računari su morali dosta da se namuče dok planetoplan nije izveden na tzv. direktan kurs i dok nije poleteo direktno prema tački susreta. Zbog toga su Jermakov i Mihail Antonovič još na Zemlji izračunali nekakvu »đavolsku krivulju«, trostruku spiralu, po kojoj se planetoplan kretao, smanjujući inerciju orbitalnog i obrtnog kretanja Zemlje i ulazio u ravan orbite Venere. Krutikov je kasnije rekao da se ispostavilo da »Hiusov« kompjuter za izračunavanje kurseva nije na potrebnoj visini. Jurkovski, Dauge i ja smo sedeli za to vreme u salonu i osluškivali lake potrese. Ali, amortizacioni mehanizmi fotelja su jednostavno čarobni, te ništa neprijatno nismo doživeli, izuzev kratkotrajnog osećaja lake mučnine. Zatim sam pripremio ručak. Imamo u izobilju rezervi gotovih jela u termo-konzervama, ali imamo i presno meso u

plastičnim posudama, sterilisano gama-zracima, kao i ogromne količine povrća i voća...

Nismo imali toliko sreće kao Ljahov za vreme probnog leta. Ubrzo posle starta »Hius« je naišao na meteorit. Naravno, da nije bilo Jermakova, niko to ne bi ni zapazio. Najednom — kao da je neko otvorio pod ispod naših nogu, srce je zamrlo kao za vreme spuštanja ekspresnim liftom. Prostor oko »Hiusa« se neprekidno opipava UKT-lokatorom. Ako se u neposrednoj blizini pojavi opasni meteorit, elektronski uređaj prema odbijenim impulsima automatski određuje njegovu putanju i brzinu, poredi te podatke sa brzinom i pravcem kretanja planetoplana i šalje odgovarajuće signale mehanizmu za upravljanje. Apsolutno automatski, planetoplan ili usporava ili ubrzava kretanje i propušta meteorit ispred sebe ili ga prestiže. Susret sa meteoritom, izgleda, nije baš tako redak i veoma je opasan. Protivmeteoritski uređaj »Hiusa« za sada nas izvlači iz nezgodnih situacija... «

»Nekoliko časova ranije, radiostanica Sedmog poligona je uspostavila televizijsku vezu sa nama. Krajuhin je pozvao Jermakova na dogovor. O čemu su razgovarali — to niko ne zna, jer je Jermakov istoga časa naredio Bogdanu da iziđe iz komandne kabine, gde se nalazio na dežurstvu, i čvrsto zatvorio vrata. Razgovor je bio kratak. Jermakov je ubrzo izišao i ćutke otišao u svoju kajitu.

Dauge i Jurkovski su počeli da zbijaju šale, ali ih je Bogdan oštro prekinuo. Dva časa kasnije došao je Jermakov na dežurstvo. Odlazeći u komandnu kabinu, Jermakov mi naredi da mu se javim. Svi smo bili začuđeni. Svi su me pogledali iznenađeno. Bilo mi je jasno. I odista, svima se učinilo da su Jermakov i Krajuhin razgovarali o meni. To sam i ja pomislio — moram to priznati — i bio sam uznemiren. U komandnoj kabini je bilo veoma toplo. Kroz oblogu od titanijuma je dopirala huka fotoreaktora. Ne gledajući u mene, Jermakov me upita želim li da vidim Zemlju.

— Vi ste, ako se ne varam maštali o tome, Alekseju Petroviču?

Ne dodavši ni jednu reč, Jermakov me odvede do uređaja koji je ličio na poveći frižider, sa dva okulara na gornjem delu. Pred mojim se očima pojavi okrugla crna provalija, ovičena slabim ljubičastim odsjajima. U beskonačnoj dubini videlo se mnoštvo svetlih i nejasnih

tačaka, u centru se jasno isticao svetleći krst, a desno i iznad njega ugledah kuglicu prijatne zelene boje sa svetlom zvezdicom pored nje. To su bili Zemlja i Mesec...

— Sada se pred vama nalazi donja hemisfera nebeske sfere — progovori Jermakov. — Svetlucaje na ivicama predstavlja odražavanje termonuklearnih eksplozija u žiži ogledala iz »Apsolutnog reflektora«.

Odmah sam se, samo se po sebi razume, smirio: besmisleno je i pomisliti da će me »iskrcati« sa broda i uputiti nazad, na Zemlju.

Nisam otkrio ništa grandiozno u prizoru koji sam ugledao. Gotovo isto se može videti i u ašhabadskom planetarijumu. To rekoh Jermakovu, koji klimnu glavom: »Razume se, ali to je samo elektronska reprodukcija koja služi za kontrolisanje preciznosti izračunavanja kurseva. Svetao krst na sredini obeležava tačku preseka između ose našeg kretanja i nebeske sfere«.

Jermakov mi objasni da se »Hius« u tom trenutku nalazi na oko 30 miliona kilometara od Zemlje, pa mi predloži da pogledam napred. On okrete dugme, i pred mojim očima se pojavi svetao žuti disk. Presecio ga je krst, a oko diska u crnom praznom prostoru su treperile zvezde. »Sunce« — reče Jermakov. — A desno od njega — vidite li? To je Venera. Onog trenutka kada »Hius« dospe u njenu orbitu, ona će takođe biti u tački susreta«.

Jermakov isključi uređaj, ponudi mi da sednem i pogleda table sa instrumentima, koje su bile načičkane mnoštvom velikih i malih instrumenata, okaca i kazaljki. Posle toga, počesmo razgovor. Potrudicu se da ga prenesem od reči do reči.

Lice Jermakova bilo je kao i uvek mirno, ali su tamni kolutovi ispod očiju i bora na čelu jasno pokazivali da se desilo nešto neuobičajeno. »Recite, Alekseju Petroviču — poče on gledajući me netremice — šta mislite o svojoj ulozi u ekspediciji?«

»U kom to smislu?« — ponovo se uznemirili.

»U pogledu subordinacije... potčinjavanja, na primer«.

Posle kratkog razmišljanja odgovorili mu da sam navikao da izvršavam naređenja onoga kome sam neposredno službeno potčinjen.

»To jest?«

»U ovom slučaju, potčinjen sam vama, Anatoliju Borisoviču«.

»A ako imate dva naređenja, koja se uzajamno isključuju?«

»U tom se slučaju izvršava, vremenski gledano, ono koje je poslednje izdato«.

Trudio sam se da govorim mirno, ali, moram priznati, da su me podilazili žmarci, te počeh da izlažem nekakve glupave pretpostavke..

»Znači — raspitivao se on i nadalje — ako moje naređenje bude u protivurečnosti sa naređenjem predsednika Državnog komiteta — znači li to da ćete se onda povinovati meni?«

»Da... Mi nismo u armiji, ali izvršiću svako vaše naređenje ako ono ne bude protivurečilo interesima naše države... i partije, samo se po sebi razume. Jer, ja sam komunista«.

On počeh da se smeje.

»Samo da ne pomislite da sam nekakav tamo zaverenik. Uopšte nisam nikakav zaverenik. I uopšte ne sumnjam u vašu spremnost da izvršavate moja naređenja. Jednostavno — želim da znam kako biste se držali, ako bi nas okolnosti naterale da se ne pridržavamo naređenja komiteta. Veoma mi je drago što ste disciplinovani«.

I meni je bilo drago, časna reč...

»Želeo bih da znam... « — odlučih ipak da zapitam.

»Objasniću... Ili bolje rečeno, napraviću aluziju, pa ćete onda shvatiti. Evo o čemu se radi. Mnoge stvari ne zavise samo od izvršenja zadatka ekspedicije, nego i od uspešnog povratka »Hiusa«. Mnogo, mnogo važnih stvari. I mi, verovatno, nećemo imati prava da se izlažemo velikom riziku u traganju i istraživanju Golkonde, čak i ako je reč o izvršavanju direktnog naređenja komiteta... «

Jermakov me isprati do izlaza. Stvarno, ovde čovek ima o čemu da razmišlja. Budi oprezan, Bikove! Ništa ne razumem. Uostalom, Krajuhin i Jermakov nisu od onih koji se bilo čega mogu uplašiti. Da bi se odlučili na povlačenje, takvi moraju imati mnogo, vrlo mnogo muškosti... U čemu li je samo stvar?«

Pošto je završio sa pisanjem dnevnika, Bikov se uputi u salon, u kome su se nalazili Jurkovski, Dauge i Spicin. Dauge je puzao po karti Venere, a Jurkovski je sa Spicinom žustro polemisao o nečemu, što Bikov nikako nije mogao da shvati.

Posle večere za stolom ostadoše svi, osim dežurnog Krutikova. Jermakov, na kome se videlo da je pospan, sedeo je pijuckajući vrelu kafu. Bogdan i Jurkovski su se, kao i obično, šalili, prisećajući se studentskih dana. Dauge je »konstruisao« nekakav fantastični napitak od desetak vrsta voćnih sokova, a Bikov već po ko zna koji put razmišljao o tome, kako ovakva atmosfera nema ničeg zajedničkog sa situacijom u metalnom sanduku koji ludačkom brzinom bukvalno guta milione kilometara crnog, praznog prostora.

O čemu to razmišljaš, Alekseju? — upita ga Dauge.

— Onako, znaš... misli! — odgovori Bikov osmehnuvši se. — Eto, sedimo, pijuckamo čaj... Sve ovo uopšte nisam ovako zamišljao... .

— A kako si to zamišljao ceo let? — reče Dauge pomalo ironično. — Ah, možda po knjigama? Ili po novinskim reportažama?

— Makar i tako. ..

Jurkovski poče kitnjasto:

— Heroji međuplanetarci su hrabro savlađivali sve teškoće opasnog leta, odvažno koračajući u susret opasnostima...

— Da... nekako tako. A osim toga, očekivao sam bestežinsko stanje i svakojake druge, nove, osećaje...

— Na šta to ciljaš?

— Ne, ne, znam da u brodu, koji se kreće sa stalnim ubrzanjem, ne može biti ni reči o nekakvom bestežinskom stanju. Ali, to je ipak razočaranje.

Bogdan i Dauge počeše da se smeju.

— Verujte, Alekseju Petroviču — ozbiljno poče Jurkovski — bez bestežinskog stanja je kudikamo prijatnije. Imali ste sreće. Sećam se, eto, pre šest godina smo leteli na Mesec. I sa nama je krenuo — takođe na prvo putovanje, obratite dobro pažnju — nekakav stručnjak, specijalista. Ali ne za pustinje, kao Bikov, već za selenografiju. Dugo je pisao o Mesecu, proučavao Mesec, polemisao o Mesecu, ali na Mesecu pre toga nikada nije bio. Plašio se da leti. Ali... takav je već naš život...

— Pričaš o Gluskinu? — upita Dauge.

— Upravo o njemu — osmehnu se Jurkovski. — Elem, startovali smo. Poleteli. Isključili reaktor, oslobodili putnike amortizacionih balona. Sve im je bilo super-interesantno — bestežinsko stanje, novi osećaji i sve ostalo u tom stilu. Gluskin se takođe radovao, iako je

bio malčice bled. Nekako dva časa pre toga prišao mi je i upitao me: »Gde bih mogao da se umijem, druže?« A ja opet, molim vas lepo, zaboravio da je on novajlija. »Idite — kažem ja njemu — hodnikom, poslednja vrata desno.« I ništa mu više nisam objasnio. I on ode ...

Sada su se svi smejali: Dauge. Bogdan, pa čak i Jermakov. Bikov je namrgođeno slušao.

— I — zatvorio se tamo — nastavi Jurkovski. — Prošlo je pet, deset minuta, četvrt časa — a njega nema. Zatim se pojavio — moker od glave do pete Psuje, a vodeni mehuri lete oko njega na sve strane ... Posakrivismo se kud koji. Uključili smo ventilatore punom snagom, jedva nekako očistismo hodnik. Kako je samo selenograf psovao — pravi užas! I sada pocrvenim kada se toga setim. Jer, sa nama su tada bile i žene. Eto šta ponekad može da počini bestežinsko stanje, Alekseju Petroviču! — svečano završi Jurkovski.

— Sećam se — reče Bogdan — kako je jedan drug...

— Pričekaj malo — naglo ga prekide Jurkovski.

Tanak, jedva čujan zvuk je dopirao odozgo, čas slabiji, čas jači, jačajući nekako talasaste nalik na zujanje komarca u šatoru. I Bikov primeti kako postepeno nestaje boja sa skamenjenog lica Jermakova, kako Dauge najednom preblede i gotovo pomodne, kako Spicin široko otvori oči, a Jurkovskom se pojavije pečati na licu. Svi su gledali nekud iznad njegove glave. On se okrete. Ispod samog plafona, u naborima kožnih tapeta, zaplamsao je, pulsirajući, crvenkasti plamičak. Neko promuklo opsova i skoči. Tresnu čašu po stolnjaku se razli crvena mrlja. U istom trenutku zaglušujuća zvonjava odjeknu u salonu. Tavanica, lica ruke, beli stolnjak — sve obasja zloslutni blesak crvenkasto-malinaste boje.

— Zračenje! — zagrme iznad samog njegovog uha nečiji nepoznati glas.

Bikov je kao opčinjen posmatrao malu crvenu sijalicu-indikator, nalik na prst, koja je virila iz zida i konvulzivno se palila i gasila. »Cin, cin, cccin!« — treštalo je signalno zvono. Vrata se širom otvorise, na pragu se pojavi Krutikov.

— Zračenje! — dreknu. Njegovo smršalo lice bilo je prekriveno znojem. Jermakov lagano progovori, jedva pokrećući bele usne:

— Vidimo i čujemo.

— Zašto, otkud? — promrmlja Bogdan. Jurkovski sleže ramenima:

— U potpunosti besmisleno pitanje.
— Nije, nije besmisleno! — sav zadihan, brzo progovori Dauge. — Možda se još možemo zakloniti ...
— Specijalnim odelima?
— Makar i njima!
— Koješta! — ubedljivo reče Bogdan. — Kada je probilo omotač i zaštitni sloj ...
»Cin-cin-cccccin!«
— Od ovoga se ne možeš nikako zakloniti — prošapta Krutikov. Dauge se osmehnu iskrivljena lica.
— Šta možemo — reče. — Čekaćemo.
Krutikov sa nekakvom kočopernom dostojanstvenošću podiže času koja je pala i sede između Jermakova i Bikova.
— Stotinak rentgena, najmanje — primeti Jurkovski.
— Više — reče Bogdan.
— Sto pedeset. Ko da više? — Dauge uze kašičicu i poče je stezati drhtavim prstima. — Časna reč, osećam kako u mene prodiru protoni!
— Interesuje me hoće li ovo dugo potrajati? — progunda Jurkovski, žmirkajući pogleda uprta u sijalicu-indikator.
— Ako potraje duže od pet minuta — propali smo ...
— Prošla su dva minuta — tiho izjavi Jermakov.
Krutikov namesti kragnu kombinezona, zakopča se i poče po džepovima da traži luly. »Cin-cin ccccin ... »
— Sedeli su pod pljuskom smrti i slušali divnu muziku — reče Jurkovski. — Čujte, je li ikako moguće isključiti ovu prokletu zvonjavu? Nisam nešto navikao da umirem u ovakvim uslovima ...
»Cin-cin ccccin ...«
Dauge najzad slomi kašičicu i baci komade na sto. Svi se pogledi prikovaše za njih.
— Prva žrtva zračnog napada — reče Jurkovski. — Dauge, budi tako ljubazan, pa gurni ruke u džepove ...
Bikov jedva uspe da zatvori oči. Pet minuta i — kraj? I, što je najvažnije, ništa ne možeš da učiniš, apsolutno ništa ...
Zvonjava najednom prestade. Ugasi se crveno oko indikatora. Tišina. Dugo su sedeli ćutke, ne smejući da se pomere, isuviše

ošamućeni da bi se mogli radovati. Jermakov najzad progovori, obraćajući se Jurkovskoni:

— Ipak ste vi kočoperan tip, Vladimire Sergejeviču. Pozer...

Dauge poče nervozno da se smeje, Krutikova spopade štucavica i on, mršteći se, potraži rukom soda-vodu.

— Kriv sam, Anatolije Borisoviču! Kajem se, jesam malčice — reče Jurkovski. — U mladosti sam se isticao u amaterskim pozorišnim trupama ... — Proteže se. — Nadajmo se samo da posledica neće biti. Ja ionako imam na tekućem računu celu gomilu tih rentgena.

Bikov je vrteo glavom.

— Zar je odista sve ovo trajalo samo dva minuta? — upita.

— No, drugovi — promuklo progovori Jermakov ustajući. — Smatrajmo da je incident prošao. Sada... hitno na kontrolu unutrašnje zaštite!

— Otkud sada! Takve se stvari događaju jednom u deset godina! — začu se Krutikovljev bas. — Nego, šta je sve ovo moglo da prouzrokuje, po vašem mišljenju?

— Jasno je čak i ježu: kosmički zraci — odgovori Jurkovski.

— Odlično ako ste u pravu. Ja sam, moram to priznati, pomislio da je prsila obloga fotoreaktora.

Bogdan pogleda na časovnik.

— Moramo na dežurstvo, Anatoliju Borisoviču. A i vreme je da uputimo signale Zemlji. Hoćemo li javljati?

— Ne! — ledeno odseče Jermakov. — Ne treba nepotrebno uznemiravati ljude. Emitujte, kao i obično »Sve je u redu«. Još nešto: sada molim — sve po redu, jedan za drugim pravo u medicinsku stanicu radi provere i dezaktivizacije. Dauge — prvi. Posle toga — kontrolisati i detaljno ispitivati zaštitu broda.

— Ali, sad možemo sebi da dopustimo, ako ništa drugo, a ono barem po šoljicu kafe! — razdragano primeti Krutikov. — Ih, pa ona se potpuno ohladila! Aljoša, budi tako dobar, uključi ...

— Ipak, heroji-međuplanetarci moraju hrabro savlađivati sve poteškoće — reče Bikov, pogledavši Jurkovskog.

Ovaj poče bezbrižno da se smeje:

— Ne teškoće, dragi moj Alekseju Petroviču, nego samo strah od smrti. Teškoće su tek pred nama. To vam garantujem, kao što je to običavao da govori Krajuhin.

Četvrto poglavlje

Zagonetka kosmičkog incidenta objašnjena je nekoliko časova kasnije. Kao odgovor na oprezno pitanje Jermakova, stigao je izvod iz izveštaja Krimске aktinografske opservatorije, na osnovu koga je utvrđeno: u trenutku kada je posada »Hiusa« očekivala da će stradati od smrtonosnog zračenja, na Suncu je zapažena snažna erupcija usijanih gasova — pojava prilično česta i dosta dobro proučena. Gust mlaz jezgra vodonikovih atoma — protona — fantastičnom je brzinom jurnuo u prostor i »zakačio« planetoplan, koji mu se našao na putu.

Samo deo protona je prošao kroz oklop od legiranog titana, ojačanog slojem »apsolutnog reflektora«, ali su oni u njemu stvorili bezbrojne izvore vanredno jakog gama-zračenja protiv kojeg praktično ne postoji nikakva zaštita. Gama-zraci su i delovali na indikatore i signalne uređaje i zamalo što nisu uništili ekspediciju na samom početku njenog puta.

To je bio susret mnogo opasniji nego sa meteoritom. Da je protonsko »bombardovanje« potrajalo makar četvrt časa — na »Hiusu« niko ne bi ostao živ. Čak i kratkotrajnije gama-zračenje takvog intenziteta moglo je posadi da nanese mnogo ozbiljnih neprijatnosti: neki od starih međuplanetaraca, koji su već pretrpeli ranije zračne udare, sigurno bi oboleli. Na svu sreću, Jermakov je imao najnovije preparate, koje je u svoje vreme komitetu ustupio jedan biofizički naučnoistraživački institut. Uneti u organizam, ti preparati su u potpunosti ili skoro sasvim otklanjali posledice radioaktivnih zračenja, koja nisu previše intenzivna.

— Čuo sam za takve događaje — primeti Bogdan, kada Jermakov završi sa čitanjem radiograma. — Izgleda da je tako pre petnaestak godina nastradao jedan nemački kosmotanker. Ali, kad eksplozije na Suncu nisu retkost, zašto se onda tako retko događaju sudari sa tim protonskim snopovima?

— Vrlo jednostavno — javi se Jurkovski. — Rekao bih da je poprilično čudnovato što uopšte i dolazi do sudara sa njima. Protonska bujica se širi u veoma uskom snopu, tako da je verovatnoća da se u nju upadne više nego minimalna.

— Znači da smo imali sreće — uzdahnu Dauge.

— A ne bi nam pomogla čak ni specijalna odela? — zainteresova se Bikov.

— Kakva specijalna odela! — Dauge odmahnu rukom. — Radi se o energiji od desetak milijardi elektronovolti! Ali, srećom, sve je prošlo

...

— Za sada još nije sve — reče Jermakov.

— A šta to?

— U komandnoj kabini se još uvek pale i gase indikatori.

Jurkovski se naglo okrete:

— Zar još?

Jermakov potvrdno klimnu glavom.

— Žmirkaju, đavo ih odneo — potvrdi Bogdan.

— Jako?

— Ne, negde oko jednog stotog dela rentgena. Ali — ipak žmirkaju.

— Znači da erupcija još uvek nije prestala... Jer mi letimo upravo oko osovine protonskog snopa... — Dauge se zabrinuto zamisli.

— Ne vredi ništa! — Jurkovski, kao u ulozi nastavnika koji je uhvatio učenika u neznanju, nastavi da klima glavom. — Sunce se obrće, i mesto erupcije se odavno pomerilo u stranu. Znači da nije to u pitanju, ovde je u pitanju nešto sasvim drugo...

— Usmerena radijacija — reče Jermakov.

— Prirodno! — obradova se Dauge. — To je i moglo da se očekuje. Pod uticajem protonskog bombardovanja, deo atoma u sloju omotača »Hiusa« je postao radioaktivan, i to je sve...

— Baš lepo — »i to je sve«! Sa tim ćemo tek imati muke!

— Sumnjam — pobuni se Spicin. — Jer, radijacija nije tako jaka, ne prelazi dopuštenu dozu.

— Dobro je i to što nas je odozgo zaštitio »maljčik« — usudi se da kaže Bikov.

— Da, »maljčik«... — Jermakov se zamisli. — Ali, i »maljčik« može da bude ozračen. To ne bi bilo ni najmanje prijatno.

— Da izađemo i prekontrolišemo? — predloži Jurkovski.

— Tek kada se okrenemo ogledalom prema Suncu, kroz otprilike dvadeset i četiri časa.

Život na planotoplanu je tekao normalno. Jermakov je pratio rad fotonske tehnike i zajedno sa navigatorom rešavao nekakav problem nove kosmogacije. Geolozi su po ko zna koji put kontrolisali program

istraživačkih radova na Golkondi. Bikov je čitao knjige iz oblasti astronomije, a Bogdan Spicin je sve slobodno vreme provodio muvajući se oko radio-uredaja.

Jednom Bogdan pozva celu posadu u komandnu kabinu.

— Čujte — reče osmehujući se srećno. — Govori Mars. Peščani zaliv. To je za nas.

— »... veoma kratko — govorio je veseli sopran. — I evo, u dolini zaklonjenoj od ledenih oluja ograncima središnjeg grebena, otkrili smo plitka jezera i prostrane livade, kao iz bajki. Ah, drugovi, da samo znate kakva je to lepota! Popnete se na uzvišicu i vidite: ljubičasta glatka površina jezera, nepomična, kao ogledalo, neobičan ćilim visoke narandžaste trave i ogromnog svetlozelenog cveća, a nad svim tim — tamnoljubičasto nebo. Poželeli smo prosto da skinemo skafandere.. .«

Bikov je video kako se na licima njegovih drugova oduševljenje i radost bore protiv nepoverljivosti, kako im se usne same od sebe pokreću u osmeh sreće, kako im u očima svetlucaju topli titraji.

— To je Mars! — prošapta Dauge. — Momci, zamislite samo, to je Mars, mrtva planeta Mars!

»... toj dolini smo dali ime »Dolina Hiusa« u vašu čast. Ne možemo vam ponuditi vodu iz njenih jezera, cveće sa njenih poljana, ne možemo, na žalost, čak ni da vam je pokažemo, ali neka nosi ime vašeg broda, hrabri prijatelji naši! Eto... jedan trenutak... vreme je da završimo. Do viđenja, želimo vam puno sreće, svakom ponaosob...«

Tog dana za ručkom Jurkovski, Dauge i Spicin su dugo pričali, upadajući jedan drugome u reč, o svojim pohodima na Mars.

Prošlo je pedeset pet časova leta i Jermakov saopšti da je došao trenutak okretanja »Hiusa« ogledalom prema Suncu, trenutak početka kočenja. Brzina planetoplana je u tom trenutku iznosila 1.200 kilometara u sekundi. Tokom narednih četrdeset časova »Hius« je trebalo da se kreće sa negativnim ubrzanjem u odnosu na Sunce, kako bi do mesta susreta sa Venerom stigao nultom brzinom.

Sve je to Dauge užurbano objasnio Bikovu, dok je salon pripreman za okretanje: specijalnim zavrtnjima su pričvršćivani orman za knjige i bife, sakupljano je sve što je moglo da padne ili se pomeri sa mesta. Zatim su se, na komandu iz komandnog centra, svi pričvrstili remenjem za fotelje.

Bikov je očekivao osećanje nalik na one koje je doživeo kada je isprobavao supertransporter »maljčik«, ali je sve ispalo mnogo jednostavnije. Zahvaljujući vanrednoj umešnosti Spicina, planetoplan se okrenuo brzo i neosetno. Bestežinsko stanje je potrajalo jedva jednu sekundu i gotovo da ga niko nije ni osetio. Nekima se učinilo samo da se pod iskrivio nekako u stranu i za jedan tren zauzeo, vertikalni položaj, a zatim je ponovo sve stalo na svoje uobičajeno mesto.

»Hius« je jurio ka Suncu sa reaktorskim prstenovima okrenutim napred: fotonski reaktor je radio kao i ranije, dajući mu stalno ubrzanje od deset metara u sekundi, ali je sad brzina planetoplana u odnosu na Sunce neprekidno opadala. Posle ručka Bikov podseti Jermakova da treba prekontrolisati »maljčikovu« radioaktivnost.

— Osim toga — dodade on, — iako nemamo razloga da sumnjamo u jačinu »maljčikovog« kontejnera, ipak ne bi bilo loše pogledati da se nešto nije poremetilo, pokrenulo za vreme zaokreta.

— Pogledati? — Jermakov zažmuri. — Ne bih rekao da bi to bilo tako jednostavno...

— Ali zar mi... zar ja nisam izlazio napolje za vreme ranijih letova? — umeša se u razgovor Jurkovski.

— Za vreme ranijih letova — možda. Nemam ništa protiv. A sada se radi o izlaženju iz planetoplana koji se kreće velikim ubrzanjem. Možete li zamisliti šta bi se desilo sa vama ako biste pali? — nastavi Jermakov.

— »Hius« leti dalje, a ti dospevaš gotovo u žižu, gde eksplodira plazma — objasni Dauge.

— Anatoliju Borisoviču, dopustite meni — reče Bikov, energično iskoračivši napred. — »Maljčik« je moja stvar i ja za njega odgovaram.

— Član 18. Instrukcije za međuplanetarne pilote: »Zabranjeno je za vreme putovanja puštati putnike van broda« — brzo izrecitova Jurkovski.

— Tako je. To je zakon — složi se Dauge.

— Ali ja nisam nikakav putnik! — pobuni se Bikov.

— Trenutak samo — reče Jermakov. Alekseju Petroviču, ja odista nemam prava da vas puštam napolje. Nemate prakse, iskustva... I ne samo to. Čak i da steiskusni, ne bih vas pustio: ako bi se

dogodila kakva nesreća, niko vas ne bi mogao zameniti na »maljčiku«... A Vladimir Sergejevič je završio školu i stekao potrebnu praksu za vreme letova... Prema tome Vladimir ili ja...

— Član 17. Instrukcije — upade mu u reč Dauge — glasi: »Komandantu broda je zabranjeno da napušta brod i izlazi iz njega za vreme leta«.

— Tako je. Takav je zakon! — smejući se doviknu Jurkovski i izađe napolje.

Bikov se snuždi. Dauge ga lupnu po ramenu:

— Nemoj, Alekseju, molim te! Ovde nije toliko važna smelost, koliko navika.

— Nije to nikava velika majstorija.

— U tom slučaju — dobro, neka ti bude.

Imaš li bilo kakvu predstavu o vakuum-skafanderu?

— O čemu to?

— Vakuum-skafanderu. O odelu za rad u bezvazдушnom prostoru.

— Šta ti pada na pamet! Ne bih u njemu mogao ni prstom da mrdnem!

U tom času se vratio Jurkovski noseći dve pozamašne bale.

— Možda nećemo morati da isključujemo fotoreaktor? — upita, raspakujući vestu bale i izvlačeći iz njih providan cilindar, dvostruke balone i još neke uređaje.

— Obavezno ćemo isključiti. Nego, setio sam se, teko onako, kao uzgred, Alekseju Petroviču, odmah ćete se upoznati sa bestežinskim svetom. Savetujem vam da ne napuštate salon i ne pravite nagle pokrete.

— Ne razumem...

— Čim se isključi fotoreaktor, ubrzanje iščezava i planetoplan počinje da se kreće ravnomerno, a pošto nema ubrzanja — neće biti ni teže.

— To li je, znači! — lice Bikova se ozari i on poče da trlja ruke.

— Spremni! — javi se Jurkovski.

Stajao je u vratima, od glave do pete u čudnom kostimu od elastičnih metalnih prstenova, nalik na nekakvog čudovišnog zglavkara sa ljudskom glavom. Bikov je već ranije imao prilike da vidi međuplanetarni skafander na fotografijama i u bioskopu, ali je ipak sa radoznalošću razgledao Jurkovskog.

— Idemo — kratko naredi Jermakov.

Bikov se smesti u fotelju. Bat koraka u hodniku se utiša, bešumno se zatvoriše vrata. Dauge povika:»Gde da pričvrstim sajlu?« — i sve se utiša.

— Pažnja! — začu se u zvučniku glas Spicina.

Istog časa Bikov oseti da ga nešto lagano diže uvis. Grčevito se uhvati za naslon fotelje. Nešto piskavo zazvižda, kroz planetoplan prohuja prohladan povetarac. Bikov glasno uzdahnu, kao da se nije desilo ništa strašno. Onda oprezno raširi prste i ustade.

Kada su se četvrt časa kasnije Dauge, Mihail Antonovič i, sav prekriven belim injem, Jurkovski, hvatajući se za specijalnu užad na kožnoj oblozi zidova vratili u salon, zatekoše Bikova, crvenog lica, oznojenog i uznemirenog, kako glavačke lebdi iznad fotelje i trudi se da je svim silama dotakne makar vrhovima prstiju.

Dauge i Mihail Antonovič, gušeći se od smeha, dopuzaše ispod namrgođenog vozača »maljčika« i povukoše ga na pod

— Kako ti se učinio... svet bez. . teže? — zagrcnu se Dauge. — Jesi... li... op... robao?

— Jesam — kratko uzvratu Bikov.

— Pažnja! — zakrešta zvučnik.

Pošto je fotoreaktor ponovo uključen,. Jurkovski ispriča da kontejner sa »maljčikoni« zrači, ali vrlo slabo. Držači su, spolja gledano, u najboljem redu, a to je i najvažnije.

— Venerin srp se vidi golim okom. Oko Sunca — korona, kao biserni oblak! Što nisam pesnik! — Jurkovski zauze pozu i poče da recituje.. .

Niko više i ne pomenu nezgodu koja se desila Bikovu u bestežinskom svetu. U planetoplanu ponovo zavladaše mir, tišina, svakidašnji, tako reći zemaljski život...

Bikov i Dauge su sedeli u salonu za šahovskom tablom kada je ušao Krutikov zabrinuta izraza lica.

— Jeste li čuli novost, momci?

— Šta se dogodilo? — upita Dauge.

— Prekinuta je veza.

— Sa kim to?

— Sa svima. I sa Zemljom, i sa »Ciolkovskim«.

— Zašto?

Krutikov samo sleže ramenima.

— Je li prekinuta odavno?

— Više od jednog časa. Jermakov i Bogdan su isprobali bukvalno sve. Krstarili su na svim talasima i — ništa. Mrtva tišina svuda, kao na morskom dnu.

— Možda su aparati pokvareni? — reče Dauge.

— Sva tri uređaja najednom? Ne verujem nešto u to.

— Ili možda antene nisu u redu? Navigator samo sleže ramenima.

— Gde je Voloda?

— U svojoj kajiti, najverovatnije...

Bikov povuče Mihaila Antonoviča za rukav:

— Možda je poremećen samo prijem, a oni nas čuju?

— Sve je moguće. Ipak je to vrlo čudno... Nikada se još do sada nije dogodilo da istovremeno zataje svi radio-uredaji!

— Ne klonite duhom, prijatelji — raspevano, pomalo u šali povika Dauge. — Za sada se još ništa strašno nije desilo... Privremeno je zbog nečega prekinuta veza, ali su motori u najboljem redu, hrane imamo u izobilju, »Hius« se kreće po kursu...

Krutikov uzdahnu. I Bikovga je razumeo. Za njih, decu Zemlje, radio-veza je bila jedina živa, opipljiva nit koja je do njih dopirala sa rodne planete. A prekid te životvorne niti, čak i privremen, izazivao je utučenost. Bikov odjednom svakim damarom svoga tela oseti tupu, neverovatnu usamljenost »Hiusa«. Desetine i stotine miliona kilometara ledene pustinje... do materinski tople, drage Zemlje...

Bikov baci pogled na Daugea, koji je rasejano mešao šahovske figure i bi ga stid zbog sopstvenih misli. Dosta je što se uplašio onda, pred sam start.

— Novi nestašluci našeg omiljenog kosmičkog prostora — reče Jurkovski ulazeći. — Kako vam se sviđa ovo sada?

— Uopšte nam se ne dopada — progundā Dauge. — Dosta lakrdijašluka! Dosadio si... Na Zemlji će Krajuhin poludeti.

— Nemamo zbog čega da se bojimo za staroga! Glava mu je jača nego moja i tvoja zajedno. Mislim da je veza nestala zbog toga što je sektor prostora, u kome se sada nalazimo, na neki način neprobojan za radio-talase... U svakom slučaju, nije krivica ni do aparata, ni do antena.

— Sanjar! — uzdahnu Mihail Antonovič. — Gde si čuo da prazan prostor ne propušta radio-talase?

— Do danas — nigde. Ali, Ljahov je video. I ja. Tebe ni činjenice ne mogu ni u šta da ubede.

Jurkovski pođe napolje i na pragu zaslade:

— Svima prisutnima preporučujem da se popnu u komandnu kabinu. Vama će, verovatno, poći za rukom da čujete štošta zanimljivo.

Krutikov se namršti i uze iz bifea napolitanku, a Bikov i Dauge se popeše za Jurkovskim, koji je stajao na stepeniku. Iz komandne kabine je dopirao monotoni glas Bogdanova:

— Zemljo, Zemljo... Be-16, zašto ćutite? Zemljo, Zemljo... Ovde »Hius«... Be-16, zašto ćutite? Probam: jedan, dva, tri, četiri, pet...

Ćutanje. Dauge i Bikov se zgledaše. Jurkovski je bio zamišljen. Začu se škljocanje nekakvih prekidača. Bogdan uzdahnuvši reče:

— Ništa, Anatoliju Petroviču. Tišina, kao u grobnici.

Pokušajte ponovo na dugim talasima.

— Razumem.

Posle kratke pauze, Bogdan progovori:

— Dobro, pretpostavimo da nešto nije u redu sa antenama. Ali takva radio-stanica, kakva je na Sedmom poligonu, sposobna je za direktan prijem i bez antena... Ljahov je u pravu. Sve je to zbog naše brzine... Zemljo! Zemljo! Be-16, zašto ćutite? Ovde »Hius«. Probam: jedan, dva, tri...

— Možda je Jurkovski u pravu kada tvrdi da smo upali u nekakvu četvorostruku jamu? — reče Jermakov.

Jurkovski se glasno nakašlja. Jermakov priđe vratima.

— Svi ste tu?

— Ovde smo, Anatoliju Borisoviču. Sedimo, čekamo.

— Šta mislite o svemu ovome?

— Već sam rekao šta mislim... — Jurkovski sleže ramenima.

— Možda, možda... Ali iz svih tih izvitoperenih prostora oseća se miris matematičke mistike.

— Kako hoćete — mirno reče Jurkovski. — Ja ne bih rekao da je to mistika, već najstvarnija objektivna realnost...

Jermakov ućuta.

— Gde je Mihail?

— U salonu, ždere napolitanke.

Radostan Bogdanov krik prekide Jermakova, koji je upravo zaustio da kaže nešto sarkastično:

— Javljaju se! Javljaju!

— Ovde Be-16. Ovde Be-16. »Hius«, »Hius«! Dajem vezu: jedan, dva, tri četiri, tri, dva, jedan, »Hius«, odgovorite...

— To je Zajčenko — promrmlja Jurkovski.

Bogdan poče užurbano:

— Be-16, čujem vas odlično. Zašto tako dugo niste odgovarali?

— Ovde Be-16, ovde Be-16 — ne obraćajući uopšte pažnju na Bogdanov odgovor, nastavljao je Zajčenko. — »Hiuse«, zašto ne odgovarate? Zašto ćutite? »Hiuse«, zašto ne odgovarate? »Hiuse«, odgovorite. Ovde Be-16...

— Mi ih čujemo, ali ne i oni nas — reče Dauge. — Stalno nas prate nove i nove neprijatnosti. Probaj ponovo.

Čitav čas je istim monotonim glasom upućivao pozive Sedmi poligon, a isto tako monotono i umorno pozivao Bogdan. Sedmi ga poligon jednostavno nije čuo. Sa Zemlje su dopirali radio-signali, ali ne i na Zemlju... Jermakov je neprekidno koračao po prostoriji. Jurkovski je sedeo nepomično. Dauge dobiova prstima po kolenu, a Bikov rukama gladio kolena. Vukući dimove iz lule, u komandnu odaju uđe Krutikov.

— Ovde Be-16, »Hiuse«, odgovorite...

Nešto zašušta i zakrešta u eteru. Nov nepoznati glas odjeknu u planetoplanu, sav zadihan i promukao:

— Hilfe! Hilfe! Save our souls! U pomoć!

Jurkovski hitro ustade. Stade kao ukopan Jermakov. Dauge uhvati Bikova za ruku.

— Hilfe! Hilfe! — vikao je iz sve snage nepoznati glas. — In two — three hours we are done... Balonen... U pomoć! Kraj... Ende...

Glas se izgubi uz jezivo šuštanje i pucketanje.

— Šta je to? — promrmlja Bikov.

— Neko strada, traži pomoć, Alekseju... — samo usnama prošapta Dauge.

— Koordinaten... zwei und zwanzig... dvadeset i dva... Ugušićemo se... Zum alles...

— Spicine, brzo na radar, hitro! — naredi Jermakov.

— Razumem!

— Our pelengs... take our pelengs... Unseren pelengen...

— Hitno krenuti prema njemu! — povika Jurkovski.

— Pitanje je samo — kuda?

— Bogdane, imate li tamo išta?

Posle kratke pauze, začu se promenjeni Bogdanov glas:

— Nikako da uhvatim koordinate!

— Kako je to moguće?

— Ne mogu, Anatoliju Borisoviču — drhtavim glasom procedi Bogdan. — Uverićete se i sami...

Bez reći, ne gledajući jedan drugoga, Jurkovski, a za njim Dauge i Bikov, pogledaše preko ramena Jermakova. Tanka dugačka kazaljka sporo se okretala na brojčaniku, bez zadržavanja. Jurkovski opsova.

— Hilfe! Hilfe! Tausukete kure!... Naše koordinate...

Svi su bili uznemireni. Bogdan je besno okretao doboš za hvatanje koordinata; škljocajući ručicama, uključivao je i isključivao razne instrumente, ali nikako nije mogao da uhvati koordinate.

— Začarano mesto — došapnu Bogdan, brišući znoj sa čela.

— Ovo je sramota za nas — tiho reče Dauge. — Ljudi su u smrtnoj opasnosti...

Jermakov se munjevito okrete prema njemu:

— Šta ćete vi ovde? Ko vam je dozvolio da uđete ovamo? Marš napolje, sva trojica...

Na stepenicama Jurkovski čučnu i uhvati se rukama za glavu. Bikov i Dauge stadoše pored njega.

— U pomoć! U pomoć! — odjekivao je promukli glas. — Every body hears us, help!

Bikov je slušao ne dišući. Nije znao ko zove u pomoć, nije znao šta se dogodilo, osećao je samo — svim svojim bićem strašno očajanje, koje ga je pritiskalo svakim zvukom tog glasa.

— Da nam je samo znati gde su!... — prošapta Jurkovski.

— Do đavola! — ozlojeđeno povika Dauge.

— Zar je moguće da ih ne čuje niko osim nas?

— Koliko je meni poznato, osim nas se trenutno u ovom sektoru nalazi još najmanje sedam brodova. Samo dva od njih — kineski i engleski — imaju izvesna ograničenja slobodnog kretanja. Pa ipak,

dok oni izračunaju novu putanju, proći će najmanje jedan čas...
Čudno je što ih ne čujemo...

— One... druge...

— Samo bi »Hius« mogao da poleti bez izračunavanja putanje, direktno prema pelengu — reče Dauge.

— Kada bi ih bilo...

Odjednom se začuše novi zvuci. Nečiji oštar glas na lošem engleskom jeziku upita:

— Ko zove? Ovde mi! Ko zove? Tražim vaš peleng...

Onaj koji je tražio pomoć, sav uzbuđen, uzvрати:

— Čujem vas, u redu!

— Govorite li kineski?

— Ne...

— Ruski?

— Da, da, govorim i razumem... Vi ste Rusi?

— Ne. Sa vama govori komandant zvezdoplana KSR »Jangce« Lu Šier. (»Dobri, stari Lu!« — došanu Jurkovski). — Odavno vas već čujemo, ali imamo samo usmereni predajnik, pa smo vaš položaj uhvatili tek pre nekoliko trenutaka. Sa kim govorim?

— Profesor... University of Cambridge...

Robert Lojd. Na brodu »Star«... Strašna havarija.

Prešli su na engleski jezik.

— Idemo prema vašim koordinatama.

— Hvala, velika hvala... Gde se vi nalazite?

— Pre pola časa sišli smo sa međunarodne baze na Fobosu.

Začu se krik:

— Nećete stići!... Ne, ne vi nećete stići! Osuđeni smo na...

— Potrudićemo se da stignemo. Za nama se pripremaju za let remontni kosmotankeri. Skinućemo vas s vašeg...

Nećete uspeti. — Glas Engleza je sada zvučao sasvim mirno. — Nećete uspeti... Imamo kiseonik još za... dva časa.

— Gde se nalazite? Vaše koordinate?

— Heliocentrijske koordinate...

Profesor je nešto rekao, neke cifre koje Bikov nije razumeo. Čulo se kako Jermakov i Bogdan užurbano šušte papirom, zatim je zazujao elektronski računar.

— To je u pojasu asteroida. Treća kosmička jedinica od Marsa — saopšti na kraju Krutikov.

— Četrdeset miliona kilometara — neveselo reče Jurkovski. — Čak ni »Hius«, kada bi se nalazio kraj samog Marsa, ne bi stigao. — Ustade i snuždeno spusti ruke.

— Sve mi je jasno — razleže se Lutov glas. Imate li ikakve mogućnosti da se održite makar deset časova? Razmislite...

— Ne... Glicerinski anesteziatori su pokvareni... Vazduh neprekidno ističe — izgleda da na broskom omotaču postoje mikroskopske pukotine...

Posle kraće pauze, profesor dodade:

— Ostala smo samo nas dvojica... jedan od nas je bez svesti.

— Držite se, profesore!

— Ja sam miran — začu se nervozan podsmešljiv glas. — Sada sam potpuno miran!... Mister Lu!

— Slušam vas, profesore.

— Vi ste poslednji ko čuje moj glas.

— Profesore, vas sigurno čuju stotine ljudi...

— Svejedno, vi ste poslednji čovek s kojim razgovaram. Kroz izvesno vreme ćete naći naš brod i naša tela. Molim vas i preklinjem vas da sve materijale koje smo na ovom putu prikupili predate Međunarodnom kongresu kosmogatora. Obećavate li mi to?

— Obećavam, Roberte Lojda!

— Svi koji nas čuju, biće svedoci... Materijale stavljam u tašnu... tašnu od krokodilske kože... eto tako... Ona će ležati na stolu u komandnoj kabini. Čujete li me?

— Dobro vas čujem, profesore.

— Eto tako. Unapred vam zahvaljujem, mister Lu. A sada, još jedna mala molba. Kada se vratite na Zemlju, kada se... vratite... — nastupila je pauza, začulo se ubrzano, napeto disanje Lojda. — Izvinite, mister Lu... Kada se vratite, sigurno će vas posetiti moja žena, misis Lojd... i sin. Prenesite im moj poslednji pozdrav... i recite im da sam na dužnosti ostao do kraja. Čujete li me, mister Lu?

— Čujem vas, profesore.

— To je sve... Zbogom, mister Lu! Zbogom ostajte svi koji me čujete! Želim vam svima puno sreće i mnogo uspeha!

— Zbogom, profesore. Klanjam se vašoj odvažnosti.

— Nisu potrebne takve reći... Mister Lu!

— Čujem vas.

— Radar će raditi bez prekida.

— Dobro.

— Ulazi u brod ostaće otvoreni. — Pauza.

— Dobro, profesore.

— Eto, izgleda da je to sve. Good buy!

Zavlada tišina.

— Mi... zar nikako ne bismo mogli da stignemo do njih mi? — upita Bikov, jedva pokrećući ukočene usne.

Niko mu ništa ne odgovori. Svi siđoše u salon, ćutke posedoše oko stola. Niko nikome nije gledao u oči. Svi su bili zamišljeni...

Peto poglavlje

Radio-veza je bila uspostavljena dvadeset četiri časa kasnije isto onako iznenadno kao što je bila i prekinuta. Izgleda da je »Hius« prolazio kroz »začarano mesto« — čudnovatu oblast u prostoru, u kojoj nepoznate smetnje deluju na radio-talase. Dok su o tome raspravljali ostali članovi posade, Bikov se osećao veoma mučno, kao da je bio uvređen zbog ravnodušnosti svojih drugova prema Lojdovoj pogibiji.

Do susreta sa Venerom je preostajalo još samo petnaest — dvadeset miliona kilometara. Let se približavao kraju. Nastupao je najodgovorniji trenutak ekspedicije — iskrcavanje na površinu Venere. Izuzimajući retke primere, to nije polazilo za rukom ni najboljim kosmonautima sveta...

Čim je uspostavljena obostrana veza sa Zemljom, Jermakov je emitovao telegram, u kome je jasno i koncizno opisao neobične događaje i preneo sadržaj poslednjeg razgovora Lua sa profesorom Lojdom.

— Lepo ste nas izneverili! — zamuckujući od uzbuđenja, rekao je Zajčenko. — Vera Nikolajevna samo što nije poludela. A »Star... « — glas mu se tu utiša i postade ozbiljniji — to već svi znamo. Ceo svet zna za to. Lu je stigao do engleskog broda i preneo sa njega tela poginulih i dokumentaciju...

— Šta se tamo zbilo?

— Ne zna se tačno šta, ali se pretpostavlja da je eksplodirao reaktor. Motor je odleteo u paramparčad. Lu nam je pokazao snimak preko TV-kanala.

— Koliko ih je poginulo?

— Lu je našao dvojicu. Englezi su javili da je na »Staru« bilo ukupno osam ljudi.

— Slava im...

— Slava...

Posle kraće pauze, nastaviše razgovor.

— Šta mislite o uzrocima prekida radio-veze, Anatoliju Borisoviču?

— Za sada ne mogu da kažem ništa određeno. Možda ste zapali u gust oblak metalne prašine?

— Time se ništa ne objašnjava. Nego, prepustimo stručanjcima da reše tu zagonetku. Šta je sa Krajuhinom?

— Oporavio se. Hteo je silom ovamo, u radio-stanicu. ali mu to lekari još uvek ne dopuštaju. Ovde neprekidno pljušti.

— Pozdravite ga najtoplije u ime svih nas, i u moje ime takode.

— Svakako, Anatoliju Borisoviču! Aha... zapričali smo se.

A ovde se nalazi jedna ceduljica sa porukom za vas. Već puna dva dana stoji ovde.

— Zašto ćutite! Čitajte!

— Odmah. »Sve što sam onda govorio, zaboravi. Izgleda da starim i postajem sve slabiji. K.«

— Molim?

— K. Veliko slovo. Umesto potpisa.

— Razumem. »Sve što sam onda govorio, zaboravi«.

— Da, »Zaboravi«.

Jermakov upitno pogleda popreko Spicina, koji je sedeo u njegovoj neposrednoj blizini, okrenut: leđima.

— Jasno je. Bio je u pitanju mali nesporazum... Ima li još nešto?

— Ne. To je sve. Grafikon veze ostaje isti?

— Da. Do viđenja.

— Vreme je — reče za vreme ručka Spicin — da od Mahova uzmemo sve potrebne pelenge.

— Nije li možda malo prerano? — javi se Jermakov. — Jer, imamo u rezervi još desetak časova.

— Ako dopustite, Anatoliju Borisoviču, bilo bi bolje da počnemo što ranije. Trebalo bi da prikupimo što je moguće više podataka, jer je sve ovo za nas potpuno novo.

Bikov poluglasno upita o čemu je reč.

— »Hius« se približava Veneri — objasni Dauge, tako da moramo proračunati trasu od »Ciolkovskog«.

— Do »Ciolkovskog«? Veštačkog Venerinog satelita? A zašto to?

— Kako, to misliš — »zašto to?« Da bismo mu se približili.

— Ja sam razumeo da ćemo sa »Ciklovskim« samo održavati vezu i da ćemo se spustiti na Veneru mimoilazeći ga pri tome.

— Ali si ti brz... Treba detaljno da se dogovorimo sa načelnikom »Ciolkovskog« Hamovim o uzajamnoj akciji.

— Hoćemo li se tamo dugo zadržati?

— Ne znam... Anatoliju Borisoviču, koliko ćemo se zadržati na »Ciolkovskom«.

— Pet-šest časova, ne više. Uručićemo poštu, knjige, voće, održati konsultivni sastanak i krenuti dalje.

— Jasno. Uostalom, Alekseju, upravo ćeš tamo okusiti bestežinsko stanje u pravom smislu te reči. Uživaćemo...

Bikov se seti svog neuspelog eksperimenta i oseti nelagodnost.

Više od tri časa je trajalo približavanje »Hiusa« i »Ciolkovskog«. Posada je imala pune ruke posla. Naročito piloti, jer se stvar komplikovala zbog toga što je ravan orbite »Ciolkovskog«, koji je obilazio oko Venere na razdaljini od nekoliko hiljada kilometara, bila gotovo vertikalna u odnosu na ravan orbitalnog kretanja Venere. Zato su Krutikov i Spicin morali prilično da se namuče oko proračuna. Uspeli su — i planetoplan je po spirali koja se sužavala počeo da se približava mestu gde će u određeno vreme proći »Ciolkovski«. »Putnici« su to vreme proveli u salonu, privezani za fotelje, uz osećaj da su čas laki kao gumeni baloni čas opet teški kao olovo. Manipulisanje ubrzanjem je naglo prestalo i u jednom, ne baš najprijatnijem trenutku ljuljanja, umesto da osete novi uspon, munjevito su propali dole, kao u bezdan.

— Sve je u redu! — razleže se najzad glas Spicina iz zvučnika. — Možete se odvezati. »Ciolkovski« je na sto kilometara od nas, a Venera — na tri hiljade...

— Pričekaj, Alekseju, ne odvezuj se — upozori Bikova Dauge, užurbano se oslobađajući remenja.

Zajedno sa Jurkovskim, on vrlo vesto, hvatajući se za fiksirani nameštaj, razape po salonu nekoliko najlonskih konopaca pored onih koji su već bili po zidovima. Iste konopce razapeše i po hodnicima, komandnoj kabini i po svim kajitama,

— Sada možeš da izideš...

Bikov oprezno ustade, ali se iznenada vinu i ostade da lebdi u vazduhu, držeći se pri tome za naslon fotelje. Ne gledajući nikoga, uhvati se za konopac i, pošto ga nezgrapno cimnu, ponovo se nađe na podu.

Oseti se snažan udarac. Nešto zaškripa. Salon poče da se ljulja.

— Šta je sada ovo? — promrmlja Dauge.

Oči Bikova se susretoše sa ukočenim pogledom Krutikova. Na čelu navigatora zasjaše sitni biseri znoja.

— Primaj goste, Mihaile Antonoviču! — veselo povika Bogdan iz hodnika. — Đavoli nespretni!

Dauge glasno uzdahnu, a Krutikov drhtavom rukom izvuče maramicu.

— Baš su đavoli — reče promuklo, teško dišući. — Tako mogu čoveka za ceo život da osakate... da počne da muca...

Gurnu maramicu u džep i, hvatajući se za konopce, brzo izađe kroz vrata. Dauge progundā:

— Ovo se ponavlja gotovo svaki put, i svaki mi put srce side u pete.

— A šta se to desilo?

— Uz nas je pristala mala raketa sa »Ciolkovskog«. Međuplanetarni taksi, izvolite ga pogledati. Ekspres... Sigurno je stigao Mahov da izrazi svoje poštovanje... Stoj, kud si navro? Ne leti, ostani sa mnom...

Bikov je učinio neoprezan pokret, proleteo između konopaca i udario u tavanicu, a zatim, raširenih ruku, poleteo na pod. Dauge ga uhvati za nogu i, cimnuvsi ga vesto, postavi na noge.

Bikov sede u spasonosnu fotelju čvrsto rešen da je ne napušta sve dotle dok ne prestane delovanje »prokletog bestežinskog stanja«. Tog časa u hodniku se začu žagor, odjeknuše radosni povici, bučno pozdravljanje i, prema svemu — poljupci.

— Zdravi bili, prijatelji! — odjekivao je nečiji glas. — Zdravo, Mihaile Antonoviču! Stalno mršaviš, jadniče?

— Zdravo, Mahove, dragi moj! Daj da te poljubim, pa da te posle toga odmah kaznim. Za prekršaj propisa o kosmičkom saobraćaju...

— Eh, Bogdane, Bogdane! Nemoj me grditi, bar kada se radujem... Anatoliju Borisoviču, drago mi je što vas vidim. Upoznajte se: moj zamenik, inženjer Štirner Grigorij Mojsejevič. Direktno će sarađivati sa vama.

— Čuo sam, čuo, odlično... Izvolite u salon

— pozva Jermakov.

— Nećemo tako, dragi moj, uzećemo poštu — pa onda svi kod nas. Jedva smo vas dočekali.

— Oprostite, dragi Mohove. Ovoga puta ćemo se ograničiti na razgovor koji ćemo voditi samo ovde. Navrat ćemo kod vas u

povratku... Izvolite za mnom.

Gosti uđoše u salon, pozdraviše se sa Daugeom i Bikovom, pa onda posedaše za sto. Bikov se neprekidno pridržavao za konopac.

— Dakle, družo Mahove — počeo Jermakov — kažite šta imate da nam kažete...

— Mahov se glasno nakašlja. Stirner otvori fasciklu i konsultovanje otpoče. Govorili su malo, ali su zato bili precizni, najviše su upotrebljavali formule i matematičke termine, razgledajući pri tome crteže i proračune koje je doneo Stirner. Razgovaralo se o tome kako da se obezbedi maksimalna preciznost iskrcavanja »Hiusa« kraj granica Uranske Golkonde i kako da se održava veza posle iskrcavanja. Mahov, zajedno sa Štirnerom njegovim drugovima, koji su stigli sa dva druga veštačka satelita, detaljno su razradili sistem radio-navodenja. Na taj način, pretpostavljalo se da će »Hius« dospeti na udaljenost od samo pedeset do stotinu kilometara od Golkonde. Taj sistem, istina, još nije praktično isproban, ali eksperimenti obećavaju potpuni uspeh.

— Od nas se sada traži maksimalna preciznost — reče Stirner, — a od vas, drugovi, pažnja i manevarsko majstorstvo. Koliko mi je poznato, »Hius« nije toliko ograničen u svom kretanju kao obična impulsna raketa, i u svim mogućim i nemogućim situacijama uspeće da se drži zadatog pelenga. Ali, ponavljam, pre svega — pažnja! Ako »Hius« samo za dlačicu odstupa od radio-talasa, rizikujete da se nađete na hiljade kilometara od predviđenog i zadatog mesta!

Dakle, »Hius« je očekivao spuštanje na Veneru, uz uslov da se drži tri ukrštena radio-snopa, koji će ga izvesti na najpodesniju tačku, po mišljenju stručnjaka. Na visini od deset do petnaest kilometara iznad površine Venere, iščezavaju impulsi pelengatora: ili nestaju bez ikakvog traga zbog apsorbovanja, ili se odbijaju uvis, u Venerinu stratosferu. Sa te visine planetoplan se mora spuštati vertikalno. Nisu isključene ozbiljne komplikacije: zlokobna atmosfera Venere može da obmane, izvitoperivši signal. U tom slučaju, stupiće u dejstvo kontrolni paralelni uređaji. Spicin i Jermakov su zapisali neke cifre, uporedili svoje proračune sa Štirnerovom shemom i izjavili da nemaju nikakva pitanja. Mahov je prešao na drugu tačku. Ukoliko radio-veza u krajnjoj liniji sigurna — sa površinom Venere ne bude uspostavljena, treba se dogovoriti o optičkim signalima. Po mišljenju

Mahova, neophodna su samo dva signala — prvi: »hrana i voda«, i drugi — »rezervni delovi, energetska napajanje«. Spisak rezervnih delova i aparata je bio već unapredi sastavljen.

— Doneli smo vam ručni aparat za davanje signala i dve male rakete sa atomskim punjenjem. Ako bude... povuci-potegni... razumljivo, ako se desi nešto loše i bude vam neophodna naša pomoć, lansirajte jednu od malih raketa uvis, vertikalno iznad sebe. Ona će eksplodirati na visini od oko dvesta kilometara. Svakako, nećete ih ispaljivati bilo kada. Uzmite, evo vam, tablicu za izračunavanje vremena. U naznačenim intervalima naši osmatrači će pažljivo pratiti šta se zbiva iznad rejonu vašeg iskrcavanja.

— I onda? — upita Jermakov.

— I... ništa. Znaćemo da nešto nije u redu kod vas, pa ćemo se postarati da nešto pred uzmemo.

Šta?

— Dobacićemo vam automatske rakete sa najnužnijim rezervama za slučaj havarije. Rakete bi stigle tačno na vaš peleng.

— Odlično! — složi se Jermakov. — A šta će nam druga raketa?

— Dve rakete, jednu zadržujem, lansiraćete ako iskrcavanje protekne loše i ako se planetoplan pri tome ozbiljno ošteti.

Zavlada tišina.

— Vrlo je verovatno da u tom slučaju neće imati ko da ih ispali — primeti, namrštivši se, Dauge.

— Moj pesimizam ipak ne ide tako daleko — blago reče Mahov.

Posle savetovanja. Dauge predloži Bikovu:

— Hajde da pogledamo lepu Veneru. Jermakov mi je dozvolio da te pustim.

Posle deset minuta, u nezgrapnim oklopnim odelima, sa providnim šlemovima na glavama, obojica su stajali u kupolastom kesonu pričvršćenom za ulaz u brod. Dauge dobro zatvori vrata za sobom, zatim uključi pumpu i okrete se prema manometru na zidu. Tanka kazaljka poče skokovito da se spušta naniže. Čim se zaustavila, Dauge sa ulaza otkao široku čeličnu traku i debeli rebrasti poklopac se pomeri u stranu.

Bikov je očekivao da ugleda ono što je stotinama i stotinama puta opisivano u reportažama, novelama i romanima; crnojubičastu provaliju, išaranu zaslepljujućim tačkama zvezda. Umesto toga,

zasvetle mutna žuto-ružičasta svetlost. Planetoplan je lebdeo nad ogromnom, slabo osvetljenom maglovitom kupolom. Sivkaste senke su gmizale po bleštavom, narandžastom polju, polako se približavale i udaljavale, savijale se u krugove i cepale u nestvarne pege koje su iščezavale. Bliže ivicama, kupola je postajala tamnija, ali njene granice nisu bile oštre, već su neprimetno, u blagim ljubičastim tonovima, prelazile u potpunu, neprozirnu tminu.

Eto kakva je bila Venera, »najstrašnija planeta u sunčevom sistemu«! Bikov ju je netremice posmatrao. Tamo se negde krije blago koje treba da pronađe posada »Hiusa«. Tamo se nalaze olupine teledirigovanih mehanizama, razlupani planetoplani, grobovi neustrašivih...

Sa leve strane na kupolu se brzo navlačila crna senka, nejednaka, puna dubokih žlebova i ispupčenja.

— Izlazimo na noćnu stranu — odjeknu u šlemu glas Daugea. — Oni ružičasti odblesci na crnoj pozadini, najverovatnije su vulkani. Čuo sam za rejon stalne vulkanske, aktivnosti. Za sada niko ništa tačno ne zna... Pretpostavke...

Napustiše keson, a sa leve strane ponovo zatreperi jaka svetlost i ocrta se ogroman, žuti srp.

— A gde je taj »Ciolkovski«, — seti se Bikov da upita.

— Sa ulaza se, Alekseju moj, ne vidi, jer smo okrenuti prema Veneri, a »Ciolkovski« je nad nama. Još je prerano za tebe da puziš po spoljašnjoj oblozi »Hiusa«. Videćeš ga kada se budemo vraćali.

Već su ih očekivali. Jermakov pozva sve na ručak. To je bio prvi obrok u uslovima bestežinskog stanja i Bikov potajno zažele da stigne poslednji. Međuplanetarci su vesto, ne prekidajući razgovor, prinosili ustima elastične cucle, povezane sa sudovima od plastike elastičnim cevima. Komadiće hleba i salate uzimali su iz mrežastih kutijica, ne zaboravljajući da ih dobro zatvore posle svakog uzimanja. Jednom rečju, vozač »maljčika« bi ostao gladan, da mu se Krutikov nije našao pri ruci.

— Vreme je, drugovi — reče Mahov ustajući, pošto je video da Jermakov gleda u časovnik.

Posle opraštanja, Jermakov reče Mahovu:

— Ne zaboravite — udaljite se od nas najmanje pedesetak kilometara, jer vas inače može jako opeći.

— Dobro, dobro, ne brinite za nas — progundā Mahov. — No, do viđenja, prijatelji! Srećno!

Okrete se i brzo, hvatajući se za razapete konopce, izađe u hodnik, a Štirner za njim. Bučno se zalupiše ulazna vrata, a zatim zavlada tišina.

— Mi ništa ne rekosmo ljudima o kosmičkom napadu — seti se najednom Jurkovski.

— Ništa uostalom, nije ni važno — reče Jermakov. — Molim, pripremite se... Spicine, idemo.

Bikov šapatom upita Daugea:

— Zar će Mihail Antonovič ostati ovde?

— Da. U komandnoj kabini nema šta da radi...

Krutikov i Jurkovski su već sedeli u foteljama i vezivali se remenjem. Isto učiniše Bikov i Dauge.

— Počinje spuštanje! — promuklo se začu iz zvučnika.

Pod se naglo cimnu pod nogama, naslon fotelje kao težak teret pritisnu ramena. Brujanje reaktora, koje je postajalo sve jače, odjeknu u ušima.

Mahov i Štirner, priljubljeni uz okrugli iluminator »međuplanetarnog taksija«, videše kako ispod planetoplana, koji je ličio na crnu meduzu, suknu plamen. Zatim zaslepljujuće sinu ljubičasto sunce. Kada ponovo otvoriše oči, »Hius« se više nije video. Samo se lak, magličast oblačak rasplinjavao na onom mestu gde je trenutak pre toga bio planetoplan.

Šesto poglavlje

Niko na »Hiusu« nije gajio nikakve iluzije o brzom i lakom spuštanju na zagonetnu planetu. Svojevremeno je referišući o ekspediciji broda »Tahmasib«, Jermakov opisao kako je teško bilo upravljati raketom u atmosferi Venere, kako se ona kovitlala kao iver u vrtlogu, koliko je nadljudskih napora bilo neophodno da bi se raketa stabilno održala. Opisao je surove vetrove, ledene oluje iznad terena usijanog do temperature od sto stepeni. U tim uslovima nisu uopšte vredeli, moglo bi se čak reći da su bili opasni, najsavršeniji žiroskopski uređaji, koji su u mirnijim atmosferama automatski održavali međuplanetarni brod u određenom položaju, ne dopuštajući mu da se ljulja, obrće i prevrće...

»Hius« je morao da osloni na veoma neprecizno navođenje sa veštačkih satelita, koje je svakog trenutka moglo biti poremećeno. Radio-lokatori protivmeteorskih uređaja nisu funkcionisali u atmosferskim električnim poljima Venere i planetoplan je mogao da udari o neki stenoviti vrh. A opasnost od oluja i ciklona?

— Samo da se spustimo... — procedi kroz zube Dauge.

— Što pre! — reče Krutikov. — Sve ovo ni po čemu ne liči na ranija putovanja, zar ne, drugovi?

— Tačno — odgovori Dauge. — Prilikom spuštanja na mirne planete i na planete bez atmosfere, čovek ima sasvim drugačiji osećaj.

— Zašto to? — upita Bikov, razmišljajući o tome da li i ostali članovi posade osećaju vrtoglavicu i mučninu.

— Zato što se sa pilotima, kakvi su Jermakov i Spicin, i na startu i prilikom spuštanja, može spavati, čitati ili igrati šah... Ali, izgleda ne i ovde, na Veneri.

— Da — uzdahnu Krutikov — ovde ipak ne...

— Dojadili ste mi svojim ogavnim brbljanjem! — naljuti se Jurkovski. — Zašto samo cmizdrite? Sačuvajte svoja preživljavanja za sebe. Ugledajte se na Bikova — pozeleneo je... ali se drži, ćuti. Hajde braćo, da zapevamo!

U tom času iz zvučnika odjeknu napeti glas Jermakova:

— Pažnja!

I — pod poče da se ljulja i lagano da se pokreće. O onome što se događalo sledeći tri-četiri časa, Bikovu je ostalo u pamćenju samo nekoliko nejasnih, nepovezanih, utisaka. Kasnije, nikako nije mogao da reprodukuje postupnost događaja. Izgleda da je Jurkovski sa bocom kiseonika dopuzao do Daugea, kome se glava skljkala na grudi. Strašan, gotovo nepoznat glas Spicina, koji je javio da je Anatolij Borisovič razbio glavu, odjeknuo je neposredno posle potresa, od koga je pukao remen kojim je Bikov bio privezan za fotelju. Šta se dalje događalo — nije mogao da se seti. Nekakve čudovišne sile igrale su se »Hiusom« — pao mu je na pamet stari izraz »kao žaba u fudbalskoj lopti« onda, kada je — čvrsto stežući u ruci komad remena — proleteo kroz kajitu i udario leđima o zid. Elastični zid ga je odbio nazad. Izgleda da je izvesno vreme bio bez svesti, jer je odjednom utvrdio da sedi čvrsto vezan u fotelji. Bikov se nije sećao kako mu se među kolenima našao lak balon sa aktiviranim ozonom... kako se i kada Jurkovski našao u neverovatnom položaju u svojoj fotelji, lica oblivenog krvlju... Zatim ga je Mihail Antonovič drmusao za ramena i vikao mu nešto u uvo... Sve je to lebdelo u njegovom mozgu kao kroz žutozelenu maglu, između nesvestice i osećanja mučnine. Pod se pojavljivao negde sa strane, zatim se munjevito pomerao, propadao i ponovo neverovatnom snagom prikivao noge za pod. Na mahove kao da je vladalo zatišje: tada bi Bikov zabacivao glavu, široko otvarao usta i učestalo i duboko disao. Onda bi sve otpočinjalo iznova... S vremena na vreme bi se setio pilota u komandnoj kabini: zamišljao ih je unakažene, instrumente — razlupane u paramparčad, a planetoplan — kako se sa visine survao na oštre tvrde stene. »Hius« je očigledno, naglo usporivši kretanje, dospeo u jaku atmosfersku bujicu, koja ga je povukla sa sobom odvlačeći ga od cilja, pa su se Jermakov i Spicin svim silama trudili da ga održe na kursu.

Najednom zavlada tišina. Bez i jedne vibracije ili zvuka. Ona se sruči na otupele ljude kao udarac groma. Bikovu se učini da se i vreme zaustavilo. Pred očima su mu još uvek lebdele raznobojne pege, niz telo mu se slivali mlazevi znoja, a ruke i noge su mu drhtale. Zatim ga obuze čudnovata apatija, i jedina mu je misao i želja bila — da opruzi noge i spava, spava, spava... Kroz poluzatvorene kapke vide kako Jurkovski polako ustaje, nesigurno

korača, rukom opipava glavu i sa čuđenjem posmatra prste umrljane krvlju.

— Šta ti je? — upita Dauge.

— Ni... ništa... — namrgodi se Jurkovski. — Izgleda iz nosa... — Zatim podiže ruke, načini nekoliko gimnastičkih pokreta, pa se odjednom ukoči: — Drugovi! — povika. — Pa mi smo na Veneri... i živi smo! »Hius« je čitav, đavo ga odneo! Dauge! Diži se! Je li ti jasno? Na Veneri smo...

— Ne žuri sa radovanjem — zaustavi ga Dauge. — Izgleda da se nešto desilo Antoliju Borisoviču...

— Da, i ja sam čuo Spicinov povik — potvrdi Krutikov.

— Idemo?

Taman krenuše, a vrata se otvoriše i na pragu se pojavi Jermakov, bled, sav mokar od znoja, glave ufačlovane u mlečnobeke elastične zavoje.

— Svi ste živi? — brzo pogleda po salonu.

— Svi — reče Dauge.

— Srećno smo se spustili! — reče na to Jermakov i steže svakome ruku.

— A šta je sa Bogdanom? — upita Krutikov.

— Spava.

— Hm...

— Sručio se kao ubijen.

— Nije ni čudo — našali se Krutikov. — Tri i po časa ovakvog... ovakve... I sam se jedva držim na nogama.

— Šta je sa »maljčikom«? Da se nije srušio? — upita Bikov.

— Da iziđemo? — neodlučno predloži Jurkovski.

— Ne — Jermakov se obazre oko sebe i ponovi: — Ne. Ni u kom slučaju. Sredite se i odmorite. O izlaženju ćemo porazgovarati kroz četiri časa, kada dobijemo sve podatke spoljašnje laboratorije. Uključite jonizaotre, umijte se i — na spavanje!

— Dobro bi bilo da se nešto pojedje... — reče Mihail Antonovič.

»I popije po koja čašica konjaka« — pomisli Bikov.

— Kako ko želi. Ja ću na kupanje, pa u postelju... Alekseju Petroviču, pomozite mi da odvedem Bogdana u kajitu, možete li?

— Svakako...

Kao i obično, Bikova je probudio Dauge, čije je lice bilo kao u čoveka posle bolesti, dok su mu se crne oči presijavale kao da ima groznicu.

Oblači se, Alekseju. Navlači specijalno odelo i marš u salon — promuklo reče Dauge.

— Idemo napolje.

Izlazak na Veneru! Bikovu prolete kroz mozak bolna misao da se nalazi na planeti koja je uništila toliko divnih, neustrašivih ljudi. Sada će početi ono najvažnije, zbog čega su i stigli ovamo...

Bikov se užurbano pripremi, izvuče iz niše specijalno odelo i obuče ga. Svi su već bili u salonu, oko stola, sa šlemovima prebačenim preko leđa.

— Kafu? — ne obraćajući se nikome određeno, upita Bikov.

— Kasnije — namrgođeno reče Jurkovski.

— Nemamo šta da odlažemo, treba krenuti. Nečuveno: pet časova posle spuštanja još nismo otvorili vrata za izlaz!

— Krećemo! — jednostavno pozva Jermakov.

— Oružje? — Bikov pogleda komandanta.

Ovaj klimnu glavom i iziđe u hodnik. Za njim krenuše ostali. Bikov ustrča uz stepenice i trenutak kasnije im se pridruži sa automatom na grudima i dve bombe o pojasu.

— Aleksej—osvajač! — našali se Spicin.

Svi su se okupili u kesonskoj komori ispred spoljašnjeg izlaznog otvora. Bogdan hermetički zatvori vrata za sobom.

— Stavite šlemove! — naredi Jermakov.

Bikov više nije video lica drugova, i bi mu neprijatno. Zaklopara pumpa, poče da skakuće kazaljka manometra. Jermakov se uhvati za ručicu otvora. Pomeri se u stranu teška čelična traka, otvor zadrhta i... odvratna, masna gusta tečnost žutosive boje, pokulja im klokoćući pod noge. Bila je gusta i lepljiva, ali je tekla slobodno, a zraci reflektora su titrali kao zlatne iskrice po njenoj površini. Prizor je bio do te mere neočekivan, da se u prvom času niko i ne pomače sa mesta. Zatim Jurkovski skoči napred, ali ga Bikov prestiže. On se uhvati za ivicu poklopca ulaznog otvora i pritisnu ga iz sve snage. Noge su klizile po blatištu i on pade na kolena. Ali — već stigoše Jurkovski i Dauge, a na njihova su se leđa oslanjali Bogdan i

Krutikov. Poklopac popusti, pomeri se sa mesta i Jermakov brzo pritisnu dugme zatvarača.

Svi se uspraviše. Pod nogama im je teklo mutno, žitko blato, iz koga se dizala para. Bikov podiže automat, obrisa kundak rukavom, pogleda u cev, a onda očisti uprljana kolena.

— Ukoliko se ja u išta razumem, ovo uopšte nije pesak — začu se u slušalicama glas Daugea.

— Da. Ne liči baš previše na pustinju — potvrdi Jurkovski.

Jermakov je, čučnuvši, posmatrao blato.

— Ako se okanemo šala do bolje prilike — reče — sklon sam da pretpostavim: »Hius« se spustio u močvaru.

— Do ušiju — složi se Jurkovski. — Ali; gde je u tom slučaju pustinja?

— Naš je život pun iznenađenja — uzdahnu duboko Krutikov.

— Lepo nam je pomogao Štirner svojim pelengovanjem!

— Kakve Veze sa svim ovim ima Štirner?

— Ako je »Hius« zapao u ovo tresetište... — poče Bogdan.

Jurkovski nestrpljivo strese ramenima:

— I — ništa! Izići ćemo kroz gornji otvor i videti u čemu je stvar.

Iziđoše iz kesona i, ostavljajući na linoleumu tragove masne rđe, popeše se do uskog otvora za unošenje tereta.

— Močvara na Veneri, molim vas lepo! — mrmljao je Mihail Antonovič. — Kakvo iznenađenje!

Gornji su otvor otvarali oprezno, spremni da ga munjevitom brzinom ponovo zalupe. Ali, nije se desilo ništa strašno. Začulo se šistanje

— to je u komoru prodrila spoljašnja atmosfera — i sve se utišalo.

— Ura — reče tiho Jurkovski. — Sve je u redu. Otvarajte.

Poklopac se otvori uz zveket. Jermakov, koji je stajao prvi, naže se preko ivice. Iza njegovih leđa, nestrpljivo su se gurali Jurkovski i Krutikov. Dauge, koji se provukao između njih, stade iznenađen.

Oni ništa nisu videli. »Hius« je bio okružen gustim zidom lelujave, potpuno neprozirne žućkaste magle. Dole, na metar i po od njih, slabo se presijavala površina močvarnog terena. U tišini su se čuli nerazgovetni zvuci, nalik na prigušeno kašljanje ili na nekakvo čudno klokotanje. Dugo su stajali tako međuplanetarci, zagledani u mutne, beličaste talase isparenja. Ponekad bi im se učinilo kako pred njima svetlucaju nekakve senke, da se naziru nekakve nakazne

sive figure, ali su stalno nailazili novi slojevi magle i sve je ponovo nestajalo.

— Dosta je — reče najzad Jermakov. — Već mi pada mrak na oči. Moramo aktivirati infra-crveni uređaj. — Uspravi se i pogleda uvis. Aha, »maljčik« je na svome mestu!

— Dobro smo ga pričvrstili... — Spicin se, oslonjen grudima na ivicu otvora, nemirno vrteo čas na jednu, čas na drugu stranu. — Reaktorski prstenovi su se duboko zaglibili u močvaru.

— Ništa, pogledaćemo malo, pa ćemo pokušati da se dignemo.

— A ako se trup još dublje zaglavi?

Infra-crveni uređaj uopšte nije pomogao.

Na ekranu su se kovitlale senke, teren je na jednom te istom mestu izgledao čas nestabilan, čas opet dobro nabijen, pa potom izrovan...

— Hajde da iziđemo — predloži Jurkovski.

— Tamo ćemo već videti šta da se radi.

Pripremio se da iskoči. Bikov ga uhvati za rame.

— U čemu je stvar? — pomalo ljutito se zainteresovala geolog.

— Naš je život pun iznenađenja — reče Bikov. — Ja idem prvi.

— Zašto to?

Bikov ćutke pokaza automat, a Jurkovski se usprotivi.

— Bikov je u pravu — upade Jermakov. — Budite tako dobri, Vladimire Sergejeviču, pustite mene prvog.

— Nije mi jasno...

— Propustite mene i Bikova. Vratićemo se za tri minuta. ..

Svi su znali da prema postojećim pravilima komandant ne sme prvi da napusti brod posle spuštanja na nepoznatom mestu. Ali... razumeli su isto tako i Jermakova. I Jurkovski ćutke koraknu u stranu. Bikov brzim pokretom uze automat »na gotov's« i skoči za Jermakovom. Noge mu do kolena upadoše u žitko testo.

Sedmo poglavlje

Močvare na Veneri! To je međuplanetarcima izgledalo mnogo apsurdnije nego pronaći na primer, žbunje banana na Mesecu ili pak stada krava na golim vrhovima asteroida, lako je to bilo otkriće od prvorazrednog značaja, ono je umnogome komplikovalo situaciju, jer je predstavljalo više nego neverovatno iznenađenje.

I pored velikog iskustva i odvažnosti, međuplanetarci su jedva bili u stanju da sakriju jedan od drugoga nemir koji ih je obuzeo. U svesti su im se munjevitom brzinom menjale jedna za drugom razne pretpostavke. Kolika je i kakva bila ta močvara? Hoće li kroz nju moći da se probije »maljčik«? Ne preti li »Hiusu« kojim slučajem opasnost da se zaglavi ili, možda prevrne? Smeju li da se usude da ponovo dignu planetoplan i pokušaju da se iskrcaju na nekom drugom mestu? ...

Jedva izvlačeći noge iz lepljivog blatišta, Bikov zakorači za Jermakovom, koji se bio zaustavio, nešto osluškujući. Oko njih je bila gusta, žućkasta polutmina. Videli su ispred sebe samo neveliki sektor masne, svetlucave kaljuge, ali su zato čuli mnogobrojne nepoznate zvuke i šumove: nešto nalik na dahtanje, kašljanje, krkljanje. Potmulo jecanje je dopiralo izdaleka, kao i potmulo rikanje i otegnuto visoko zavijanje. Zvuci su, najverovatnije, nastajali u močvari, ali Bikov najednom pomisli na fantastična stvorenja koja su mogla da se kriju u magluštini i brzo opipa bombe koje su mu visile o pojasu. Obazre se prema tamnoj silueti »Hiusa«, uze automat u ruke i krete napred, prestizujući Jermakova.

Tik... tik-tik... tik... — jedva čujno poče da kucka Gajgerov brojač. »Nije mnogo, najviše hiljaditi deo rentgena — umiri Bikov samoga sebe i odmah na to zaboravi, osetivši pod nogama nešto tvrdo. Savi se, pipajući ispred sebe slobodnom rukom: kroz zavesu od isparenja iznad masne površine boje rđe, ocrtavale su se uglaste stene oblepljene ilovačom.

— Kako je kod vas, Alekseju Petroviču? — začu se glas Jermakova.

— Ništa naročito... za sada... — odazva se Bikov. — Sve je u redu. Mnogo je blata. Pod nogama osećam nešto čudnovato — niti kamenje, niti krhotine...

Klizeći i spotičući se, krenu napred. Pod nogama je čuo šljapkanje, gacanje...

— Anatoliju Borisoviču! — povika Bikov iznenada. — Pred nama je močvara čije je dno prekriveno asfaltom!

— Ne razumem. Idem za vama.

— Kažem vam, pred nama je močvara sa asfaltnim dnom.

— Da ne buncaš, Alekseju? — dopre do njega uzbuđeni glas Daugea, koji je stajao kraj izlaza iz planetoplana i hvatao svaku reč prethodnice.

— Odista, pravi pravcati asfalt. Odnosno — nešto nalik na »takir« u našim pustinjama!

Bikov se četvoronoške uspuza na čvrsto tle i ustade.

Tik... tik-tik... tik...

— Pravi pravcati tvrdi asfalt, Anatoliju Borisoviču! Stojim na njemu!

— Možda je ovo obala? — sa potajnom nadom u glasu upita Jermakov, približavajući mu se.

— Ne znam... ne, nije obala. Pre liči na skramu...

— Debljina je otprilike trideset do trideset i pet sentimetara — reče Jermakov, pošto je opipao tle.

— Ja znam šta je to — umeša se iznenada Krutikov. — »Hius« se spuštao na fotoreктору...

— Do đavola! — čulo se kako se Jurkovski lupio po šlemu. — Pa to je onda...

— Spečena ilovača, nema sumnje — potvrdi Jermakov. — Fotoreaktor je isterao iz nje vodu, nastala je kora, a »Hius« ju je probio kada je avenerirao.

— Liči na to — složio se Bikov. — Široko je kao Crveni trg, ravno, po toj površini može i da se pleše. Ali, pukotine se šire na sve strane.

— Hoće li »maljčik« moći da se probije? — upita Jermakov.

— »Maljčik« će svuda da se probije — odgovori Bikov.

Tik-tik... tik... tik-tik...

— U tom slučaju, drugovi... mislim da posada može da se iskrca. Jurkovski i Spicine, krenite prema Bikovu. Ja se vraćam na brod.

— Razumem!

— A ja? — zainteresova se Dauge uvređeno.

— Ja i vi moramo da analiziramo primerke tla i atmosfere, a uz to pogledamo i još neke druge stvari, Mihaile Antonoviču — naredi Jermakov, došavši u keson. — Otiđite u komandnu kabinu i pokušajte da okolinu opipate radarom... Družo Bikove, k vama su krenuli Jurkovski i Spicin. Vi ste vođa. Pokušajte da stignete do ivice platforme. Dalje ne idite.

— Razumem.

»Pravilno — pomisli Bikov. — Bilo bi glupo nasumice puziti do guše po ovoj kaljuzi, kada imamo transporter sa infracrvenim reflektorima. Istina, transporter još nije skinut...«

Negde u blizini poluglasno je psovao Jurkovski. Prigušeni Bogdanov glas progovori:

— Malo udesno, udesno, Volođa...

Kroz nekoliko trenutaka iz magle izroniše dve sive prikaze.

— Gde si, Aljoša? Do đavola, ništa se ne vidi... Šta, zar te još nisu prožderala lokalna čudovišta?

— Imao sam sreće — progunda Bikov, pomažući im da se popnu na »takir«.

Krenuše bez žurbe, preskačući široke pukotine u kojima se pušila žitka masa ilovače.

— Bogdane! — spustivši glas, progovori Bikov. — Izgleda da movčara zrači... Čuješ li?

Tik... tik-tik-tik-tik...

— Čujem. Nije to ništa. Imamo vrlo osetljive brojače.

— Sve, što se nađe pod fotoreaktorom, mora da zrači — poučno reče Jurkovski. — To je jasno čak i...

— Stani, stani... — Bogdan diže ruku.

Zaustaviše se. Nerazumljivi glasovi Jermakova i Daugea postadoše jedva čujni kroz šuštanje i pucketanje u slušalicama.

— Koliko smo se udaljili od »Hiusa«, šta mislite? — upita Spicin.

— Jedno sedamdeset-osamdeset metara — brzo odgovori Bikov.

— Znači da je domet naših radio-telefona samo toliki...

— To je premalo — primeti Jurkovski. — Jonizacija?

— Da...

Tik... tik-tik... tik... tik-tik...

Kretoše dalje. Rika, kloktanje i zavijanje postajali su sve jasniji. Negde napred, s desne strane, razleže se glasno frktanje. — Čujete

li? Kao da je pucanj topova... — reče Jurkovski.

— Pogledajte, molim vas!

Spoljašnja ivica platforme u obliku ogromne lepinje, koju je na površini močvare ispekao plamen fotoreaktora, obrazovala je okruglinu i preko blagog nagiba spuštala se prema kaljuzi. Odmah iza nje, ocrtavale su se blede-sive fantastične siluete čudnog bilja. Do njega je bilo jedva desetak koračaja, ali su beličasti talasi isparenja neprekidno menjali njegov oblik, otkrivajući jedne, a obavijajući neprozirnom maglom druge detalje, te ih zato nijedan od tri musketara nije mogao razgledati kako valja.

— Šuma Venere — prošapta Jurkovski.

— Da... Venerina prašuma... Po mom mišljenju — više nego gadna — nakašlja se Bogdan.

— Ćuti, Bogdane! Govoriš besmislice... Pa to je život! Novi oblici života! I mi — mi smo ih otkrili!...

— Evo, izgleda, još jednog novog oblika života — promrmlja Bikov nemirno, netremice posmatrajući veliku tamnu senku koja se iznenada pojavila u njihovoj blizini na samoj ivici platforme.

— Gde to? — brzo se okrete Jurkovski.

Senka nestade.

— Pričinilo mi se... — poče Bikov, ali ga duboka, potmula rika prekide. — Evo, čujete li?

— To je tu negde, pored nas... — Spicin pokaza udesno.

— Da, da, u našoj neposrednoj blizini. Znači, odista sam video...

Bikov lagano otkači bombu, pažljivo se osvrćući oko sebe.

— Veliko? — upita Spicin.

— Ogromno...

Ponovo se razleže rika, ovoga puta u neposrednoj blizini. Nijedna zemaljska životinja nije imala takav glas — mehanički, poput zvuka parne sirene i uz sve to još strašan, preteći.

Bikov se trže.

— Riče... — prošapta tiho.

— Da... Da je pogledamo? — promuklim glasom predloži Jurkovski.

— Eh, izgleda da ovde nije kao na Marsu! Gostoljubiva i prijatna planeta! Sanatorijum!

Tik... tik-tik... tik-tik...

— Ne, ne smemo ići — reče Spicin. — To bi bila prava pravcata ludost...

Bikov ništa ne reče.

— Plašite se? U tom ću slučaju sam... — Jurkovski energično zakorači napred.

Sve se odigralo u tren oka. Bikov se okrete prema Spicinu, a istog časa nešto teško tresnu, sruči se na platformu, kao kada na asfalt padne ogromna bala mokrog veša. Okrugla tamna masa, velika kao dobro utovljena krava, nadnese se nad ljude iz magluštine. Jurkovski se zatetura i uz prigušeni uzvik skljoka u blato. Spicin krenu unatraške. Za jedan se tren Bikovu učini da je oko njih zavlada mrtva tišina. Zatim mu tiho »tik-tik« ude u svest i on lagano dođe sebi.

— Lezi! — povika što je jače mogao.

Spicin, pavši ničice, vide kako Bikov skoči unazad i zamahnu desnom rukom — jednom, pa još jednom. Dva potmula udarca ga zaglušiše. U magli sevnuše dve narandžaste munje i dva puta se pojavi i nestade u sumraku sjajno, vlažno telo — nešto kao ogroman kožni džak, izrovan dubokim naborima. Sa fijukom nešto prolete pa se sve utiša.

— Finita la comedia — mahinalno promrmlja Spicin, jedva nekako ustajući.

— Gde je Jurkovski? — zadihano povika Bikov.

— Ovde sam. — Dajte mi ruku...

Izvukoše na »asfalt« Jurkovskog, umazanog blatom od glave do pete. Ne govoreći ništa, on jurnu onamo gde je pre tri minuta bilo čudovište.

— Ništa — reče razočarano.

I odista — čudovište je bilo nestalo, ako je uopšte i postojalo.

— Ali — ono je bilo ovde? — Jurkovski je koračao pored ivice platforme, zaustavljao se, saginjao, zagledao u nejasne konture isprepletanih stabala i krošnji iza koprene isparenja.

— Bilo je...

— Ono je... ono je otišlo...

— Kao da se rasprsnulo — zamišljeno progovori Spicin.

— Možda ga niste pogodili? — naivno upita Jurkovski, zaustavljajući se pred Bikovom, koji je zabrinuto razgledao automat.

Bikov prezrivo huknu.

— Pa dobro, otišlo je i neka mu je sa srećom — progovori Spicin.
— Interesovalo bi me — šta je ono htelo od nas? Da li je možda htelo da ruča?

— Bes-mis-li-ca! — jetko reče Jurkovski. — Kome li je samo pala na pamet ta glupava ideja o čudovištima-ljudožderima sa drugih planeta?! Hajde, razumem romanopisce i scenariste, ali ti, Bogdane, ti si već stari međuplanetarac...

Vraćali su se ćutke. Glasovi Jermakova i Daugea nisu se čuli; sigurno su ušli u »Hius«.

Pre nego što će zagaziti u ilovaču koja se pušila, Jurkovski reče zamišljeno:

— Bilo kako bilo, fauna na Veneri postoji.

Vrlo-vrlo interesantno! Samo... jeste li baš sigurni, Alekseju Petroviču, da niste promašili?

To je već bilo previše. Bikov se naljuti i pohita napred.

Tik... tik-tik... tik-tik-tik...

Pošto je Bikov podneo izveštaj o izviđanju terena i opisao susret sa čudovištem, reć uze Jermakov:

— Da rezimiramo sve što nam je poznato. »Hius« se potpuno neočekivano spustio u močvaru. Prema mojim proračunima, nalazimo se otprilike na sto kilometara južno od Golkonde. Ne više od sto kilometara... Razdaljina, kao što vidite, nije velika. U drugim okolnostima, bilo bi nam dovoljno dvadeset četiri časa da je savladamo. Ali... mi se nalazimo u močvari. I ne samo to. Prema radarskim podacima — istina ne baš najsigurnijim — močvara je oivičena planinskim grebenom u obliku prstena od stena. U tom prstenu nismo uspeli da otkrijemo ni najmanji otvor.

— Vulkan? — upita Dauge.

— Moguće je da se nalazimo u krateru ogromnog blatnog vulkana. A taj vulkan je opet jako, jako čudan, jer analiza vode iz njegove ilovače pokazuje, . . — Jermakov otvori notes: — Evo, izvolite pogledati. To je smeša otprilike podjednakih odnosa teške i superteške vode.

Jurkovski poskoči s mesta.

— Tritijumska voda? T2O — složi se Jermakov.

— Ali...

— Da. Period poluraspada tritijuma iznosi samo oko dvanaest godina. A to opet znači...

— Znači — prihvati Dauge — da je vulkan nastao tek nedavno, ili da postoji nekakav prirodni izvor, koji dopunjuje utrošeni tritijum...

— To još nije sve — reče Jermakov. — Krater — ako je ovo uopšte krater — predstavlja provaliju bez dna. U svakom slučaju, naši eholoti za hidro-akustičko merenje su bili potpuno bespomoćni.

— Koliki je prečnik kratera? — brzo upita Jurkovski.

— Krater je prema svemu pravilan krug, prečnika oko petnaest kilometara. »Hius« se nalazi na severoistočnoj ivici — od ovog mesta do grebena ima jedva osam kilometara. Takva je situacija, drugovi. .

— Ukratko rečeno — upade mu u reč Jurkovski, — ispod nas su stotine metara močvare, od cilja smo udaljeni sto kilometara, a od toga su deset močvara i stenovita prepreka. Da li stvari stoje tako?

— Tačno — složi se Jermakov.

— Pola močvare sastoji se od tritijumove vode, a tritijum se raspada, dopustite da vas podsetim, ispuštanjem neutrona, a neutronska zračenje — pri tome mislim na dugotrajno zračenje — uopšte nije nikakva šala, nije to igračka, čak i ako smo u specijalnoj odeći.

— Apsolutno tačno.

— Ali... Bikov je siguran da će se »maljčik« probiti kroz močvaru. A preko stena?

— »Maljčik« će proći svuda — sigurnim glasom ponovi Bikov. — U krajnjem slučaju, dići ću stene u vazduh.

— Hm... Pa ipak, više bih voleo da, pre nego što krenemo »maljčikom«, ostavimo »hius« na sigurnijem mestu...

— Ne bih rekao da ćemo baš morati da dižemo stene u vazduh — poče Dauge. — Greben možda nije kompaktan. Potražićemo prolaz i sigurno ćemo ga pronaći.

— Uzmite u obzir još nešto — reče Spicin. — »Hius« ne leti horizontalno. Veoma lako možemo pogrešiti i promašiti cilj za nekoliko hiljada kilometara. Svi znamo kakve mogu biti atmosferske bujice na ovoj na prvi pogled simpatičnoj planeti. Najzad, bolje je biti u močvari, nego ležati na stenama... .

Jurkovski sleže ramenima.

— Šta predstavlja veći rizik — umeša se Krutikov. — Ostati u močvari, ili učiniti pokušaj da se iz nje krene?

— Šta vi mislite? — upita Jermakov.

— Ako Aljoša... garantuje za »maljčika«, a ako geolozi garantuju za »Hius«, sve treba ostaviti onako kako i jeste.

— Šta to znači — »garantuju za Hius«? — upita Jurkovski.

— Ako dokažu da »Hius« neće utonuti u ovu provaliju, odnosno da se neće prevrnuti.

Jermakov ustade:

— Znači, »Hius« ostaje ovde — energično reče. — Ja i Dauge smo izvršili sva neophodna merenja i čini mi se da planetoplan stoji prilično stabilno. Uostalom, ovde je rizik mnogo manji nego na stenovitim grebenima... I dalje. »Hius« ne smemo ostaviti bez nadzora. Zato će »maljčikom« krenuti samo petorica. Jedan pilot će ostati...

Kod tih reči Spicin zadrhta, a Jermakov dodade:

— Stalni dežurni na »Hiusu« će biti — Krutikov. Ima li prigovora? Mislim na suštinske prigovore...

Dobrodušno lice Krutikova pokazivalo je da mu se predlog ne sviđa, ali nije mogao da mu prigovori ništa suštinsko.

Posle večere izvršene su pripreme za spuštanje »maljčika«. Bikov je ušao u njega, dobro zatvorio sve otvore, seo za komandni pult i pritisnuo prstima klavijaturu. Svudahod »maljčik« je počeo da zvrji i lako zazveketao gusenicama. »A sada... — pomisli Bikov — sada ćemo ih sve iznenaditi«. Zaglušujuće zazuja motor, i »maljčik« skoči sa planetoplana. Međuplanetarci videše kako ogromna, masivna prikaza bučno i zvekećući preleće i zagnjuruje se u maglu. »Hius« se zaljulja, kao čamac na talasu, a močvara zadrhta od teškog udara. Škripeći gusenicama po odvaljenim komadima »asfaltne« kore, transporter se iskoprca iz kaljuge i sa neverovatnom lakoćom kao da zaplovi, kao da pojuri, razbacujući oko sebe bljuzgavice ilovače, napravi krug i zaustavi se kraj izlaznog otvora planetoplana. Jaka bela svetlost reflektora obasja isparenja koja su se kovitlala.

— Majstor, nema zбора! — reče Jurkovski.

Oduševljeni Krutikov poče da aplaudira.

— Druže komandante — odjeknu glas Bikova u slušalici, — »maljčik« je spreman za ekspediciju.

Poče ukrcavanje prtljaga. Nekoliko časova su međuplanetarci neprekidno radili, prebacujući sanduke sa namirnicama i opremom, najlonske balone sa specijalnom vitaminiziranom vodom iz skladišta u keson, a onda iz kesona u otvore svudahoda »maljčika«. Nad močvarom je bila noć, neprozirna tama svud unaokolo. I vrlo slabo, ali neprekidno, kuckali su brojači Gajgerovog dozimetra: tik... tik-tik... tik...

Odmo poglavlje

Kada je sve bilo obavljeno, Bikov i Jermakov poslednji put izvršiše pregled transportera od periskopa do gusenica u mašinskom odeljenju, isprobaše da li je teret dobro pričvršćen i iziđoše napolje. Svi su ih već čekali. Bikov zatvori ulazne otvore, a Jermakov naredi da svi pođu na spavanje. Umorni, ali zato zadovoljni, međuplanetarci se popeše na »Hius«.

Nisu, međutim, mogli da spavaju. Samo što su, pošto su skinuli specijalna odela, krenuli u salon da na brzu ruku večeraju, Krutikov, koji je brzo išao ispred ostalih, najednom se okliznu i pade na pod.

— Do đavola! — povika skočivši i omirisa šaku. — Kakva je... ko je ovde prosuo ovu odvratnu sluz?

— Šta to?

— Čekajte, drugovi... — uznemireno reče Jermakov. — Odista, šta je to?

Pod salona je bio prekriven tankim slojem crvenkaste providne sluzi. Bikov oseti oštar, neprijatan miris, nalik na smrad trulog voća. U grlu ga je nešto peklo. Jurkovski glasno šmrknu i kinu.

— Otkud ovaj odvratani smrad? — reče, osvrćući se oko sebe.

Jermakov se nagnu i oprezno stavi malo sluzi na prst rukavice. Meduplanetarci se u nedoumici zgledaše.

— Šta se, zapravo, dogodilo? — upita Dauge.

— Evo, pogledajte! — Krutikov pokaza bife. — I tamo je! I onde takode!

Ispod pritvorenih vratašca bifea visile su nekakve riđe niti u obliku čudnih čipki. Velika riđa pega se videla u uglu, pored frižidera. Zaboravljeni tanjir na stolu je takođe bio ispunjen kosmatom paučinom boje rđe.

— Plesan ili nešto slično?

Jermakov sa gađenjem obrisa prst maramicom.

— Zaboravili smo na to... — promrmlja.

— Zaboravili smo na opasnost — upade mu u reč Jurkovski. — Pustili smo protivnika da uđe u našu utvrdu.

— Kakvog sad pa protivnika?

— Plesan... gljivice... — kao za sebe, reče Jermakov. — Uneli smo u »Hius« spore venerianske faune, i evo rezultata... Kako sam samo

mogao da zaboravim na to? Drugovi, moramo odložiti i večeru i spavanje. Moramo pregledati planetoplan i pažljivo dezinfikovati sve prostorije ultrazvukom. Nadajmo se, za sada, da nije posredi ništa opasno... ali naređujem, za svaki slučaj, da se svi istuširaju i istrljaju špiritusom.

— Možda kasnije? — upita Jurkovski.

— Kasnije — ponovo. A sada — obavezno. Na posao.

Ošamućeni tim novim iznenađenjem, uznemireni nepoznatim tonovima u komandantovom glasu, međuplanetarci su krenuli na pregled. Kožne navlake u nekim kajitama su bile prekrivene beličastim mehurićima veličine čiodine glavice. Presvlake od polimera nisu bile oštećene. Predmeti koji su sadržali vlagu, bili su obrasli končastom plesni. Na malim vunenim prostirkama u kupatilu, po peškirim i čaršavima pojavile su se gomilice paperjaste paučine boje rđe. Krutikov je sa užasom otkrio da su se sve konzervisane namirnice u bifeu, a među njima i njegova omiljena pršuta, pretvorile u bezoblične mrke grudvice, iz kojih se širio oštar, odvratni miris. To je bila prava nesreća i moralo se intervenirati ultrazvučnim aparatima po svim uglovima broda,

— Izgleda da je laka voda za lokalnu mikrofaunu mnogo povoljnija od teške vode — reče Jurkovski.

— Da, na žalost, . . — odgovori Jermakov.

Bikov za svaki slučaj poprskao dezinfekcionom tečnošću sve automate i bombe i siđe da pomogne Daugeu, koji je pregledao polietilenske paketiće sa »većitim« hlebom. Hleb nije bio oštećen.

— Znaš li, možda, zašto se Jermakov toliko uznemirio? — upita.

— Ne znam. To jest, razumljivo, bez te nevolje bilo bi kudikamo manje glavobolje... Jedno je jasno: Jermakov je takav čovek, koji se bez razloga ne uznemirava.

Kada su se tri časa kasnije, mrtvi umorni vratili u salon da večeraju buljon i čokoladu, komandant reče, ne gledajući ni u koga:

— Pre pet godina je posada američkog zvezdoplana »Astra-12«, koja se iskrcala na Kalistu, izginula od nepoznate bolesti koja je pokosila posadu za samo petnaest časova. Mislim da se nama neće desiti nešto slično, ali... budite oprezni. Ako osetite i najmanju slabost, javite mi.

Ućuta, kratko vreme je dobio prstima po stolu, a onda dodade:

— Posle večere — svi na kupanje, masiranje i spavanje. Za spavanje imate punih sedam časova. Vas, družo Krutikove, molim da navratite kod mene.

— Ja bih sad sa uživanjem popio čašicu konjaka — prošapta Bikov. Dauge na to samo kratko uzdahnu.

Sutradan izjutra, kada se pokriven lepljivom kaljugom, vukući za sobom duge trake beličastih močvarnih trava, transporter konačno izvukao iz močvare i magle na kamenito podnožje crnog grebena, morao je dugo da manevriše napred i nazad, tražeći nešto nalik na prolaz. Stene, gusto obrasle mrkim, tvrdim kao gvožde bršljanom, izgledale su bezizlazno nepristupačne. Tada Jermakovu pade na um da u traganju iskoriste radar. Za čas pronađoše prolaz — raselinu skrivenu bujnim rastinjem golih grana, sa trnjem dugim po pola metra. Sa hukom i škripom transporter poče da prodire kroz tu džunglu i pomažući se raširenim »nogama« za oslanjanje, lomeći i savijajući elastična stabla, uđe u prolaz. Kada izbiše iz raseline, međuplanetarci ćutke pogledaše stenovite zidine i krvavu traku neba. Dauge reče:

— Zar ne osećate da tle pod nogama... drhti...

Bikov ništa nije osećao, ali se zato tiho odazva Jermakov.

— To je Golkonda... — i, okrenuvši se Bikovu, upita: — Hoćemo li se probiti?

— Pokušaćemo i rizikovati, Anatoliju Borisoviču — bodro odgovori Bikov. — A ako naiđemo na prepreku ili uletimo u nekakav ćorsokak, vrtićemo se i ponovo tražiti prolaz. Ili ćemo prepreku jednostavno dići u vazduh.

»Maljčik« krete dalje. Čas za časom je proticao, kilometar po kilometar prolazio, ali ne naidoše ni na kakvu prepreku. Bikov se lagano smirio.

Ravnomerno je brujao motor, škripali su sanduci i remenje kojim su sanduci bili pričvršćeni. U ogledalu iznad ekrana infracrvenog monitora Bikov je video unutrašnjost kabine. Bogdan je spavao, oslonjen o radiostanicu, Jurkovski dremao, ležeći na balama. Pored njega je ležao Dauge, a u njihovoj blizini se njihao srebrnasti šlem Jermakova...

Prešli su gotovo dvadeset kilometara po močvari, i gotovo isto toliko kroz klisuru. Bikov je već pet, punih sati sedeo za upravljačkim

pultom. Noge su mu odrvenele, potiljak je počeo da ga tišti, suze su mu krenule na oči od napora, ili možda od neobičnog sklada crvene i crne boje. Jednostavno je nemoguće ikome prepustiti transporter na ovakvom putu, pa makar to bio i komandant. Transporteru se svakako ništa ne bi desilo, ali brzina... Sam Bikov ne može da razvije više od šest do osam kilometara na čas. Kada će najzad nestati te proklete stene!

Jermakov se uspravi i zabaci šlem na potiljak.

— Kako ide, Alekseju Petroviču?

— Bez promena.

— Jeste li se umorili?

Bikov sleže ramenima.

— Možda biste malo prepustili upravljanje meni, a sami odspavali koji čas?

— Put je izuzetno komplikovan.

— Da put je odista jeziv. Ali ništa, uskoro ćemo stići do pustinje.

— Bilo bi odista krajnje vreme...

Uskoro se probudio i Jurkovski i odmah počeo da priča. Dauge se proteže i reče da je nešto sanjao, ali ih Bikov nije slušao. Nešto se dogodilo spolja, izvan tvrdog i stabilnog oklopa »maljčika«. Smračilo se još više. Nebo iznenada poprimi prljavo-mrku boju i odjednom u snopu svetlosti farova-reflektora sve poče da se kovitla, taložeći na dno raseline mnoštvo crnih, sitnih tačkica. Crn prašak je sipio odnekud odozgo, gusto, kao sneg kada dobro zaveje, i ubrzo se više nije video ni put, ni stene. Signalne sijalice od spoljašnjih dozimetara dobiše boju maline, kazaljke na meračima alfa-beta radiometara nemirno počеше da titraju. Bikov naglo prikoči. Transporter skliznu desnom gusenicom u jarugu i ostade popreko u raselini. Slaba svetlost farova, zbog prašine koja je ispunila atmosferu, obasjavala je glatku bazaltnu površinu stena.

— U čemu je stvar? — upita Jermakov.

Bikov ćutke otvori pred njim otvor za osmatranje.

Jermakov je kratko vreme ćutao, netremice gledajući napolje, a onda reče:

— Crna oluja. To sam već imao prilike da vidim.

— Šta se to tamo događa? — upita uznemireno Dauge.

— Odžačarski karneval — progunda Spicin.

— Crna oluja. Još jedan dokaz da se nalazimo u blizini Golkonde. Uključite motor, Alekseju Petroviču.

Bikov pritisnu starter, ali »maljčik« nastavi da podrhtava. Sitno je zveketao neki nedovoljno čvrsto pričvršćen predmet.

— Da iziđemo? — predloži Jurkovski.

— Zašto? Prašina je radioaktivna, zar ne vidite? Morali bismo mnogo vremena da utrošimo kasnije na dezaktivaciju.

— Bilo bi dobro da uzmemo malo te gadosti za probu..

— To možemo uraditi manipulatorima — predloži Bikov. — Dopuštate li, Anatoliju Borisoviču? — okrete se zatim Daugeu. — Izbaci kontejner.

Jurkovski i Dauge nestadoše u kesonskoj komori, koja je vodila prema gornjem otvoru za izlaz i trenutak kasnije, u crnu prašinu ispred »maljčika« zaroni olovni cilindar. Bikov stavi šake na poluge manipulatora. Dugačke kolenaste »ruke« podviše se lagano ispod transportera i spustiše se na cilindar. Klešta manipulatora čvrsto uhvatiše kontejner, odšrafiše poklopac, ostaviše kratko vreme otvoreni kontejner ispod nanosa crnog snega, ponovo zatvoriše poklopac i preciznim pokretima doturiše kontejner do gornjeg izlaznog otvora transportera.

— U redu je! — viknu Dauge iz kesona.

Bikov uvuče manipulatore u ležišta i obrisa znoj sa čela, Jermakov tiho reče:

— Dva puta sam imao prilike da gledam crnu mećavu. Oba puta je pre toga došlo do izuzetno jakih podzemnih potresa.

— Sada, ako se ne varam, nije bilo nikakvih potresa — primeti Bikov.

— Možda ih u kretanju nismo zapazili,

— A zemlja drhti sve jače... — Spicin oslušnu. — U ušću klisure pukotina se jedva zapažala, a sada...

— Približili smo se Golkondi...

Jurkovski i Dauge se vratiše iz kesona, a Jermakov naredi da se krene dalje. Bikov uključi infracrveni reflektor.

Pošto su ručali, Jermakov, Dauge i Jurkovski pregledaše rezultate ekspres-laboratorije. Vlažnost atmosfere je, sa udaljavanjem od močvare, naglo opadala i praktično došla do nule. U atmosferi se povećao sadržaj radioaktivnih izotopa inertnih gasova, oksida

ugljenika i kiseonika, temperatura se kretala između 75 i 100 stepeni. Na opšte zaprepašćenje i oduševljenje Jurkovskog, ekspres-laboratorija je pronašla u atmosferi vidljive tragove žive protoplazme — nekakve mikroorganizme, bakterije ili viruse koji su živeli čak i u ovom suvom, vrelom vazduhu. Zbog toga je Jermakov naredio da se udvostruči opreznost prilikom izlaženja iz transportera i rekao da će prvom zgodnom prilikom cela posada primiti injekciju kompleksa jakih antibiotika...

Do kraja klisure stigoše iznenada. Stene-zidovi najednom se izgubiše, svetlost farova utonu u crvenkasti sjaj prostranog neba. Bikov poveća brzinu i radosno uzviknu:

— Pustinja!

— Zaustavi, Alekseju! — uzbuđeno reče Dauge.

»Maljčik« se zaustavi. Užurbano, zatvarajući hermetički šlemove, meduplanetarci pojuriše ka izlaznim otvorima. Bikov iziđe poslednji.

Da, planine su ostale za njima. Ali ono što je u samom početku ličilo na pustinju, ponovo se pretvorilo u iznenađenje. Pred »maljčikom« se prostirala ravna kao sto, crna površina po kojoj su munjevito letele magličaste struje najsitnije crne prašine. Daleko na horizontu, ovičenom crvenkastom koprenom, lagano su se leljale fine, graciozne senke, kao gigantski zmajevi uspravljeni na repovima. A iznad svega toga se nalazila narandžasta kupola neba, pokrivena haotičnom masom tamno-purpurnih oblaka, koji su luđačkom brzinom klizili u susret »maljčiku«.

Svi su bili oduševljeni susretom sa pustinjom. Jedino Spicin, obazrevši se oko sebe, uzdahnu :

— Ovde je baš kao kod Stendala: sve je crveno i crno. A znaš li, Alekseju, Stendal mi se nikada nije previše dopadao...

Krenuše prema crnoj pustinji, na čijem se crvenom horizontu videlo mnoštvo maglovitih traka i ogromnih crnih levkova — ciklona.

— Cikloni — promrmlja Bikov — bolje će biti da ne upadamo u njih — setivši se kako je pred njegovim očima mnogo manji vihor, za jedan trenutak, pretvorio u peščanu dinu logor geologa u centru pustinje Gobi.

Deveto poglavlje

Pošto je put bio relativno čist, Bikov prepusti upravljanje »maljčikom« Jermakovu i ode da se malo odmori. Bogdan pokušava da uspostavi radio-vezu sa »Hiusom«, a Dauge i Jurkovski počevši da se dogovaraju o planu istraživačkih radova.

Bogdan u jednom trenutku diže ruku, umirujući drugove.

— Šta je? Uspostavio si vezu? — upita obradovani Jurkovski.

— Ne... Ali... sačekajte koji čas... Signali!

— Čiji? Sa »Hiusa«.

— Nisu. Slušajte...

Dauge, Jurkovski, pa čak i Jermakov ostaviše sve čime su se dotle bavili i nagnuše se nad radio-stanicu. Dauge zazvižda:

— Izgleda da ovde nekoga već ima?

— Sve govori u prilog toj tezi.

— Desno od našeg pravca kretanja... Interesantno! — Jermakov se okrenu Bikovu: — Alekseju Petroviču, preuzmite upravljanje transporterom za koji čas...

— Razumem...

Jermakov se pridruži Spicinu i uze od njega slušalice. Bio je uzbuđen:

— Tri tačke crtica, tačka. Ko bi to mogao da bude?... Za poslednjih deset godina u rajon Golkonde je bilo upućeno šest raznih ekspedicija i najmanje tuce raznoraznih letilica bez pilota,

— Možda... — ženice Daugea se raširiše. — A možda su to tamo ljudi? Pretrpeli su nesreću i traže pomoć?

— Neverovatno je — primeti na to Jurkovski. — Šta vi mislite, Anatoliju Borisoviču?

— Krivicki se na Marsu održao u svojoj raketi tri meseca. Ali, on je tamo pronašao vodu. ..

— Da, vodu.. .

— Prema tome, to bi najverovatnije mogao da bude automatski pelengator.

— Dakle — hoćemo li skrenuti ili ne? — umeša se Bikov.

Jermakov je razmišljao. Bikov ga je prvi put video kako se koleba.

— Mogli bismo, jer — nije daleko... — reče Dauge.

— Dobro! — složi se Jermakov. — U granicama dvočasovne vožnje — dajem pristanak. Alekseju Petroviču, krećite. Po žiro-kompasu — nagnu se nad radio-stanicu — otprilike šezdeset stepeni. I nagazite do daske.

Posle prilično naporne vožnje, kako bi se manevrisanjem savladali ili izbegli naleti ciklona, Jurkovski viknu:

— Skrenite ulevo! Eno ga!

— Planetoplan! — u jednom dahu prošapta Dauge.

Da, bio je to planetoplan koji je pretrpeo katastrofu. Izgleda da je neverovatnom snagom bočnom stranom udario o vrh pljosnatog bazalnog brda i tako ostao među kiklopskim gromadama ispremetanog kamenja. Široka peraja stabilizatora bila su zgnječena i izvijena, a duž čitave krme videla se vijugava pukotina ispunjena crnim peskom. Dole, kraj samog tla, video se okrugao otvor — širom otvoreni ulaz u brod.

— Da, pelengovanje je očigledno automatsko... — potmulo ječe Jurkovski.

— Dovezite nas malo bliže, Alekseju Petroviču — reče Jermakov. — Moramo da pogledamo... — Primetivši da su svi počeli da se zakopčavaju i nameštaju šlemove, dodade: — Nema potrebe da svi izlazimo. Sa mnom će poći Bikov i Spicin.

U neverovatnoj, neprozirnoj tami, osvetljavajući put električnim baterijama, četvoronoške puzeći, oni se provukoše kroz hodnik do iskrivljenih čeličnih vrata. Jermakov pokuša da ih otvori, zapinjući iz sve snage, ali mu to pode za rukom tek kada mu pomože Bikov. Nađoše se u praznoj kupastoj prostoriji — najverovatnije u kesonu. Pod zracima baterijskih lampi ugledaše delove polomljenih uređaja. Jermakov se nagnu, podiže kostim od metalnih krljušti i pažljivo ga pregleda.

— Boce sa kiseonikom su prazne — promrmlja. — Sve je jasno...

— Pogledajte! — prigušeno kriknu Spicin.

Bikov se obazre i krenu natraške. Nešto je zagrmelo pod njegovim nogama. Iza njih se videla uska traka svetlosti.

— Ulaz — reče Jermakov. — Hajdemo.

Prodoše kroz osvetljeni salon, oprezno preskačući komade nameštaja i ugljenisane krpe, verovatno negdašnje stolnjake, i uđoše u komandnu kabinu.

— Ovde...

Na zidu, koji je ranije bio tavanica, gorela je sijalica. Komandna tabla, popreko naprsila. bila je pomerena sa mesta, a ispod nje su virili nagoreli kablovi. Radio-predajnik je, međutim, funkcionisao, a kraj njega je, oborene glave ufačlovane u sive zavoje, sedeo mrtav čovek.

— Zdravo, pandite Bidhane Bondepadhaje iz Kalkute — tiho izgovori Jermakov i stade mirno, stavivši ruku na naslon fotelje. — Eto gde se desilo da se sretnemo... Umro si na stražarskom mestu... kao pravi čovek...

Jedno je vreme ćutao, trudeći se da savlada uzbuđenje. Zatim podiže stisnutu pesnicu i izgovori:

— Neka ti je večna slava!

Podigoše telo meduplanetarca i pažljivo ga položiše na pod.

— Bolji se spomenik, od ovog planetoplana, ne bi mogao za njega ni zamisliti — Jermakov saže glavu. — Ostavićemo ga ovde.

Bikov je razgledao izmršavelo, unakaženo telo, na brzinu i nevešto previjeno stolnjacima i komadima košulja. Razmišljao je o tome kako ovome čoveku, borcu za nauku, sigurno nije bilo strašno da umre sam, milionima kilometara udaljen od Zemlje. Takvi ljudi ne padaju duhom, nikada se ne povlače. Oni predstavljaju pravu snagu čovečanstva.

Spicin se udalji od radio-predajnika i poluglasno reče:

— Sam je popravljao aparate i sam je uredio automat-pelengator. Ali, kako je mogao ostati čitav posle ovakvog udarca to jednostavno ne mogu da shvatim. Ovde je sve razbijeno u paramparčad.

Bikov zadrhta, iznenađen novom mišlju:

— Anatoliju Borisoviču, a gde su ostali?

— Bondepadhajdži je leteo na Veneru potpuno sam — odgovori Jermakov.

Pošto su poneli dnevnik planetoplana, trake iz automatskih uređaja i sve dnevnike, brižljivo za sobom zatvoriše vrata i krenuše prema izlazu. Kada su izišli iz broda, Jermakov tiho reče:

— Tamo, u »maljčiku«, ne govorite mnogo o detaljima koje smo videli. Spicine, načinite nekoliko snimaka broda i — krećemo.

U kabini »maljčika«, pošto sede za upravljač, Jermakov kratko i jednostavnim rečima ispriča geolozima o pogibiji Bondepadhaja.

Samo Dauge upita:

— Je li to onaj Bidhan Bondepadhaj, koji je na Mesecu osnovao opservatoriju? Iz Kalkute?

Niko mu ništa ne odgovori... Tek nekoliko trenutaka kasnije, ne odvajajući oči od periskopa, Jermakov reče: — Ova je planeta — pravo čudovište... Ali — mi ćemo je već zauzdati! Ukrotićemo je!...

»Maljčik« je sigurno grabio prema severu, u susret vetru, zaobilazeći ciklone. I evo, najzad, gaseći crveni sjaj neba, blesnu, zaslepljujuće plav, neobično lep odsjaj. U njegovoj se pozadini jasno nazirala ljubičasta talasasta linija dalekih brežuljaka. Odsjaj je treperio, prelivajući se bojama belomodrih talasa. Zatim se smrači i sve nestade.

— Golkonda nam se lažno osmehnula — reče Jermakov. — Nailazi crna oluja. Alekseju Petroviču, preuzmi upravljanje transporterom. Sada će nam, sigurno, dobro doći celokupno vaše majstorstvo i veština u upravljanju ovim čudom...

Bikov se kasnije nikako i nikada nije mogao setiti svega od početka do kraja — svega onoga što se desilo nekoliko minuta posle komandantovih reči, kada mu je ovaj ustupio mesto za upravljačem transporterom. Crna oluja Golkonde ne nailazi lagano kao uragan — ona nailazi iznenada, trenutno, kao odraz u ogledalu, odjednom i sa leve i sa desne strane, i spreda, i otopozadi, i odozgo i odozdo. Bacivši pogled na monitor infra-crvenih zraka. Bikov stiže da primeti gigantski mastiljavo-crni zid na sto metara od »maljčika« i — tada zavlada tmina. Tog časa su jednostavno nestali svi utisci i počeli su osećaji.

Transporter je bio odbačen unazad brzinom ekspresnog voza. Bikov je glavom na kojoj se nalazio šlem lupio o zid i video sve zvezde. Zaječao je od bola i odjednom osetio kako »maljčik« zabada nos u tle, propinjući se uvis. Remenje mu se useklo u telo, počelo da pucketati, ali je izdržao. Grčevito se uhvatio za pult, gotovo potpuno gluv i slep, i pritisnuo komande za maksimalno brzo kretanje napred, a istovremeno izbacio sve četiri poluge — noge za oslonac. Zadnja, desna, koji trenutak kasnije se polomila. Pomrčina je počela da se okreće kao podivljala vrteška. »Maljčik« se nagao u stranu, puzio nekoliko desetina metara po pesku i najzad se prevrnuo naglavačke. Poluge, koje su ostale čitave podigle su ga u normalan položaj, a

oluja je »pomogla« da se sve ostalo sredi — transporter je ponovo stajao na gusenicama.

Kao i uvek u trenucima velike, smrtne opasnosti, mozak Bikova je radio brzo, hladnokrvno i precizno. Bikov se odupro, slivši se sa izuzetnom mašinom, kao njen sastavni deo, napinjući sve mišiće, gledajući raširenim, ukočenim očima kako se u beskonačnoj magli pojavljuju treperavi prameni plave boje. »Održati se, održati se!... « Na ekranu su igrale zaslepljujuće kugle, nečujno su eksplodirale sipajući plamen, a u grmljavini i zavijanju oluje, gusenice višetonske mašine su se okretale ludačkom brzinom, a supertvrde poluge od titanijuma zabijale se u tle. »Maljčik« se ipak povlačio. Oluja ga ponovo obrte, poče da ga vuče. Bikov je očajnički, poslednjim snagama, ponovo postavio »maljčika« na noge... Transporter je ponovo napala oluja, a on se grčevito branio...

Sve je prestalo najednom, isto onako neočekivano kao što je i počelo. Bikov uključi motor i sa mukom pomeri ruke sa upravljača. U periskopu se opet videla treperava crvenkasta svetlost koja sada kao da je privlačila, mamila... U tišini koja zavlada, čulo se brzo i jasno kuckanje Gajgerovog brojača. Bikov se okrenu. Jermakov je pokušavao da se ispetlja iz remenja. Bogdan je, bez šlema na glavi, sedeo kraj radiostanice na podu, vrteći glavom kao da je poludeo. Lice mu je bilo umazano nečim crnim, toliko umazano, da se Bikov čak uplašio. Jermakov je najzad uspeo da se ispetlja i ustane. Kolena su mu klecala.

— Zar je i mladost naše Zemlje bila isto ovoliko nemirna? — našali se Bogdan.

Ispod stočića se, puzeći, izvuče Dauge, pokuša da ustane, ali predomislivši se, opsova nešto na letonskom, sede na pod i, oslonivši se na bale, skide šlem sa glave. Vrtelo mu se u glavi. Jurkovskog dugo nisu mogli da pronađu pod gomilom prevrnutih sanduka. Bio je onesvešćen, ali je odmah došao sebi.

Dok su razgovarali, u trenutku kada se Bikov spremao da skine šlem, začu se oštar glas Jermakova:

— Uzbuna! Navucite brzo šlemove! Radioaktivna prašina! Spicine — hitno na umivanje! Pripremite se za dezaktivaciju!

Bikov je shvatio. Zidovi, pod, sanduci i bale, aparati, kostimi, Bogdanovo lice — sve je bilo prekriveno najfinijim crnim puderom,

koji je posle naleta oluje prodro kroz mikroskopske, gotovo kapilarne zazorze zatvorenih ulaznih vrata transportera. Zaprasheni poklopčić indikatora žmirkao je zeleno i svi začuše suludo pucketanje Gajgerovog brojača. Bogdan odjuri da se umije. Dauge i ostali navukoše brzo šlemove.

— Alekseju Petroviču, pogledajte »maljčika« spolja — kratko naredi Jermakov, pa i sam navuče srebrnasti šlem.

Napolju je bilo začuđujuće tiho. Vetar, koji je neprekidno duvao sa Golkonde, sada se smirio. Iščezli su gigantski cikloni koji su se pola časa ranije kovitlali na horizontu. Bikov skoči sa »maljčika« i do kolena upade u crnu, meku prašinu. Tle je toliko drhtalo, da Bikovu počеше da cvokoću zubi. U slušalicama je svaki čas odjekivala potmula grmljavina.

»Maljčik« je stajao kao propet konj, nagnut malo na desnu stranu, nalik na ogromnog, crnog, unakaženog pauka. Obišavši transporter, Bikov utvrdi da se desna zadnja poluga drži »na časnoj reči«. Pritisak oluje je prosto doveo do njenog »iščašenja«. To se ipak moglo popraviti, ali nožica više nije ponovo mogla da postane onako stabilna kao pre havarije. Bikov se lati posla. Kada je već bio pri kraju, začu iznad sebe glas Jermakova:

— Kako ide? Mi smo sve sredi... — skoči sa transportera i čučnu pored Bikova.

— Da smo počeli da se povlačimo, ovo se ne bi dogodilo — reče Bikov. — Sve nožice bi bile čitave. Ovako je jedna mašina uganula nožicu...

— Znete li koliko je trajao uragan? — osmehnu se komandant.

— Pa... jedno dvadesetak minuta... Teško je tačno reći...

— A ja sam kontrolisao: tačno tri i po minuta...

— Šta kažete???

— Tri i po minuta... A za to vreme nas je vihor odbacio tačno hiljadu metara unazad... Da ste se povlačili, »maljčik« bi sada bio sto kilometara odavde... I, uz to, kotrljao bi se razbijen u komadiće... Vi i ne shvatate da ste prava sila, Alekseju Petroviču... Nego, sada — napred. Put je otvoren, Golkonda je pred nama. Još pedesetak kilometara... Ona se već vidi — eno, one crne pege tamo... Ne, to nisu planine — to se kovitla Golkonda...

Kada su ušli u transporter, Jermakov naredi Bikovu da prilegne i odspava, a on zauze mesto za upravljačem. U trenutku kada je Bikov skinuo šlem, Dauge kriknu, a Jermakov se okrete i viknu:

— Alekseju, pa celo vam je lice krvavo! Sigurno ste se udarili... — Ne pipajte se rukama — skrenu mu pažnju — odmah ću vam isprati ranu.

Pošto su ga previli, Bikov se smesti među balama i ubrzo zaspa. Uskoro se međutim probudio i pridružio drugovima, koji su se okupili iza leđa Jermakova i zurili u monitor.

— Kao kljove — reče Bogdan. — Prestarela boginja lepote, i mi smo joj u zubima...

Pustinja se završavala. Zaobilazeći gomile sivog kamenja, »maljčik« se kretao kroz šumu glatkih vertikalnih stubova. Nad gomilama kamenja štrčale su po više metara uvis šiljate stene, a na stotine takvih stena videlo se u daljini.

Tle je bilo izrovano pukotinama i rupčagama obraslim tvrdim bršljanom. Bodljikave grane obavijale su i ove čudnovate kamene kule.

Truckanje je postajalo nepodnošljivo. Jurkovski se čak ugrizao za jezik. Bikov opomenu Jermakova:

— Treba se zaustaviti, Anatoliju Borisoviču. Ovde lako možete oštetiti donji postroj »maljčika«.

Jermakov klimnu glavom, dotera transporter do najbližeg stuba, isključi motor pa reče:

— Izvršićemo izviđanje. Učetvoro. Vozač ostaje kraj kola... Čekić ne nositi, poneti samo oružje.

— Ali mi nijednom...

— Nemamo vremena: Jurkovski! Spicine, brže! Bikove, od vozila se ne udaljavate. Čak i ako čujete pucnje...

Bikov iziđe zajedno sa ostalim članovima posade, ali ostade sedeći na kupoli »maljčika«, prateći pogledom drugove koji su se udaljavali: Bogdan i Jurkovski — udesno, a Jermakov i Dauge — pravo.

Nebom su kao i ranije jurili oblaci, vetar je zavijao među crnim stubovima. Nekoliko se puta razleže isprekidani pucanj, nekoliko je puta Bikov poskočio s mesta, obazirući se oko sebe. Zatim shvati da to vetar obara komade stena, ali ipak uđe u transporter i vrati se sa automatom. Tle su potresali snažni udarci... U jednom času Bikov

skoči, steže automat. Učinilo mu se da je iza najbližeg stuba bešumno šmugnuo ogroman, mračan čovek, ogroman kao kuća. Zadrhta, piljeći u tom pravcu. Ali ne, bio je to samo nekakav kamen. Smirivši se, razgledao je zatim najbliže stene i kamene stubove nalazeći u njima poznate konture: lava koji spava, gigantsku žabu, nekakvu čudnovatu figuru sa rogovima i iskolačenim očima... Tigrovi, gušteri, aždaje od kamena... Iz razmišljanja ga trgnu pomicanje nekakve male pojave u daljini.

Bio je to Jurkovski. On stiže, teško dahćući, skide automat i sa gađenjem ga baci na transporter. Pošto se malo odmorio, on odgovori Bikovu, koji ga je pitao kakav se teren nalazi pred njima.

— Stene, gomile kamenja, nekakve jame, đavo će ga znati čega tako sve nema... Vire nekakvi komadi iz peska — po metar, metar i po visoki, oštri kao britva... a onamo — on pokaza u pravcu iz koga je došao — oko dve stotine metara odavde, ovi Venerini zubi su gusti kao zid, čovek ne bi mogao da se provuče između njih. Čorsokak. Moraćete, izgleda, svoje oklopno vozilo da okrenete nalevo krug.

— Možda će Jermakov i Dauge pronaći neki put...

— Možda, mada sumnjam... Verovatno ćemo morati da tražimo zaobilazni put: ne možemo valjda da dižemo u vazduh sve redom! Ja bih, da sam na vašem mestu, već počeo sa pripremama.

U daljini se pojaviše dve siluete — popeše se na jednu stenu i jedna od njih poče da maše rukom. Bikov odgovori mahanjem.

— Evo i Jermakova sa Daugeom. A šta je sa Bogdanom? Jeste li se odvojili od njega, ili se desilo nešto drugo, Vladimire Sergejevicu?

— Da, očigledno smo se odvojili — rasejano odgovori Jurkovski, prateći pogledom drugove, koji su se približavali. — Ovde čovek lako može da se izgubi i zaluta — na desetak koraka se zbog kamenja ništa ne vidi, a ja sam se vraćao drugim putem. Je li Bogdan odavno otišao?

— Kako to — da li je odavno otišao? Otišao je zajedno sa vama...

— Šta? — upita Jurkovski, očigledno nečuvši dobro Bikova.

Bikov ćutke prede preko toga, misleći da se Jurkovski možda šali.

— Posredi je bila nekakva sitnica, rupica na boci za kiseonik. Nepotpuna hermetičnost, šta li...

— Šta? — Bikov oseti čudnovati nemir. Nije razumeo Jurkovskog.

Jurkovski se sada očigledno takođe našao u čudu:

— Bogdanu se nešto desilo sa bocom za kiseonik. Rekao mi je da se ne zadržavam, da ga ne čekam, pa se vratio prema »maljčiku« da uzme novu bocu. Za svaki slučaj... A vi, Alekseju Petroviču, jeste li se vi udaljavali od transportera?

— Znači, Bogdan se vratio do »maljčika«?

— Vratio se... po novu bocu...

— Bogdan se nije vratio do »maljčika«... — jedva uspe da izgovori Bikov, osećajući u telu nekakvu čudnovatu jezu koja ga je obuzela zbog lošeg predosećanja.

— Nije se vraćao?

Obojica skočiše tako reći u isti mah, zapanjeno gledajući jedan drugoga.

Transporteru se približiše Jermakov i Dauge, koji je nosio dva automata i pridržavao komandanta. Jermakov je išao sporo, šepajući desnom nogom. Kada su bili na nekoliko koračaja od transportera, komandant kroz stisnute zube procedi:

— Spremajte se, vozaču. Tamo može da se prođe. Svi u kola!

Jurkovski neočekivano skoči na tle, dograbi automat i, ne rekavši ni reči, polete napred, klizajući se i spotičući po stenama. Bikov zaostade za njim za delić sekunde.

— Dauge! — povika on takvim glasom, da ovaj zadrhta. — Daj jedan automat komandantu i — za Jurkovskim, brzo!... Anatoliju Borisoviču, izgleda da se Bogdanu desila nekakva nesreća. Dopustite mi da pođem?

— Brže! — povika Jermakov.

Dauge je već trčao napred, gubeći se u bodljikavim stabljikama bršljana. Noge su mu klizile po glatkim stenama, Tle — krupan šljunak, zasut peskom i prašinom — kao da se migoljio pod nogama. Bikov je bio preznojen. Brzo, brzo — odzvanjalo mu je u slepoočnicama. Misao je radila brzo, jasno. Ili su Bogdana napali (»Teško da je to moguće — stene su ipak mrtve...«) ili se okliznuo, udario, leži bez svesti (»tada ćemo ga pronaći, sigurno ćemo ga pronaći...«) ili je zalutao (»Zašto onda ne puca, zašto ne zove u pomoć?«) Odjeknu rafal automata. Bogdan?... Ne! To je bio Jurkovski. Stajao je na steni, opalio pa počeo da osluškuje... Nema

odgovora, nema... Kamen odgovara dugotrajnim, povremenim odjecima...

... Bikov je sedeo, oslonjen o gomilu bala, lagano žvakao presovanu pršutu, pijuckao voćni sok. Ležeći na podu, teško dišući, spavao je Dauge. Nad radio-stanicom je sedeo nepomični Jermakov. Oči su mu bile zatvorene, samo su se lagano pomicali njegovi prsti na dugmetu. Opipavao je eter, pokušavajući da se poveže sa »Hiusom«. Ranije je to radio Bogdan. Bogdan... Nad glavom, po oklopu »maljčika« odjekuju lagani, umorni koraci. To šetka Jurkovski.

Jurkovski okrivljuje sebe za Bogdanovu nesreću. Dauge i Bikov su pokušavali da ga razuvere, ali bezuspešno.

— Nisam smeo da ga puštam samog — ponavljao je neprekidno, posmatrajući drugove praznim pogledom.

Jadni Bogdan... Jadni Jurkovski...

Dvanaest punih časova su lutali po kamenim džunglama. Na pucnje im je odgovarao samo potmuli eho, klokotala je udaljena Golkonda i odjekivali su udarci srušenih stena. Bogdan nije odgovarao. Pronalazili su ispaljene čaure — svoje. Svoje tragove u pesku i prašini. Bogdan se nije odazivao... Nekoliko im se puta učinio da odnekud dopiru pucnji — i odmah bi strelovito pojurili u tom pravcu, pucajući uz put. Ali, uvek je to bivala samo obična varka. Znoj im je oblivao oči, noge su im klecale, a oni su drhtali. Sve češće su se spoticali i padali, i sve im je teže bilo da ustanu. Najzad je Jurkovski pao, a Dauge se, pokušavajući da mu pomogne, sručio kraj njega. Bikov je stigao do njih i spustio se na kamenje, jedva nekako savivši odrvenele noge. Jedno je vreme posmatrao kako Jurkovski, teško dašćući, pokušava da ustane, jedva pokrećući ruke, ne mogavši da podigne glavu, a onda reče:

— Idemo do »maljčika«... treba se prvo odmoriti...

— Ne-e-e-e! — razjareno dreknu Jurkovski.

Ipak su krenuli natrag. Bikov je nosio sva tri automata i vodio Jurkovskog. Dauge je išao ispred njih, povodeći se i ne birajući put, a kada bi se zaustavio, oslonivši se o stenu, Bikov bi ga, prilazeći mu, malo gurnuo u leđa. Geolog bi se jedva nekako odlepio od kamena i spotičući se vukao dalje. Kao da je bio oslepeo od zamora, ali — upravo je on prvi primetio široku raselinu i na njenoj ivici Bogdanov automat koji se presijavao. Dauge je počeo da više iz

sveg glasa, pa je čak pao i na kolena, nerazumljivo mrmljajući, pokazujući malaksalom rukom na provaliju...

Kada je »maljčik«, krećući se sporo dopuzao do provalije, Bikov se vezao čeličnim uzetom i spustio dole. Čuo je kako odozgo promuklim glasom doziva Jurkovski: »Bogdane! Bogdane!« Na dnu raseline, Bikov pod snopom jake baterijske lampe ugleda gomile kamenja, pesak, ostatke bodljikavih grana od bršljana, šljunak... Lutao je po tami pola časa, opipavao svaki kamen, zagledao u svaku pukotinu... Ali, Bogdana nigde nije bilo. Imao je još toliko snage da se izvuče iz provalije i uđe u transporter. Tamo se sručio na pod i zaspao kao zaklan.

Bikov je dovršio obrok. Jermakov se nije micao. Dauge najednom ustade, buljeći mutnim očima i pojuri prema njemu:

— Bogdane! Bogdane! Pronašli smo te najzad, rođeni naš! — njegov glas najednom kao da zamre, on se sav opusti, sede i poče da trlja lice obema rukama. Posle kraćeg ćutanja, progovori:

— Izvinite, Antaliju Borisoviču... Pričinilo mi se... — i poče da namešta šlem drhtavim rukama.

Jermakov baci na njega brz pogled i okrete se na drugu stranu.

— Mi ćemo, eto, pokušati još jednom, Anatoliju Borisoviču — reče ne baš previše energično Bikov.

— Da — bešumno pokrete usne Jermakov.

Prošlo je još četrdeset i osam časova, ispunjenih napetošću do krajnjih granica, nadama i gorkim razočarenjima. Traganje je bilo uzaludno.

Ništa nisu pronašli. Nigde ni najmanjeg traga! U prečniku od jednog kilometra pretražili su svaku pukotinu. U provaliju, pored koje je nađen Bogdanov automat, spuštali su se četiri puta. Bilo im je užasno teško. Naročito: Jurkovskom.

Dok su ostali tragali za Bogdanom, Jermakov se sa mukom izvlačio iz transportera, jedva hodajući zbog iščašene noge i satima sedeo kraj »maljčika«, sa automatom u krilu. Čekao je signal. Dok su se ostali odmarali, mrtvi umorni posle traganja, on je dežurao gore, pokušavajući da uhvati vezu sa »Hiusom«. U jednom je trenutku uspeo da se poveže sa Krutikovom i opiše mu položaj ekspedicije, ne pomenuvši ni jednom rečju Bogdanovu nesreću. Dok su ćutke slušali razgovor, geolozi su se složili sa onim što im je rekao

komandant. Mihail i ne mora da zna baš sve. Iako mu nije baš lako u onoj samoći.

Toga je dana Jurkovski preduzeo poslednji očajnički i skoro luđački pokušaj da otkrije tajnu Bogdanovog nestanka. Kao iskusni alpinista, usudio se da se popne na vrh jednog od najviših stubova, udaljenog oko sto metara od »maljička«. Prosto je bilo neverovatno kako mu je pošlo za rukom da se popne na njega. Bikov i snuždeni Dauge su stajali u podnožju.

Zatim su, kada se Jurkovski spustio dole i leđima oslonio o stenu da bi se malo odmorio, strpljivo čekali da vide šta će im reći. Jurkovski im, međutim, reče samo sledeće:

— Golkonda je blizu... Kao na dlanu...

Jermakov ih je očekivao kraj »maljička«.

Kada svi uđoše u transporter i skidoše šlemove, on tihim glasom reče:

— Krećemo za jedan čas.

Bikov se nije začudio. Svima je, najzad, bilo jasno da je Bogdan Spicin mrtav. Čak i da mu je boca sa kiseonikom bila ispravna, mogao je izdržati najviše četrdesetak časova. Jurkovski je, međutim, reagovao drugačije od ostalih. Drhteći, uzbuđen do krajnjih granica, on promrmlja:

— Ja odavde ne idem... On je još ovde... negde... pored nas... možda je... još... Ja ne idem Anatoliju Borisoviču!

Jermakov progovori blago, umirujući ga:

— Vladimire Sergejeviču, moramo poći. Bogdan je poginuo. On više nema kiseonika. Moramo izvršiti svoju dužnost. Nemamo prava... Mislite li da je prvim ekspedicijama na Antarktiku bilo lakše? A Beranc, Sjedov, Skot, Amundsen... A naši pradedovi kod Volgograda... Ničija smrt ne može zaustaviti našu ofanzivu...

— Pljujem ja na sve to! — reče naglas, potpuno van sebe Jurkovski. — Pljujem ja na Golkondu! To je podlo, družo Jermakov! Neću da idem! Do đavola, ostajem ovde sam...

Lice Jermakova posive, ali se on ne pomeri sa mesta, dok je prijateljskim tonom smirivao Jurkovskog:

— Družo Jurkovski, prekinite sa histerijom, obuzdajte se malo! Naređujem da se stave šlemovi i izvrše pripreme za pokret!

Energično se okrete, sede za upravljač, a Jurkovski se skljoka u naslonjaču. Ramena su mu se tresla...

Deseto poglavlje

— Ovde se iskrcavamo.

— Razumem, Anatoliju Borisoviču. Dopustite mi da vam pomognem... Dauge, pomoz mi...

Bikov pogleda kroz izlazni otvor i nehotice zažmuri, pope se na kupolu transportera i pruži ruku Jermakovu. Iza komandanta iziđe namrgođeni Dauge... Samo je Jurkovski ostao da leži u transporteru, licem okrenut zidu.

Evo i Golkonde!... Na kilometar od »maljčika« se kovitlala nad zemljom siva koprena dima i prašine celim horizontom. Koprena se pomicala i leljajala kao ogromni talasi. A u daljini, zaklanjajući polovinu neba, štrcala je gigantska stena-planina, crna kao ugalj, ozarena zaslepljujućim odblescima raznobojnog plamena. Njen vrh je nestajao u purpurnim oblacima koji su munjevito leteli. Zaglušujuća grmljavina je dopirala iz nedara tog čudovišnog kotla, koji večito klokoće; teren je podrhtavao, bežeći bukvalno ispod nogu, kao živo biće. Bikov se ugrize za donju usnu i brzo isključi vezu sa spoljnim svetom.

— Isključi spoljni telefon!... Čuješ li me, Alekseju — povika Daugeu iznad samog uveta, tako da Dauge čak i zadrhta.

— Šta se dereš? Odavno sam ga već isključio...

Bu-bu-bu-bu... Iz uskovitlane koprene izlete vatrena kugla, polete uvis i prepolovi se uz zaglušujuću eksploziju.

— Divno! — ushićeno reče Dauge. — Idem da pozovem Vladimira...

— Ne uznemiravaj ga — jedva progovori Jermakov.

Bikov nije mogao da odvoji pogled od prizora pred sobom, od fantastične crne planine na horizontu. Najzad je shvatio — pred njim se nalazio stub dima. Nije mogao da veruje da se ta mračna tvorevina sastoji od pare, usijanih gasova i čestica prašine. Prenu se.

— Šta ćemo dalje da radimo, Anatoliju Borisoviču? Maršruta?

— To će reći geolozi — odgovori Jermakov, posmatrajući Golkondu kroz dogled. — Verovatno ćemo krenuti duž obale Golkonde... A uz put ćemo sastaviti kartu... Treba potražiti mesto za raketodrom...

Geolozi iziđoše iz otvora transportera. Dauge uzviknu:

— Pogledaj samo, Vladimire! Pa ovo je prava pravcata geološka katastrofa! Kataklizma!

Uštini me! Fantastično je, đavo ga odneo!...

Jurkovski nezainteresovano sede pored komandanta. Osećalo se da mu je bilo sasvim svejedno sve što se zbivalo oko njega. Dauge skoči dole, sagnu se do tla. Trenutak je razgledao podlogu, zatim duboko zavuče ruku u rukavicama u debeli sloj prašine i, zahvativši pregršt, pokaza Jurkovskom.

— Smolasti pesak! Pogledaj!... Anatoliju Borisoviču, počecemo upravo odavde... Ne!... krenucemo onamo, malo dalje! — pokaza Dauge prema dimnoj kopreni. — To je prava riznica, shvatate li to? Šta je zlato prema ovome! To su odista retke zalihe! Brzo napred!

— Opasno je, Dauge — primeti Bikov. — Ko zna šta se tamo dešava...

— Opasno? — povika Dauge. — Pa kog smo se vraga onda uopšte i dovukli ovamo? Čudan si, nema zбора! A kako će da rade oni koji će stići posle nas?... Istraživanje je uvek opasno...

— Rizikovati... — poče Bikov i zagrcnu se.

Na kilometar i po od »maljčika« pojavi se stub sivog dima, protkan jakim belim plamenom. Penjući se uvis na ivici, plamen se proširi u ogromnu bleštavu kuglu. I ponovo odjeknu eksplozija. »Maljčik« se zaljulja. Bikov izgubi ravnotežu, uhvati se za rame Daugea i, padajući, stiže da primeti kako se od dimnog stuba otkočila teška plava kugla, poletela prema nebu i ponovo zaronila u uskovitlanu pučinu.

— Jesi li video? — povika Bikov. — To nije samo opasno...

— Obavezno! — Dauge zatrese energično pesnicom. — Obavezno moram dospeti tamo! Po bilo koju cenu!

Tako je otpočela »svakidašnjica« u radu ekspedicije. ..

Jermakov kategorički odbi zahtev Daugea. »Maljčik« krete, držeći se na oko tri stotine metara udaljenosti od ivice dimnog zida.

— Sve dotle, dok ne bude opremljen raketodrom sa farovima — reče Jermakov, odgovarajući na insistiranje geologa — neću dopustiti, družo Dauge, da dovodimo u opasnost vozilo i ljude. Još nismo izvršili ni jedan jedini zadatak.

Ograničite se na čisto geološka istraživanja ovde, i potražite mesto za lansiranu rampu. Čim raketodrom bude gotov i »Hius« premešten

ovamo — tada ćemo videti i odlučiti...

»Maljčik« se zaustavljao svaka dva-tri kilometra. Istraživači su se iskrcali. Jermakov je ostajao u vozilu, a ostali su kretali na posao. Dauge i Jurkovski su išli napred, sakupljajući uzorke tla, razgledali okolinu i nameštali geofizičke instrumente koje je nosio Bikov, a na povratku ih skupljali. Bikov je uz sve to bio pretovaren uzorcima tla i instrumentima i jedva se vukao za geolozima.

Svako je nosio i automat. To je geolozima smetalo, i Dauge jednom pokuša da svoj preda Bikovu, ali ovaj odbi da ga uzme. Najzad, svako je morao biti naoružan, kako bi intervenisao — ako se za to ukaže potreba. Dauge se naljutio, ali Bikov nije popuštao.

U šumi šiljatih stena — »Venerinih zuba« — nije nikako bilo moguće raščistiti teren za pravi raketodrom. Ekspedicija je imala deset atomskih mina, dvadesetak bombi, ali to ne bi bilo dovoljno za takav posao. Bila je potrebna čitava armija graditelja, naoružana najmodernijim eksplozivnim sredstvima i mehanizacijom, da bi se sa uspehom izvršio napad na prilaze Golkondi... Za sada im još nije uspelo da pronađu prirodno podesno mesto, koje bi uz minimum napora moglo da se prilagodi za raketodrom.

Posle jednog kraćeg savetovanja, Jermakov reče:

— Geolozi su nestrpljivi, jedva čekaju da zarone u Dimno more. Imaju i pravo. Možda se zagonetka Golkonde krije upravo tamo. Ali — mi smo ovde prvi. Naš zadatak je — istraživanje: prikupljanje kolekcije mineraloških i botaničkih uzoraka; ocenjivanje Golkonde i dokazivanje rentabilnosti njene eksploatacije; orijentaciono utvrđivanje karaktera kore Venere. Zato vas najlepše molim da shvatite... da shvatite ono, što ste vrlo dobro shvatili na Zemlji... Razumem: »zlatna groznica«... Ali, tu je još jedan zadatak — raketodrom, pa makar i najprimitivniji. Bez toga ne krećemo odavde ni po koju cenu. Rampu moramo stvoriti. Nedostatak vode nam skraćuje sve rokove. Ako kroz deset zemaljskih dana ne pronađemo mesto za rampu, vratiću »maljčika« na onu stranu stenovitog grebena, pa ćemo tamo podići rampu.

»Maljčik« je nastavio da se kreće prema zapadu. Tle je često drhtalo, naleti vetra su nanosili oblake sive magle — radioaktivne prašine i pare. Iza horizonta je jezivo odjekivala grmljavina čudovišnog stuba dima koji je lebdeo nad ždrelom razbesnelog

uranskog kotla. Tamo su se svake sekunde stvarali transuranidi: rađala su se majušna gnezda u kojima je počinjao munjeviti lančani proces — eksplodirala bi mala prirodna atomska bomba, ekvivalenta nekoliko desetina tona trotila. Kroz dogled se video ogroman oblak, protkan stotinama odblesaka. Prirodni uranski kotao, stotinama kilometara širok, besneo je i klokotao hiljadama eksplozija.

— Zanimljivo mesto — reče Dauga — šta li bi se dogodilo da tamo nema ogromne količine različitih primesa koje apsorbuju neutrone. Atomska bomba teška sto miliona tona u neprekidnom dejstvu!

U jednom trenutku iz dimnog zida izmile težak modrikastocrni oblak i polete preko ravnice pravo prema transporteru, uskačući u ulazni otvor, Bikov primeti kako nad Golkondom bljesnu zaslepljujuće plavetnilo. Jermakov krenu transporterom nazad, ali ga oblak sustiže i poče da napada. Po oklopu poče da odjekuje dobovanje teških udaraca — oblak je nosio sa sobom komade kamenja, pesak. Strelica termometra je pokazivala 400 stepeni, Ekran potamne. Jermakov zaustavi vozilo. Svi su dugo nepomično sedeli, osluškujući kuckanje Gajgerovog brojača. Ali - oblak je već munjevito odleteo dalje.

—Eto, tako nastaje Crna oluja — reče Jurkovski, prateći pogledom oblak, koji je munjevito leteo prema planinskom grebenu.

Golkonda je disala. Ponekad su »maljčika« napadali nevidljivi cikloni radio-zračenja. Srećom, sve je munjevito prolazilo. Osim toga, putnici su preduzimali i potrebne mere predostrožnosti a bila je povećana i zaštita unutar specijalnih odela. Geolozi su radili, zaklonjeni teškim štitovima, neprobojnim na zračenje. Pa ipak, opasnost je zapretila posadi »maljčika«. Pojavila se malokrvnost. Ljudi su izgubili apetit, slabili, postajali nervozni. Jermakov je ćutao i nastavljao vožnju »maljčikom« duž obale Dimnog mora.

Geološka istraživanja su dala sjajne rezultate: Golkonda je odista predstavljala riznicu neiscrpnih bogatstava urana, torijuma, transuranskih elemenata — plutonijuma, kalifornijuma, americijuma, kirijuma — jednom rečju onih materija za čiju se proizvodnju u zemaljskim uslovima troše ogromna sredstva i energija. Ovde je sve to ležalo bukvalno na dohvata ruke. Bez posebnih napora svi ti elementi mogli su se eksploatisati u industrijskim razmerama, u tonama. Dauge je bio oduševljen. Čak je i Jurkovski živnuo. Otkriće

je dolazilo za otkrićem. Pred svojim očima istraživači su videli viziju budućnosti, kada će čovek eksploatirati fantastična bogatstva Venere: neverovatna progres energetike, tehnike, industrije, medicine; planetu Zemlju, prekrivenu većito zelenim šumama od Severnog do Južnog pola, naseljenu zdravim, jakim ljudima, koji ne znaju čak ni šta je to bolest, izobilje u svemu, velelepni gradovi, gigantske električne centrale, srećan život...A upravo taj život treba da dobije gigantsku potporu odavde, iz smolastog peska Golkonde...

Daugeu je počela da opada kosa. Kada bi se češljao, na češlju su ostajali gusti pramenovi kose. Geolog je smršao i malaksao, samo mu je u očima većito goreo plamičak energije. Temperatura mu se popela na 39 stepeni...

— Grip. Treba odista biti majstor pa da te ne uhvati promaja, jer čovek ne izlazi iz specijalnog odela! — šalio se Dauge. — Prava pravcata gripozna temperatura! Zar ne, Anatoliju Borisoviču.

Jermakov je ćutao. Ni sam se nije dobro osećao — bolela ga je još uvek povredena noga. Jurkovski je počeo da dobija otoke po telu i postajao je sve ćutljiviji.

Bikov se osećao najbolje, ali je jednom prilikom zapazio da sa njegovim očima nešto nije u redu; postajao je sve kratkovidiji i kratkovidiji. Jermakov mu je u oči nakapao nekakve kapi, i odredio specijalnu dijetu.

Bez obzira na jaku radioaktivnost i temperaturu od često i svih 100 stepeni, na Veneri su, prema svemu sudeći, postojali i živi organizmi. Za vreme jadne ekskurzije, Bikov je malo zaostao za geolozima, zanevši se razgledanjem lepog srebrnastog samorodnog metala. Odjednom začu udaljene krike. Pojuri u tom pravcu i nalete na geologe, koji su trčali prema njemu. Obazirući se, Dauge je pričao:

— Gmizavac!... Jesi li video, Volođa... Zamisli samo, Alekseju, pravo iz stene ispružio se vrat dugačak jedno pet metara sa kljunom... uhvatio sam automat... Jesi li video, Volođa.

— Ništa nisam video — progunda namrgođeni Jurkovski. — Počeo si da urlaš, otvorio rafalnu vatru iz automata i pojurio unazad, povukavši i mene...

Dauge ponovi priču i dodade:

— Najviše me od svega iznenađuje što se ta zmijurina pojavila neposredno iz kamena...

— Sve ti se to pričinilo! — upade mu Jurkovski u reč.

— Hajde da vidimo šta je to bilo... — naljuti se Dauge. Imaš li bombu, Alekseju?

— Bombu imam, ali ne treba ni ići tamo...

— Zašto da ne? Trojica — pa da je ne savladamo? A još sam je i pogodio. Zar ne, Volođa?

Jurkovski se kolebao, ali Bikov je insistirao:

— Ne treba, drugovi! Ove mi se stene nikako ne dopadaju. Bolje da se ovamo vratimo sa tenkom... sa »maljčikom«...

— Idemo — najednom reče Jurkovski, — Ako si je ubio, onda je to veoma interesantno. Naši biolozi će likovati. A Bikov, ako to baš želi, može da se vrati svom tenku.

Bikov htjede da primeti da je on ovde najstariji po rangu, ali ništa ne reče: možda je, taj nalaz izuzetno značajan za nauku.

Išli su oprezno, jedan uz drugog. Bikov je držao bombu »na gotovs«.

— Ovde — reče Dauge i priđe podnožju stene, lupnu o nju nekoliko puta nogom, nagnu se, pokupi sa zemlje kamenčiće i ubaci ih u torbicu.

— Izgleda, dragi moj, da si promašio — zajedljivo reče Jurkovski. — Idemo kući, vreme je za ručak.

— Da, promašio sam! Šteta, odista! Bio bi to divan eksponat za naš muzej... — reče Dauge.

Jermakov posle ručka stavi primedbu da su članovi malog odreda za vreme poslednjih događaja bili dosta nesmotreni. Gledajući netremice u Jurkovskog, Jermakov naglasi da je za rad ljudi van »maljčika« odgovoran Bikov, i da njemu moraju svi da se potčinjavaju.

Jedan sat kasnije, dok je Bikov oprezno upravljao transporterom obilazeći prepreke, a Jermakov razgledao svoje beleške, Dauge glasnim šapatom prenu sve oko sebe:

Volođa, pogledaj-de ovamo! Ovo je otkriće!

— Pa to je senzacija! — uzviknu Jurkovski.

— Gde si to našao?

— Pod onom istom stenom u kojoj stanuje aždaja. Pogledaj samo, kamičak na prvi pogled najobičniji, najjednostavniji, ali me je odmah iznenadio njegov oblik.

— Trilobit... Pravi pravcati trilobit! Naši drugovi na Zemlji će jednostavno poludeti.

— Trilobit na Veneri? — začu se glas Jermakova. — Jeste li sigurni?

— Dobro-de, da budemo precizniji: to nije baš _pravi trilobit — poče da objašnjava Dauge.

— Čak se golim okom mogu zapaziti razlike, a ja i nisam nekakav stručnjak. Ali — sličnost je zapanjujuća, kao i sama činjenica da na Veneri postoje fosili! Koliko je meni poznato, još nikada i nigde nisu na drugim planetarna bili otkriveni fosili...

Čudno otkriće, uzorak nađen u pustinji, počeše da razgledaju jedan po jedan. Na njemu se video odraz jedne šare — glave izdužene životinjice, sa mnogobrojnim savijenim nožicama. Dauge je objasnio da je taj mnogonožac preležao u tlu mnogo miliona godina, da se skamenio i da se na Zemlji veoma često mogu pronaći slična okamenjena stvorenja — trilobiti. Pre mnogo stotina miliona godina te su životinjice živele u okeanima na Zemlji, a zatim su izumrle iz nepoznatih razloga.

— Sve same zagonetke! — nastavi Dauge. — Golkonda je takođe ogromna zagonetka: »Venerini zubi«, crveni oblaci, močvara na mestu gde se spustio »Hius«, crne oluje, plavetnilo nad Golkondom... I sada, na kraju, ovaj trilobit... Zar je moguće da je ovde nekada bilo more?

Prošao je još jedan dan. »Maljčik« se brzo kretao prema zapadu tražeći mesto za rampu. Ponovo su se pojavila tajanstvena bića. Dauge, koji je prvi krenuo iz »maljčika« kada su se, sledeći put zaustavili, pojuri nazad, vičući da je ugledao gigantsku zmiju, koja gmiže ispred gusenica »maljčika«. Bikov okrenu transporter i gusenicama iskopa ogromnu rupu u pesku, ali je čudovište, očigledno, uspelo na vreme da se sakrije.

Jermakov naredi Bikovu da udvostruči pažnju, kada bilo kud krene sa geolozima. Nije ih ostavljao same ni jednog koraka. Nosio je uvek po četiri bombe, pored automata koji je uvek bio spreman za otvaranje paljbe. Ali, dani su prolazili, a napetost nije popuštala.

Bikov primeti da su geolozi spokojniji, veseliji...

Neočekivani susret ponovo sve izmeni.

Bikov i Dauge jednog dana krenuše u izvidnicu. Jurkovski je ostao da pregleda prikupljeni materijal i napiše koncept izveštaja o istraživanjima geološkog bogatstva u rejonu Golkonde. Bikov se nerado složio da udvoje krenu u istraživanje.

Kretali su se otprilike dva časa. Ništa se neobično nije dogodilo. Prilikom povratka Bikov oseti da mu nije dobro. Mršteći se od glavobolje, jedva se vukao za Daugeom. Bolele su ga oči. Unakolo su se ljuljale stene, brda, dimne koprene na severu... Jednostavno je želeo da istoga časa legne i zatvori oči...

— Evo opet! — Daugeov glas ga natera da se prene. — Nikako mi se ne dopadaju ovakve stvari!

Stajali su na ivici velikog levka, U dubini se crnela rupa koja kao da nije imala dna.

— Pogledaj, kako su se istopile ivice levka — reče Dauge. — Neverovatna temperatura od nekoliko hiljada stepeni!

— Podzemna eksplozija? — jedva progovori Bikov, osećajući kako mu se jezik oduzima. »Loše mi je... Moram što pre u vozilo da se ispavam...« mislio je.

— Podzemna atomska eksplozija... Uopšte mi se ne sviđaju ovakve stvari. Ne dopada mi se boja tla — dodade Dauge.

Sve oko njih je bilo prekriveno nečim što je ličilo na crveni gnoj.

— Ovde je sve crveno. Crveno i crno... —

Bikov se seti Bogdana. — Hajde, Dauge. Umoran sam.

Načiniše nekoliko koračaja kada Dauge najednom povika. Bikov se prenu i poče da se okreće u mestu, mrmljajući:

— Šta? Gde?... .

— Bombu! Alekseju, bombu! Brzo!

Bikov izvuče bombu, još ne shvatajući gde da je baci. A Dauge, prislonivši automat na stomak, poče da puca ispred sebe.

— Aždaja! — vikao je Dauge. — Bombu! — i pritiskao je oroz, otvarajući vatru u nekakav nevidljivi cilj na desetak metara ispred sebe.

Bikov ništa nije video i smirivao je Daugea, predlažući mu da krenu prema transporteru.

Kraj »maljčika« su ih dočekali drugovi. Jermakov upita:

— Šta se desilo?

— Veoma čudne životinje — nejasno poče Dauge. — Ogromne zveri... crne, desetak metara dugačke... Koža im se presijava, kao da je vlažna... A zašto nisi bacio bombu, Alekseju?

Pomogli su mu da se popne u vozilo i skine šlem. Lice mu je bilo mokro od znoja, a oči su mu se kolutale.

— Zašto li su samo providne? — lagano upita Dauge i strovali se na jastuk utonuvši u san.

Jermakov sasluša izveštaj Bikova, pa ga upita:

— Jeste li potpuno ubeđeni u to, da nije bilo nikakve aždaje?

— Nikakve aždaje tamo nije bilo — energično reče Bikov.

— Onda stvari loše stoje... — promrmlja Jurkovski.

— Jako loše — dodade Jermakov. — Dauge je bolestan... sećam se »Tahmasiba«. I crvenog prstena... Slični simptomi. Nalik na halucinacije...

Kada »maljčik« ponovo krete, Dauge se prenu, zagladi čuperak i mirno reče:

— Putujemo, izgleda?

Bikov, koji je dremuckao kraj njega, podiže glavu. Dauge ga pogleda i osmehnu se:

— Samo ti lezi, Ljoška! Izvini, probudio sam te...

Jurkovski se prosto ukoči nad svojim stočićem, okrenuvši im svoje zapanjeno — radosno lice. Jermakov zaustavi transporter, obrisa znoj sa čela i sa olakšanjem progovori:

— Izgleda da je sve prošlo... srećno se za vršilo. ..

Jedanaesto poglavlje

Drugi dan uzastopce je nisko nebo sipalo pahuljice crne prašine. Crni sneg se kovitlao pri slabim naletima vetra, pokrivajući prostranu valovitu ravan, u čijem se centru nalazio »maljčik«. Na kraju — ipak su imali sreće! Pred njima se nalazio divan prirodni raketodrom površine oko dve hiljade kvadratnih kilometara, potpuno ravan, ako se izuzme desetak stena, koje su virile iz smolastog peska. Sa juga, prema pustinji, ravnicu je ovičavao poluprsten Venerinih zuba: u daljini, na severu, iza koprene Dimnog mora, klokotala je Golkonda, Do nje ima četrdesetak kilometara — znači ne previše. Utvrđeno je da je tle toliko radioaktivno, da može napajati selensko-cerijumske baterije, snabdevače električnom energijom radio-farova, koje je trebalo postaviti na uzvišicama ogromnog, što je moguće pravilnijeg ravnostranog trougla na ivicama rampe. Ali, najpre su morale da se dignu u vazduh stene koje su smetale, jer je postojala verovatnoća da planetoplan prilikom spuštanja udari u njih: jer, one su virile iz peska gotovo u samom centru budućeg raketodroma. Zato je Bikov, uz pomoć dvojice geologa, postavio mine na dva mesta.

— Na koji talas natempirati — povika Jurkovski, sedeći na uzvišici stene, na koju je trenutak pre toga doturena mina.

— Indeks osam!— javi se Bikov.

— Gotovo! Sve je u redu! — reče Jurkovski i skoči sa stene visoke gotovo šest metara i umalo se ne polomi.

— Kakvo je ovo sada ponašanje? — zapanjeno upita Bikov. — Ponašate se kao nekakav dečkić. Javite se na raport komandantu!

Kada su se našli u transporteru. Jermakov uključi motor i »maljčik« krete ka Venerinim zubima, u čijem se podnožju zaustavi. Bikov upita Jermakova da li da otpočne sa miniranjem. Komandant izdade odobrenje. Bikov stavi ruku na dugme za aktiviranje mina preko radio-stanice. Monitor zaslepljujuće blesnu, pa se zatim odmah zamrača — u daljini se podigoše tri krvavo-crvena stuba ognjenog dima i, njišući se na vetru, rasplinuše se u obliku pečurkastih oblaka. Iza horizonta, nadjačavajući buku Golkonde, dopre zvuk nalik na udar groma, razleže se iznad »maljčika« i, tutnjeći, prolete dalje.

Istoga dana crni sneg prestade da pada i odjednom nastupi nehsvatljiva pomrčina. Neočekivano se ugasiše purpurni oblaci. Nad

pustinjom zavlada gluva pomrčina...

U mrkloj pomrčini započeše radove na postavljanju radiofara, pri svetlosti »maljčikovih« reflektora i lampi pričvršćenih za šlemove. Radili su svi, izuzev Jermakova, koji se jedva kretao zbog povređene noge i koji je iz transporterera održavao stalnu vezu sa »Hiusom«, vodio dnevnik, podešavao televizijsku vezu sa planetoplanom, unosio podatke u kartu Golkonde. Kao i pre, svaka dvadeset četiri časa, u 19.55 časova prema »Hiusovom« vremenu, gasio je u transporteru svetlost, uvlačio se u komandantsku kulu i gledao kroz okulare daljinomera dugo prema jugu...

Veza sa »Hiusom« je bila povremeno izuzetno dobra. Tada bi Jermakov svaka tri-četiri časa razgovarao sa Krutikovom, koji se raspitivao za sve, slao im pozdrave, govorio kako je tužan što je sam, što njegovi drugovi nisu kraj njega... A o Bogdanu još ništa nije znao.

Zdravlje posade ponovo poče da popušta, svako se trudio da prikrije svoju slabost, ali to nikome nije polazilo za rukom. Bikov se budio noću od bolova u očima i često video Jermakova kako izuven posmatra otečeni gležanj. Jurkovski je, krišom od drugova, previjao otoke na rukama i nogama. Dauge se posebno loše osećao. Naoko je bio gotovo zdrav, ali ga je stalno savladavala prikrivena bolest: oslabio je i neprestano imao visoku temperaturu. Jermakov je preduzimao sve što je bilo u njegovoj moći: davao mu lekove za umirenje, primenjivao elektro-terapiju, ali sve to nije mnogo pomagalo. Bolest nije prolazila. Dauge je povremeno dobijao napade čudnovatog buncanja i očajno vičući bežao od izmišljenih, nepostojećih zmija. U takvim trenucima nikoga nije poznao, a posle napada se opet ničega nije sećao...

Montiranje drugog radio-fara se približavalo kraju. Ostalo je da se uradi još jako malo. Bikov je, mrtav umoran, otišao u transporter da malo predahne. Geolozi su ostali napolju da rasporede poslednju stotinu kilograma selensko-cerijumskih baterija. Jermakov je nešto petljao kraj radio-stanice, bio namrgođen, nezadovoljan. Pošto malo pričeka, Bikov mu se oprezno obrati:

— Jesu li u pitanju ozbiljne poteškoće?

Jermakov zadrhta i okrete se:

— Ah, vi ste ovde... Da, prekid veze. Neočekivan i... prilično čudnovat... Razgovarao sam sa Krutikovom... i veza se najednom prekinula. ..

— Da se nisu možda poremetili aparati?

— Ne, radio-stanica je u najboljem mogućem redu... Pre ovoga je veza bila izuzetno dobra...

Bikovu se učini da Jermakov govori neobičnim tonom.

— Da li je ostalo još mnogo toga da se uradi? — upita Jermakov.

— Ne, preostalo je još otprilike dva časa rada, ne više.

— Odlično. — Komandant pogleda na ručni časovnik, i kao uzgred upita: — Niste li nekad zapazili, Alekseju Petroviču, nekakvo sevanje na jugu?

— Na jugu? Prema »Hiusu«? Ne, nisam,

Anatoliju Borisoviču. Na jugu, u rejonu močvara još do sada nije zapaženo sevanje. Barem ne do sada.

— Da, da, imate pravo... — reče Jermakov smirenije. — Završite — pa na odmor. Imamo još malo posla.

Bikov ponovo namesti šlem i ustade. Na izlazu reče:

— Brzo ću se vratiti, Anatoliju Borisoviču; pomoći ću vam da izidete napolje.

Jermakov ga pogleda, zatim pogleda na časovnik i jedva promrmlja:

— Treba osmatrati horizont.

— Horizont?

— Da, prema jugu, prema močvari...

— Dobro, dobro...

Probudivši se noću, Bikov ugleda Jermakova kako sedi za prijemnikom. Nije uspostavio vezu. »Hius« je ćutao cele noći. I celog sledećeg dana...

Treći, poslednji radio-far su montirali kraj samog lansirnog tornja, i pri tome su ćutali. Ništa se nije bilo promenilo: iz pravca Golkonde je sve klokotalo od eksplozija u uranskom kotlu, i iznad njih je ponovo lebdeo purpurni svetlosni zid, nalik na polarnu svetlost. Tle pod nogama je drhtalo. Na jugu su, nad crnom pustinjom, munjevitom brzinom leteli cikloni. Jedva čujno je zviždukao radio-far, a nevidljivi radio-sноп je započeo svoj munjeviti let u kolotovima po nebu — od

horizonta prema zenitu, od zenita prema horizontu — kao da odmotava beskrajnu ogromnu spiralu.

Posao je bio završen. »Maljčik« će uskoro krenuti. Izvući će se iz gigantske močvare i vratiti na Zemlju »Hius«. Crno nebo će biti ozareno svetlošću, doleće i odletati sa Venere desetine planetoleta, a tri jaka radio-fara će neprekidno emitovati svoje pozivne signale u eter: »Ovde rampa za spuštanje, ovde Golkonda, ovde je vaš cilj, lualice po kosmičkim prostranstvima!«

— Dakle, reketodrom »Uranska Golkonda broj jedan« spreman je da počne da prima planetoplane — reče zvučnim, zvonkim glasom Jermakov — Sedamnaest i četrdeset i pet minuta, šesnaestog septembra...

Svi su ćutali. Jermakov podiže ruku i svečano, glasno i odmereno izdeklamova:

— Mi, posada sovjetskog planetoplana »Hius«, proglašavamo Uransku Golkonda sa svim njenim bogatstvima svojom čovečanstva!

Ćim su se vratili u transporter, Jermakov sede za radio-stanicu, a Jurkovski smaće šlem, opruzi se i upita Daugea:

— Elem, Johaniću, čime ćeš nas sada počastiti?

Bikov se seti: tog dana je bio Daugeov rođendan. Šeretski se osmehnu i upita slavljenika:

— A gde su one obećane đakonije?

Dauge se uzmuva, poče da pretura po svojoj vreći i izvuče brižljivo upakovanu flašu, dve konzerve i podobar komad sušene letonske slanine. Sve to nije spadalo u uobičajeno sledovanje međuplanetaraca i bilo je pravo čudo kako je to Dauge uspeo da prošvercuje slaninu. Bikov raširi salvetu i poče da rasprema sto. Praznično raspoloženje se stvori u transporteru za tili čas.

Jermakov je petljao oko radio-stanice, nešto proračunavao i počeo da doziva »Hius«. Eter je, međutim, ćutao. Jermakov isključi radio-stanicu i priključi se društvu, iako se najpre odupirao, smatrajući da će biti najbolje da se odmora od napornog rada.

Dok je Jurkovski sa apetitom jeo konzerviranu jegulju, Dauge poče da priča šta mu se, navodno, desilo za vreme ekspedicije u pustinji Gobi:

— Bilo je to... eto... ovako... Upravo povodom jednog rođendana. Počesmo da otvaramo konzervu sa dimljenom jeguljom u šatoru, svi su gledali u konzervu, a ja spazih kako iznad svih, izvijajući se gamiže ogroman suri crv... pravi zmijski car. . Sav od nekakvih prstenova...

— Lažeš! — upade mu u reč Jurkovski.

— Čekaj samo, da čuješ — nastavljao je sa pričom Dauge. — Bila je to čudovišna životinja, naoružana uz sve to elektricitetom... Počeo sam da vičem, potrčasmo u susedni šator po puške, a kada se trčeći vratismo — od električne zmiје ni traga, kao da je kroz zemlju propala...

Bikov na to reče:

— Toliko sam puta bio u pustinjama, posebno u pustinji Gobi, ali za tako nešto nisam ni čuo a još manje bih mogao da kažem da sam video...

Jurkovski htede nešto da kaže, ali ga Jermakov prekide:

— Izvinite za trenutak! — reče i uključi radio-stanicu.

»Hius« je, međutim, i dalje ćutao.

— Veze nema? — zabrinuto upita Dauge.

— Već puna dva dana — tiho odgovori Bikov.

— Krenućemo prema »Hiusu«... — energično reče Jermakov, pošto isključi radiostanicu i, pogledavši na sat, dodade: — Za jedan čas, otprilike, ako se, razumljivo, nešto u međuvremenu ne desi...

Međuplanetarci se zbunjeno zgledaše.

— Dopustite — namršti se Jurkovski. — A Dimno more?

— Zar nećemo krenuti prema Dimnom moru? — sa čuđenjem upita Dauge. — Kasnije... jer Krutikov mora, kako smo se unapred dogovorili, da »Hius« prebaci ovamo. Raketodrom je spreman za prijem... Mihail čeka samo vaše naređenje.. .

— Izgubili smo vezu sa njim... — muklo reče Jermakov.

— Ništa zato! — Jurkovski sleže ramenima. — To se događalo i ranije. Pričekaćemo malo...

— ...a u međuvremenu možemo da istražujemo Dimno more. To predstavlja usklađivanje korisnog sa...

Jermakov na to odgovori:

— Ne, krenućemo prema »Hiusu«... Veza se može uspostaviti, ali se može desiti i suprotno. Ne smemo čekati, moramo odmah da se

vratimo do »Hiusa«. Vode imamo za još samo četiri dana. Od sutra smanjujem dnevno sledovanje vode...

Jurkovski skoči sa mesta:

— Da odemo? U trenutku kada je posao tek napola obavljen? Da se zadovoljimo mrvicama, dok se nalazimo na dva koraka od riznice tajni i zagonetki? Poverili su nam odgovoran posao...

Jermakov prekide Jurkovskog:

— Smatrate li da su geološki podaci o Golkondi i okolini kompletni?

— Na pristupima Golkondi?... — Jurkovski zažmire.

— Da, na prilazima Golkondi...

— Podaci su tek relativno kompletni — oprezno progovori Dauge.
— Ali...

— Završili ste prvu fazu proučavanja kvalitativne i kvantitativne strukture minerala i rudača u okolini Uranske Golkonde — energičnim glasom započe Jermakov. — Dokazali ste da je nalazište podesno za eksploataciju. Prikupili ste osnovni materijal o prirodnim uslovima rejona, odredili režim radioaktivnosti. Sastavili ste i kartu okoline — geološku i topografsku. Izvršili ste geofizička merenja unutrašnjosti Venere u tom rejonu...

— Podaci su, međutim, dosta nejasni — upade mu u reč Jurkovski.
— Možemo dobiti mnogo preciznije podatke...

— Ne možemo! — odsečno odgovori Jermakov.

— Kako to — ne možemo? Zašto?

— Već sam rekao. Spreman sam da ponovim. Ostalo nam je vode za još samo četiri dana. Radio-veza ne postoji. »Hius«, koji se nalazi u močvari, nije najbezbedniji. Ekspedicija na Dimno more bi, u našim uslovima, predstavljala avanturu. ..

— Odakle bi to bila avantura, kada je reč o izuzetno odgovornom zadatku! To je sramota! Kada će ponovo ljudi doći ovamo...

— Ako se vratimo, oni će doći ubrzo, a ako ostanemo ovde — nikada... Ili, možda kroz dvadeset godina! Nemam nameru da žrtvujem postignute rezultate.

— Rizik! Ponovo — rizik! — Jurkovski je bio van sebe od besa. — Ne bojim se rizika! Govorite šta hoćete, Anatoliju Borisoviču, ali vi niste u stanju da od nas naćinite kukavice!

— Nije baš tako! — umeša se Bikov. Neočekivano se setio razgovora sa Jermakovom koji je vodio početkom leta i odmah je

shvatio zašto je komandant letilice bio oprezan. — Osnovni zadatak ekspedicije nije geološko proučavanje — nastavi Bikov. — Čini mi se da se ne sećate svih naređenja. Osnovni, glavni zadatak celog leta je bilo isprobavanje, provera »Hiusa« kao planetoplana...

— Aleksej Petrovič je u pravu. Naš osnovni zadatak je da dokažemo da planetoleti tipa »Hius« mogu da reše problem osvajanja Venere. Osim toga, naš zadatak je takođe bio da dopremimo na Zemlju rezultate prethodnih istraživanja. Mi ih već imamo. Raketodrom je izgrađen. Preostaje još ono najvažnije — da se vratimo na Zemlju.

Slavljenik sa gađenjem počeo da žvaće parče dimljene jegulje iz konzerve — bilo je očigledno da se predaje. Jurkovski ljutito uzviknu:

— Napustiti napola obavljen posao!

— To je za sada odista najbolje, Vladimire Sergejeviču. Pored toga, mi smo obavili ono najvažnije radi čega smo uopšte i poleteli...

— Vi niste stručnjak! — drsko reče Jurkovski.

— Zato sam komandant! — Jermakov se jedva uzdrža da ne plane i dodade: — Ja odgovaram za ishod celog poduhvata. Mogu jednostavno da naredim, ali saslušao sam vaše argumente i... smatram da nisu ubedljivi... Nećemo više da govorimo o tome... Uostalom, ako se Mihail uskoro poveže sa nama i prebaci »Hius« ovamo, daću vam još jedno dva-tri dana...

Jermakov najednom ustade. Potpuno mirno, ne odvajajući oči od časovnika, reče:

— Izvinite, ali ugasiću svetlost. Vreme je za osmatranje okoline. Pomozite mi, Alekseju Petroviču.

Popeše se u komandnu kulu. Jermakov ugasi svetlost, uperi objektiv prema jugu i prisloni oči na okulare. Bikov se nagnu ka drugom instrumentu za osmatranje. Pred njegovim očima, u olovnom crnom krugu, išrafiranom fosforescentnim linijama, odjednom sinuše jedna za drugom dve sjajne krvavocrvene zvezdice — nisko iznad beskonačne linije horizonta.

— Dajte mi proračun — iznad samog uveta Bikova neočekivano grunu snažan i mukao glas Jermakova. — Proračun mi dajte, Bikove! Ne zevajte, do đavola...

Ne razmišljajući mnogo, mahinalno i užurbano, Bikov uperi instrument prema čudnovatim odblescima. Crvene zvezdice

potamnese i ugasiše se. Jermakov uključi svetlost u kupoli i sa grozničavom užurbanošću poče da uzima proračune sa svog instrumenta.

— Koliko je kod vas? — upita brzo Bikova.

— Visina — deset stepeni nula osam minuta, azimut trinaest stepeni, dvadeset i šest minuta...Ali šta je...

— Ćutete, Alekseju Petroviču. — Jermakov zapisa podatke. Ćutite. O tome ćemo kasnije...

Bikov se ugrize za usnu.

— Svetlost! — povika najednom iz sveg glasa Jurkovski. — Palite svetio! Daugeu je ponovo zlo!

Dvanaesto poglavlje

»Maljčik« se nije kretao brzo. Po ekranu monitora su klizile konture stena, kamenog haosa. Odblesci dalekog plavetnila Golkonde poigravali su na belim ispucalim plećima ogromnih kamenih bregova.

Čak i na takvom putu je vozač »maljčika« mogao da razvije dva puta veću brzinu od one koja je postizana, ali svaki put, kada bi se transporter zaljuljao na sledećoj džombi, Jurkovski bi u pomrčini kabine glasno počinjao da stenje, ne budeći se. — I vozač je stiskao zube, kao da je njemu samom strašno gorelo telo posuto otocima.

Kroz ravnomernu buku motora probijalo se prigušeno pucketanje radiostanice; komandant je nije isključivao ni za jedan tren.

Bikov nikada ranije nije video Jermakova tako zabrinutog. Razumljiva je bila užurbanost, jer se u transporteru nalazio teško oboleli Dauge, a rezerve vode u transporteru bile su dovoljne za najviše dva ili tri dana. Jasno je zašto je Jermakov odlučio da se vrati do, »Hiusa«. Ali — čemu tolika i takva žurba? Zašto to komandant pridaje toliku pažnju sevanju na jugu? Možda ga je očekivao? Da to možda nije Mihail? Zar je moguće...

— Alekseju Petroviču, morali bismo malo da popričamo — tiho mu se obrati Jermakov.

— Slušam vas — odgovori Bikov ne okrećući se, jer je upravljao transporterom.

— Zaustavite vozilo... saslušajte me pažljivo. Ovo je vrlo važno. Sećate li se ona dva odsjaja na jugu?

— Da.

— Odredio sam njihove koordinate pod pretpostavkom da su to signalne rakete...

— »Hius«?..

— Ne znam. Pogledajte i sami...

Bila je to karta oblasti koju su istraživali. Bikov je video gotovo pravilan prsten ogromne močvare, blatnog kratera i krstić unutar njega — mesto na koje se spustio »Hius«. Put »maljčika« kroz pustinju i mnoštvo stena na putu prema raketodromu »Golkonda—1« bio je obeležen jasnim tačkicama. Oštro je padala u oči mastiljavo-crna mrlja Golkonde, oivičena bledosivim pojasom Dimnog mora.

Jermakov pokaza krajičkom olovke crveni kružić jugoistočno od močvare:

— Evo tačke: vidite i sami, to je mesto pored močvare... Upravo su odatle ispaljene rakete, ako su to uopšte i bile rakete... Preciznost određivanja mesta iznosi — pet do sedam kilometara...

— Ali, kako je i zašto tamo mogao da se prebaci »Hius«?

— Ja nisam ni rekao da je posredi »Hius«. Ali...

— Evo šta, Bikove. Sada se krećemo prema mestu na koje se spustio »Hius«, prema močvari. Rakete je mogla da ispali i neka ekspedicija, koja zna da smo mi negde u ovom rejonu. Možda je to jednostavno teledirigovana raketa — teretnjak sa hranom. Isto je tako moguće da tamo nema ničega. Možda smo videli samo atmosfersko sevanje... Čudnovato je, međutim, što se sve to poklapa sa našim ugovorenim signalom.

— Tačno u 20.00? — upita Bikov.

— U 20.12 — hladno ga popravi Jermakov.

— A Mihail je trebalo da u slučaju... trebalo je da signalizira tačno u dvadeset?

— Da.

Bikova obuze jeza kada je čuo sve ovo.

— Veza je prekinuta na veoma čudan način — nastavi Jermakov, kao da glasno razmišlja. — Zvučnik je počeo da zuji, i ja sam gotovo sasvim prestao da čujem Krutikova. Ali, učinilo mi se da me je on pozvao nekako... kako da kažem... uzbuđeno, šta li. Suviše čak uzbuđeno... A onda je zavladala tišina. I ta tišina traje već puna tri dana...

Jermakov se nagnu nad samo uho Bikova:

— Za svaki slučaj, jednu kartu predajem vama. Sakrijte je i držite uza se. Sve vreme uza se! Druga će ostati kod mene, stavljam je evo ovde, u stočić. Ma šta da se dogodi, držite se kursa prema močvari. Ne tražite novi put. Nemamo potrebe da gubimo vreme. Držite kurs prema »Hiusu«. I tek onda, ako »Hius« ne bude u močvari...

Bikovu zastade dah.

— Uostalom, nadam se ipak najboljem — završi Jermakov takvim tonom, da Bikov shvati; komandant se praktično nije nadao nikakvom dobru.

Jedno kraće vreme su ćutali.

— Eto, to je sve što sam hteo da vam kažem. Držite kurs prema močvari! — Jermakov se tiho nakašlja i okrete se prema radiostanici.

»Maljčik« ponovo krete dalje. Bikov više nije obraćao pažnju na stenjanje Jurkovskog. Transporter se kretao neprestano, sve brže i brže...

Nesrećni Dauge poče da krklja, zabacivši glavu. Lice mu je bilo pokriveno pegama sumnjive, crvenkaste boje. Opasna, akutna bolest. Šta li je to bilo posred? Nisu mu pomagali nikakvi lekovi. »Groznica, koja je uništila posadu češkog broda« — rekao je Jurkovski nekoliko dana ranije. Peščana groznica. Ali, zašto je oboleo samo Dauge? Ovde, u »maljčiku«, svi su živeli u istovetnim uslovima. Istina, tamo, među stenama, kada su tražili nestalog Bogdana, Dauge je jednom izišao iz transporterera bez skafandra i nagutao se prašine... Ali... ako je posredi peščana groznica, onda Daugeu neće biti baš lako...

Bikova zaboletše oči, on levu ruku odvoji od klavijature komandnog pulta i protrlja naduvene kapke.

— Bole? — iznenada upita Jermakov.

— Da... Smeta mi...

Jermakov se pažljivo prebaci na sedište pored vozačevog i pogleda spidometar. Četrdeset i pet kilometara na čas. Malo! Transporter poskoči, začu se stenjanje Jurkovskog. Strelica spidometra ubrzo je pokazivala da se transporter kreće brzinom od sedamdeset kilometara na čas...

»Hius« — razmišljao je Bikov. — Krutikov?!? Da se nije dogodila nekakva nesreća? Zar se moglo desiti da je planetoplan nastradao?

»Maljčik« se nalazio u blizini stenovite prepreke, kada Bikov spazi na putu ispred sebe lelujanje nekakvih crvenih pega, a iznad njih svetlucave trake nalik na ljubičastu paru. Neobična vatrena bujica presecala je put transporteru. Bikov zaustavi vozilo i tiho pozva Jermakova. Jedno su vreme piljili obojica kroz okulare u ćudnu pojavu.

— Da pokušamo da se probijemo? — upita najzad Bikov.

— Ne... Ne вреди — neodređeno odgovori Jermakov. — Biće najbolje ako pokušamo da ovo mimoiđemo nekako sa strane.

— Šta li bi to moglo da bude?

— Ne znam... Približimo se malo bliže...

»Maljčik« lagano pređe oko dve stotine metara i zaustavi se. Na crnom tlu su treperile lelujave trake jarkocrvene svetlosti. U daljini, iza ljubičaste koprene, trake su se slivale u gustu masu boje masline. Izgledalo je kao da se odnekud izliva istopljena lava, prekrivajući pustinju. Bikov opazi kako se crveno polje jedva primetno približava velikoj crnoj steni. Kraj podnožja se podiže i uspuza uz kamen...

— Ovo se kreće... — promrmlja Bikov. Stena nestade pod crvenom tekućinom.

— Đavolska stvar, nema zbora!

— Izići ćemo da pogledamo — energično reče Jermakov i naglo ustade, ali jauknu i skljoka se u fotelju. — Ne, ne mogu da se krećem. Probudite geologe.

Iz vozila nisu odmah izišli, jer ta svetleća masa je izgledala do te mere zloslutno i zlokobno, da čak ni Jurkovski ništa nije rekao. Bikov na kraju oprezno progovori:

— Mogli bismo da priđemo i ispitamo manipulatorima šta bi to moglo da bude...

— Mogli bismo — neisugrnim glasom po tvrdi Dauge. — Po mome, to nije lava...

— Budite oprezni i u slučaju najmanje opasnosti vratite se brzo u transporter. U svakom slučaju, možete uteći, jer se kreće lagano — posavetova ih Jermakov.

Lelujava masa se kretala tako, da je načinila neku vrstu prstena oko »maljčika«, kao da dugim rukama, isturenim unapred, opipava tle. A iznad nje je treperila ljubičasta magla. U slušalicama se čulo brujanje udaljene Golkonde, odjekivalo je i ravnomerno škripanje: purpurna bujica je vukla za sobom kamenje, komade stena.

— Neverovatno, liči na živo biće... — reče Jurkovski.

— Ovo i jeste živo biće — pogledaj samo ove pipke, oni kao da traže put kroz stene...

— Ništa oni ne traže...

Dauge se sagnu, podiže kamen i hitnu ga u crvenu masu. Bikov, ne mogavši da osujeti Daugea, napet kao luk, bio je spreman na svaku neprijatnost. Ali — ništa se ne dogodi. Kamen pade na crvenu prašinu, poskoči, malo se otkotrlja i zaustavi se, pocrveneći. Oko

njega se zalelujaše mlazevi ružičastog dima, a zatim kamen nestade, kao da ga je masa usisala u sebe.

— Temperatura je normalna — saopšti

Jurkovski, gledajući u ručni termometar: — Pedeset četiri i tri stota. To nije lava.

Sasvim se približiše crvenoj masi. Još nekoliko koračaja, pa bi nagazili tu čudnu, purpurnu pojavu.

— Ne treba ići dalje — reče Bikov — moj brojač u šlemu kao da je poludeo.

— Da, da — reče Dauge, zaustavljajući se.

— Radijacija se pojačava. Ovaj đavo zrači, Voloda... .

— Vidim i sam — progunda Jurkovski i čučnuvši, poče pažljivo da razgleda ivicu purpurne bujice. — Debljina iznosi petnaestak centimetara. Ali, to nije živo biće, Griša! Potpuno je ravnodušno prema spoljnim nadražajima.

— Baš je čudan! — sleže ramenima Dauge. — Pa ni suner ne reaguje na spoljne nadražaje... Ovo je svakako kolonija nekakvih mikro-bića...

— Mikro-bića... Na takvom nivou radijacije? — upade mu u reč Jurkovski. — Iako se živi organizam može prilagoditi svim mogućim uslovima. Utoliko pre, što ovaj đavo i sam zrači... U pravu si, Johaniču... Ali — kako to da se dokaže... Hajde da uzmemo uzorak — kod kuće ćemo ga proučiti...

— Znači da mislite da se kroz ovo crveno polje može proći u »maljčiku«? — upita Bikov.

— Pre bih odgovorio sa da, nego sa ne — odgovori Dauge. — Ali to, svakako nije lava.

— Onda da uđemo u vozilo. Jermakov čeka.

— Odmah, Alekseju. Treba samo da uzmemo uzorak ove stvarčice Dauge otrča do transportera, koji je bio na stotinak metara od njih, da donese sud za radioaktivne uzorke. Za to vreme je Jurkovski pokušavao da nožem odseče komad pihijaste crvene mase, ali mu to nikako nije polazilo za rukom. Gledajući u pravcu »maljčika«, otkuda je dolazio Dauge, vukući za sobom posudu, Bikov spazi da su ognjeni pipci već opkolili transporter sa svih strana, načinivši zatvoren prsten gotovo pravilnog oblika oko njega. »Prsten... — odjednom pomisli Bikov. — Ognjeni prsten... Gde li sam

to samo čuo za taj ognjeni prsten?« Najednom se seti: »Crveni prsten! Čuvaj se Crvenog prstena! Zagonetka Tahmasiba... «

Tog časa tle zadrhta. Bikov izgubi ravnotežu i zamalo što ne pade. On vide kako Dauge, ispuštajući sve iz ruku pada, kako Jurkovski pokušava da ustane, puzeći četvoronoške.

Na crnom nebu zaslepljujuće blesnu belo-modra munja. Drugi udarac baci Bikova na tle. Pod nogama oseti zaglušujuću eksploziju. Svuda unaokolo grmelo je i odzvanjalo.

— A-a-a! — jedva čujno, u zaglušujućoj grmljavini odjeknu glas Jurkovskog.

Grčevito se hvatajući za neravnine terena, Bikov vide kako se tle pored »maljčika« otvori i kako iz njega suknu stub plamena. U rasplamsalom odsjaju se videlo kako se besno okreću gusenice transportera koji kao da se propinjao, i kako Dauge ustaje i ponovo ničice pada. Nepodnošnjiva jara obuze Bikova, pošto je prodrila kroz silikatnu tkaninu njegovog specijalnog odela. Gubeći tako reći svest, Bikov se uspravi, načini nekoliko nesigurnih koračaji prema naherenom vozilu i ponovo pade — tle kao da mu se izmače ispod nogu. Grmljavina se momentalno utiša. Kroz znoj, koji mu je oblivao oči, Bikov vide kako ispucalo tle lagano obliva slaba crvena, pepeljasto-crvena svetlost, kako transporter tone u rastopljeni pesak, zagrejan do crvenog usijanja.

— A-a-a! — vikao je odnekud Jurkovski.

Stegavši zube i savlađujući strašnu slabost koja ga je obuzela, Bikov natčovečanskim naporom poče da puzi prema tom glasu. Ugleda crne, kao ugljenisane ruke Jurkovskog kako se pružaju prema njemu. Našao je još toliko snage da uhvati geologa za ruke i odvuče ga dalje od pihijaste mase boje maline. Posle toga ipak izgubi svest, ali izgleda na veoma kratko vreme, jer je otkrio, kada se osvestio, da je Jurkovski ležao pored njega, da istopljeno tle oko »maljčika« još nije potamnelo i da transporter stoji, jako naheren i duboko utisnut u istopljen teren, dok se oklop od plastične mase dimio i postao nekako sivkast. U ušima mu je odjekivalo i zujalo, i Bikov ne shvati odmah da je to zvuk Gajgerovog brojača. »Desetine, stotine rendgena« — projuri mu križ glavu misao, ali odmah negde nestade. Bikov ustade, poduhvati ispod mišice nepomičnog Jurkovskog i poče da ga vuče prema »maljčiku«. Posle četrdesetak

koračaja nabasa na Daugea, koji je ležao onesvešćen na leđima. Donji deo specijalnog odela bio mu je sav u ritama. Aleksej brzo otvori slavinu za kiseonik, skide remen sa automata i čvrsto njime priveza Daugea oko pojasa, kako bi sprečio prodiranje spoljašnjeg vazduha, siromašnog kiseonikom i zasićenog radioaktivnom prašinom. Dauge poče da stenje, udišući životvorni gas. Jurkovski se i sam osvesti i sede. Dauge je i dalje teško krkljao.

— »Maljčik«... Antoliju Borisoviču... — promrmlja Jurkovski. — Brzo...

Bikov mu pomaže da ustane i oni zajedno, klateći se, kretoše ka transporteru koji se hladio. Preskočiše jednu pukotinu i potrčaše. Jurkovski prvi pokuša da dopre do ulaznog otvora, ali ne uspe. Ni Bikovu to nije pošlo za rukom. Otvor se istopio i postao ovalan, kao da je bio zavaren. Oklop je još uvek bio usijan i njegova se vrelinu osećala čak i kroz specijalno odelo. U mračnom kesonu Bikov upali lampu na šlemu, ali nikako nije mogao da otvori vratanica.

— Antoliju Borisoviču! Druže Jermakove!

— očajnički je vikao Bikov. A onda najednom shvati: komandant je poginuo.

Temperatura eksplozije je bila isuviše visoka. Sve se istopilo. »Maljčik« se jedno vreme nalazio u stanju belog usijanja, a Jermakov je, kada su oni izišli, bio bez šlema. Tamo, u transporteru, sve je izgorelo. Sve — i komdandant takođe... .

— Ulaz, ulaz, brzo, đavo ga odneo! — Jurkovski se uvuče u keson i naleže na ulazni otvor pritisnuvši ga celim telom. Pridruži mu se i Bikov. Uzalud! Jurkovski u nemoćnom besu poče da udara otvor pesnicama.

— Treba iseći... — muklo povika Bikov.

— Da, ali čime? Brzo na pomoćni ulaz, brzo!...

Bikov izlete napolje. Drugi rezervni ulaz, koji se nalazio kraj krme, dotle nisu upotrbljavali. Obišavši vozilo, shvatiše da je sve propalo. »Maljčik« je mnogo utonuo u istopljeno tle i prosto se stopio sa njim. Videše da se rezervni otvor nalazi ispod nivoa tla. Prema tome, transporter se prtvorio u mrtvu tvrđavu, u koju nisu mogli ući oni koji su ostali živi. Jermakov je odsečen od sveta i mrtav. Bikov se umorno sruči pored transportera i uhvati rukama za šlem.

Daugea dovukoše do »maljčika«. Bikov je morao da upotrebi dosta vremena da bi povratio Jurkovskog, koji je bio gluv i slep za sve što se zbivalo oko njega, i koji je kružio oko transportera. Bikov ga najzad uhvati za ramena i naglo prodrma. Tek tada se Jurkovski osvesti i krenu za njim.

Dauge je još uvek ležao bez svesti. Nisu imali ni lekova, ni zavoja da mu previju noge.

Nisu mogli da mu skinu ni šlem da bi mu dali vode — temperatura vazduha je još uvek bila viša od 80 stepeni. Pokušaše sa veštačkim disanjem, mada ni sami nisu znali zašto, a krpama od pocepanog odela pokušahu da mu zaklone obnaženo telo od naleta vrelog vetra. Bikov je svaki čas gledao u termometar, ali je temperatura jako sporo opadala.

— Umreće — jedva izgovori Jurkovski. — Opekotine drugog stepena. Loše...

— Ćuti! — dreknu Bikov besno.

— Alekseju! Ona gamiže... — promrmlja Jurkovski, kao da bunca. — Pogledaj, gamiže...

— Šta to? — Bikov se obazre i odmah shvati.

Oko »maljčika« se lagano, ali primetno, sužavao prsten crvene pihijaste mase. Purpurna masa je navirala sa svih strana približavajući se centru strašne podzemne eksplozije, koja je spalila »maljčika«. Nad dubokim crnim levkom dizao se dim.

— Zapljusnuće nas — nastavi Jurkovski. — Samleće nas, zbrisati... .Moramo otići što pre... .

— Kuda? — Bikov lagano pogledom prede preko horizonta; svuda oko njih, sa svih strana, nadirala je masa boje zrele maline.

Jurkovski jedva ustade, nagnu se nad Daugeom i uhvati ga pažljivo ispod mišica:

— Hvataj, Alekseju... Zatvorićemo se u kesonu »maljčika«. Možda ćemo uspeli da se spasemo... .

U kesonu je, međutim, bilo čak toplije nego napolju.

— Devedeset! — očajno uzviknu Bikov, gledajući u termometar.

Leže na usijani pod, a preko sebe prebaci Daugea. Jurkovski pokuša da zatvori poklopac, ali mu to ne uspe: od eksplozije se sve bilo iskrivilo. On ipak nekako uspe da pritvori otvor i čučnu kraj Bikova, koji je ćutao, osluškujući spoljne šumove i krkljanje Daugea,

osećajući istovremeno na leđima nepodnošljivu jaru. Osuđeni su na propast; »maljčik« je nastradao, hrane nemaju, kiseonika, vode — takođe nemaju... Johanič je u lošem stanju. Kako da mu pomognu?...

»Maljčik« zadrhta, bijesnu crvena svetlost, odjeknuše škripa, zveket. Crvena koprena poče obavijati unakaženi transporter.

Pola časa kasnije, temperatura se spusti na 60 stepeni i Bikov , Daugeu usu u usta malo soka od pomorandže pošto mu pažljivo skinu sa glave šlem. Dauge se osvesti, otvori oči. ispijene od patnje. Bikov ga potapša po neobrijanom obrazu i ponovo mu stavi na glavu šlem.

— Gde smo...

— U »maljčiku«... ranjen si...

— Strašno me boli... Noge... Šta se desilo, zašto je tako mračno? Zašto se ne krećemo?

— Došlo je do eksplozije...

— Da... eksplozija... sećam se.. oborila me na zemlju i opekla... To je sigurno atomski kotao eksplodirao pod zemljom. Tačno ispod nas — jedva izgovori Dauge i poče ubrzano da diše.

Bikov okrete slavinu za dovod kiseonika.

— Dobro je, dobro... još... Dauge je duboko disao. — A gde je Jermakov? Zašto ćutite? Šta se dogodilo?

— »Maljčik« je nastradao, Griša... — Jurkovski ućuta, a zatim veoma sporo izgovori: — Jermakov je poginuo...

Dauge se zagrcnu i ponovo izgubi svest. »Maljčik« je podrhtavao, nešto je škripalo po oklopu, kroz rupe otvora se videla crvena svetlost. Jurkovski najednom ubrzano poče da govori:

— Griša, Griša, osvesti se... Otići ćemo odavde... Na rukama ćemo te odneti... Griša!

Dauge je u groznici drhtao, zvao Mašu, plakao.

Bikov mu obuhvati glavu na kojoj se nalazio šlem, i steže je uza se. Dauge ućuta.

— Umro? — jedva čujno upita Jurkovski.

Bikov zaškrguta zubima:

— Nije, Dauge nije mrtav. Nosićemo ga, shvataš li to? Dokle god budemo živi...

— Nosićemo ga...

Jurkovski priđe otvoru, prisloni se uza nj i jedva čujno poče da govori:

— Šest godina smo zajedno... Mesec... pustinje na Marsu... šest godina...

Otvori poklopac kesona naglim, neočekivano snažnim pokretom. Svuda unaokolo bila je noć, tama... Daleko negde, drhteći od sopstvene snage, gromela je Uranska Golkonda, stvarajući iznad sebe odblesak u obliku dimne koprene, protkane plamenim varnicama...

Trinaesto poglavlje

Ostala su trojica. Dauge nije dolazio sebi. Bikov i Jurkovski su jedva uspjeli da ga izvuku iz transporterera i stajali su potom kao ukopani, ne mogavši da smognu snage da napuste to užasno mesto. Tle je i dalje podrhtavalo... Bikov podiže automat uvis za poslednji pozdrav, ali se u poslednjem trenutku predomisli: preostao mu je još samo jedan redenik sa šezdeset metaka, a pred njima se nalazio put dug sto kilometara kroz pustinju, klanac, močvaru... Sto kilometara, sto hiljada metara, sto pedeset hiljada koračaja, a svaki od njih je krio opasnost. ..

— Pozdrav! — promuklo povika Jurkovski, i Bikov ipak ispali kratak, dragocen rafal.

Od komadića selensko-cerijumske tkanine koje su pronašli u kesonu napravili su nešto nalik na nosila i na njih stavili Daugea.

Išli su lagano, korak po korak, kroz mrklu noć, povremeno obasjavani retkim odblescima plavih munja. U takvim trenucima Bikov bi ispred sebe ugledao šlem Daugea na improvizovanim nosilima i crnu priliku pogurenog Jurkovskog kako se tetura.

Uz put nisu razgovarali. Disanje im je bilo otežano zbog napora, a štedeli su i kiseonik, i zbog toga udisali i spoljni vazduh kroz filter za kiseonik... Od toga su se gušili, svaki čas zevali. Žed ih je jezivo mučila. Jezik je počeo da im deblja... Ali, tečnost je morala da se štedi, a preostao im je još samo sok od limuna. Pred njima se nalazila pustinja. Iza nje klanac. Sto pedeset hiljada koračaja... A tamo ih čeka Krutikov u »Hiusu«... Neće on odleteti bez njih... dok ne dobije vesti, pa ma kakve one bile... Noge im se oduzimaju od napora...

Ali — Grišu treba preneti. Krutikov čeka. I Krajuhin, i Mahov čekaju, i onaj hladnokrvni inženjer sa »Ciolkovskog«, kao i devojka u Ašhabadu... I druga, tako daleka planeta...

... Koračaju već više od dvadeset i četiri časa po pesku u koji upadaju noge, a vetar duva takvom snagom da se sa mukom održavaju na nogama. Jeli su samo jednom za poslednja dva dana. Samo su jednom i pili. Jurkovski pada, ispušta Daugea, teško diše, Bikov ga gura:

— Idemo, idemo dalje, Volođa! Ostalo nam je još samo malo!

Jurkovski se ne pomera. Tada se Bikov naginje, odvrće slavinu za kiseonik na nekoliko sekundi. Jurkovski brzo udiše spasonosni kiseonik, zatim lagano ustaje i klataći se kreće napred...

Koračaju već četvrti dan. Bikov ima merač za korake: prešli su sto hiljada koračaja. Preostalo im je, znači, još samo pedeset hiljada. Danas su pregledali opekotine Daugea: koža mu se ljušti, rane su otvorene... Bikov nekako uspeva da mu previje noge... Kreću dalje. Jurkovski ponovo pada.

— Diži se!

— Ne...

— Ustaj, kad ti kažem!

— Ne mogu...

— Diži se! Ubiću te! — jedva uspeva da procedi Bikov kroz zube.

— Ostavi i mene i Grišu — ljutito, promuklim glasom kaže Jurkovski. — Idi dalje sam...

Ipak na kraju ustaje...

Za vreme predaha Bikov se, mrtav od umora i iznemogao, ipak ispavao. Četvrtog dana nisu prešli više od dvanaest hiljada koračaja. Dok je Bikov spavao, Jurkovski je skinuo sa sebe termose sa ostacima tečne čokolade i limunade, skinuo bocu sa kiseonikom, poredao sve to pažljivo pored Daugea i krenuo u noć da umre u pustinji. Bikov se probudio na vreme. Našao ga je upravo u trenutku kada je ovaj, iznemogao, osećajući da nema snage da otputuje dalje, pokušavao da skine sa glave šlem. Bikov ga je natovario na leđa i preneo do odmorišta, namestio mu bocu sa kiseonikom i šlem, ne rekavši pri tome nijednu reč. A kada je sve to uradio, naterao ga je da obeća da neće ponovo pokušati da pobegne dok se Bikov odmara,...

Odmicali su napred sve sporije. Snage su im bile na izmaku. Jurkovski je ponovo pao i ostao sedeći u pesku.

— Znate šta, Bikove, ovako ne ide... Ne slažem se...

— Dosta priče!... Diži se!...

— Ostavite nas? Zašto se mučite? I onako ćemo svi poginuti, a...

— Ne tiče te se! Diži se! Napred...

— Čuj, Alekseju... Ako ipak ne stignem... o zagonetki Tahmasiba, o Crvenom prstenu... . Ja mislim... siguran sam... To su bakterije. Kolonija bakterija, ali ne zemaljskih bakterija . . Drugačiji život...

neorganski život. Žive na račun apsorbovanja zračenja, Apsorbuju radioaktivne zrake i žive na račun njihove energije... Čuješ li me, Bikove?

Da, da, on ga čuje. »Bakterije i zraci... «

— One se okupljaju oko mesta na kojima treba da dođe do atomske eksplozije — nastavlja Jurkovski. — Sakupljaju se u obliku prstena... Crvenog prstena... i čekaju. »Maljčik« je naleteo upravo na takvo mesto... A one osećaju na kome će mestu doći do eksplozije, okupljaju se i čekaju... Gotovo sam apsolutno siguran... Prenesi svima da se čuvaju Crvenog prstena. Tamo gde je Crveni prsten, tamo dolazi do podzemnih atomskih eksplozija... Hoćeš li preneti? Čuješ li me?

— Da, da, preneću svakako... sam ćeš to ispričati!

... Korak, dva... deset... petnaest... Gde li je najzad taj klanac? Trebalo bi da bude tu negde...

Šestog dana su stigli do klanca. Ulaz su odmah pronašli. Zapravo, Bikov ga je posle kratkog izviđanja pronašao, vratio se i natovario na sebe Daugea, pa su krenuli. Ali, posle nekoliko desetina koracaja skljkao se onesvešćen zajedno sa Daugeom. Bio je na ivici snage,

— Dosta — reče Bikov i ustade, oslanjajući se o glatku stenu, pošto su napravili mali predah. ..

Ali — dalje se više nije moglo ići. Moralo se puzati četvoronoške, i uz to vući za sobom Daugea kroz splet kao gvožđe tvrdog i bodljikavog bršljana.

Eto i tragova »maljčika«... Ostalo je još samo nekoliko hiljada koraka... Bikov seda, podvlači poda se oduzete noge, ali, dobro se oseća.

— Tamo je naša močvara, Volođa. Još samo malčice... Napred!

— Napred!

Posle napornog probijanja kroz džunglu čudovišnih biljaka, po tlu koje se migoljilo pod nogama, zaustavili su se da predahnu malo duže pred poslednju etapu. Bikov je izvadio neprikosnovenu zalihu dragoceni termos Daugea — njihovu poslednju nadu, sa dva litra soka od pomorandže. Bikov je dopustio Jurkovskom da otpije pet gutljaja, isto toliko i sebi, a Daugeu je u ispucala usta polako i pažljivo usuo jednu čašu soka. Zatim su, jedan za drugim, odspavali po tri časa, a pošto su se probudili, popili još po pet gutljaja soka.

Uz put je u jednom trenutku Bikov sa Daugeom na ramenu počeo da tone u močvaru. Jurkovski ih je u poslednjem trenutku izvukao. Međutim, najveće zaprepašćenje ih je tek očekivalo. Bez greške su pronašli mesto, na kome se pre tačno mesec dana spustio »Hius«.

Ali — »Hiusa« nije bilo nigde. Od njega nije bilo ni traga...

Umesto planetoplana — pred njima je zjapilo udubljenje prečnika šezdeset metara, prekriveno tvrdom asfaltnom korom, obraslo bujnom vegetacijom debelih, ljigavih stabljika...

Od onog časa, kada se planetoplan, prilikom spuštanja na Veneru zario svojim reaktorskim prstenovima duboko i lepljivo tle ilovače, neprekidno je tonuo, pritiskajući svojom čeličnom masom, teškom hiljadama tona, elastične slojeve ilovače nakvašene vodom. Ilovača je popuštala mikron po mikron, centimetar po centimetar i na kraju nije izdržala. Krutikov je iz dana u dan osmatrao, čekao signal, održavao radio-vezu sa Jermakovom... Ali, »Hius« je sve više i više tonuo u blato. Nešto je moralo da se preduzme. A šta će se dogoditi drugovima, kada se vrate? Umesto planetoplana zateći će široku, crnu rupčagu... Nastradaće, znači, bez vode, kiseonika, hrane?... Krutikov se kao kleštima držao za ivicu upravljačkog pulta, pokušavajući da ustane. »Hius« se opasno naginje, i postoji opasnost da se preturi na bočnu stranu... Kroz nekoliko sekundi »Hius« će se preturiti... možda — čak i naglavice. To bi značilo — sigurnu smrt. Krutikov se konačno dočepao glavnog pulta i stavio ruke na poluge... Zasjale su male sijalice koje su osvetljavale instrumente. ...

Močvara zadrhta, zaljulja se beličasta džungla. Oblaci plave pare pokuljaše iz crne jame u močvari, napunjene, žitkom tečnošću... Okružen zaslepljujućim bleskom, uz gromoglasnu buku i zviždanje, nalik na gigantskog zglavkara, petonogi »Hius« izroni iz rastresitog tresetišta, zalebde za tren nad močvarom i vinu se u crno nebo, ostavivši za sobom šezdeset metara široku jamu na asfaltnom tlu.

Nekoliko trenutaka kasnije, Krutikov je izmenio kurs i planetoplan spustio na kamenito tlo posuto crnim peskom, prebacivši se preko crnih stena izuzetno sigurno...

I sada »Hius« stoji u pomrčini, čitav i neoštećen, izuzev nekoliko ne tako važnih i bitnih instrumenata.

Planetoplan stoji stabilno, ali — gde? Krutikov to ne zna, uostalom, to nije ni važno. On satima i danima sedi pored radiostanice, zove »maljčika«, čeka signal za prebacivanje na novi raketodrom. Ali — signala nema. A šta će se dogoditi, ako ga nikada i ne dobije? Krutikov ustaje i počinje da korača po komandnoj kabini, nesvesno popravljajući prljave zavoje na isečenim rukama.

Ako se ne uspostavi veza, »maljčik« će krenuti prema mestu na koje se »Hius« spustio kada je prvi put dodirnuo tle Venere. Drugovi će potražiti planetoplan. Neće ga naći u močvari. A imaju malo vode. . , Ali, zašto ne daju signale? Ili su možda već signalizirali?

Krutikov se lupi po čelu: kako je samo mogao da zaboravi? Obe rakete je trebalo da ispali u 20.00 prema vremenu »Hiusa« bilo kog dana — tako je rekao Jermakov; kada je krenuo sa »maljčikom« u ekspediciju. Krutikov siđe u donji keson, otvori poklopac na izlaznom otvoru i kroči u tamu, u kojoj je šibao ledeni, oštar vetar. Sa teškom mukom mu pođe za rukom da spusti signalne rakete. Potrebno je da ispali obe, obavezno obe rakete! Jednu Jermakov možda i neće opaziti, tako je onda rekao...

Odvukao je rakete stotinak metara od »Hiusa« — zapunjući iz petnih žila, teturajući se i jedva koračajući uz jak vetar. Tamo ih je montirao. Proverio je na časovniku vreme i uključio startni mehanizam. Radi bezbednosti trebalo je da se popne u »Hius«, ali nije mogao da pronade lestvice: odneo ih je nekuda vetar. Gotovo onesvešćen, zaklonio se iza debelog reaktivnog stuba. Nije ni video, niti čuo kada su rakete, jedna za drugom, kao bele munje, poletele prema nebu i gore, visoko iznad oblaka eksplodirale, raspavši se u zaslepljujuće vatrene kugle.

Kada se konačno vratio u planetoplan, jedva je uspeo da sa sebe skine specijalno odelo. Dovukao se do svoje kajite i sručio na ležaj. Ostao je tako ležeći nekoliko časova, a zatim je ustao, popio čašu hladnog buljona, popeo se u komandnu kabinu.

I tek tada je primetio da njegov ručni časovnik žuri dvanaest minuta u odnosu na veliki hronometar — besprekoran instrument, koji funkcioniše na principu disocijacije metalnih molekula. Znači, on je pustio signalne rakete dvanaest minuta kasnije nego što je trebalo, Jermakov je mogao da ih primeti, ali isto tako nije morao. Krutikovu

je preostalo samo da razmišlja o mogućim posledicama svoje greške. I da čeka.

Krutikov skoči: čovek ne treba da bude magarac! Ne — on mora biti užasno uplašen da bi ispustio iz vida drugu, najjednostavniju mogućnost! Na »maljčiku« postoje lokatori. Oni će ih uključiti i Jermakov će kasnije ili ranije otkriti pelenge i planetoplan. Jako jednostavno!

On se brzo nagnu nad pultom za upravljanje protivmeteoritskim uređajem. Čak poče i da pevuši, kada okrugli ekrani počеше da svetlucaju...

Od toga časa su prošla puna četiri dana.

— »Maljčik«, »maljčik«, ovde »Hius«... Hvatajte moje pelenge... Talasna dužina... Šta li su samo pomislili na »Ciolkovskom« ako su zapazili ispaljene rakete? Sigurno su svi stavili crne trake, Mahov najverovatnije priprema spasilačke rakete-teretnjake sa automatskim upravljanjem, Krajuhin sedi sav turoban u svom kabinetu; propao je njegov san, cilj njegovog života — nastradao je »Hius«! Ali ne, ne samo »Hius«!...

Prolazi dan za danom. »Maljčik« ne stiže, ne javlja se. A to znači da je u nevolji. Krutikov uzalud čeka, muči se... Ne, on mora da čeka, oni se moraju vratiti...

— »Maljčik«, ovde »Hius! Javite se. Ovde »Hius«... Hvatajte moje pelenge...

Devetog dana je Krutikov proverio lokator prekontrolisao komplet za napajanje uspecijalnom odelu, uzeo automat i spustio se dole, na kamenito tlo ispod »Hiusa«. Preko neba su jurili purpurni oblaci. Na tom mestu je pesak menjao boju i postajao nekako riđ i posebno sitan. Vetar ga je dizao sa tla, fijukao u slišalicama, lelujavao izdanke suvog bilja na oko dve stotine metara od planetoplana.

Krutikov se osvrnuo oko sebe, namesti automat oko vrata i krenu prema sasušenom bilju. Više nije mogao da čeka. Njegovi prijatelji su poginuli — to je bilo jasno, ali on neće otići odavde, neće odleteti, sve dok ne pronađe njihova tela...

Ulazeći u nagoreli cestar, Krutikov takoreći istoga časa nalete na tri čoveka. Jedan od njih, ogromnog rasta, puzao je, izvijajući telo kao crv, hvatajući se grčevito za neravnine tla i noseći na sebi drugoga, obavijenog nekakvim krpama, nepokretnog, bespomoćnog i svog

opuštenog. Treći je puzao za njima, privezan kaišem za prvog čoveka, ogromnog rasta. Puzali su pravo prema skamenjenom Krutikovu, koji, izgubivši iznenada glas, gušeći se od zapanjenosti i radosti vide kako onaj koji je puzio prvi, udari srebrnastim šlemom o stablo, poče da stenje i nastavi da puzi dalje, zaobilazeći stablo. Uporno i besno...

Krutikov najzad povika i polete prema njima. U tom se času onaj prvi neverovatnom brzinom podiže na kolena, a u rukama mu se nađe upereni automat.

— Ko je to? — prokrklja on.

— Alekseju! — povika Krutikov i pade pred njega na kolena, pribi se uz njega i poče da rida.

Kada je Bikov završio priču, Krutikov poče da plače:

— Drugovi! Najdraži moji! Bogdan. Jermakov...

— Ne treba... plakati... — jedva uspe da iscedi iz sebe Jurkovski.

Ležao je u fotelji kraj zatvorenog cilindra mat bele boje, u kome je izranjavan i potpuno go Dauge ležao u lekovitom rastvoru.

Gutajući suze, Krutikov prenese pogled sa ispupčenog poklopca cilindra na lice Jurkovskog, crno kao ugalj, i na lice Bikova, koje je tako reći celo bilo prekriveno ogromnim tamnim naočarima.

Bikov skide naočari u času kada visoko i intenzivno »tu-ut, tu-ut, tu-ut« ispunio komandnu kabinu.

— Farovi! — prošapta on žmirkajući — Radio-farovi koje smo mi postavili!

»Tu-ut, tu-ut, tu-tu...«

— Da li bi ti, Mihailo, mogao da se orijentišeš prema ovim pelenzima? — prošapta Jurkovski: u njegovim očima su iskrili ponos, radost i sreća.

— Svakako. . Razumljivo! — Debeli navigator je brisao obraze, a suze, isto onako krupne i dalje su mu u potocima navirale i padale na upravljački pult. — I mogao bih ne samo ja, mogao bi to svaki novajlija!... Nego, Alekseju, stavi ti te naočare na oči! — povika najednom patničkim glasom. — Hoćeš li ponovo da oslepiš?

»Tu-ut, tu-ut, tu-ut...« — odjekivalo je kroz kosmički prostor: iznad purpurnih oblaka, razlupanih brodova, unakaženog »maljčika«, iznad neznanog groba Bogdanovog, iznad Golkonde koja večito klokoće...

— Do »Ciolkovskog« je ostalo još hiljadu i po kilometara — reče Krutikov i poče da traži po džepovima maramicu.

— Ne smeš da plačeš, Mihaile — šaputao je Jurkovski. — Posao je obavljen... Nismo mogli... da učinimo više... Ali, put je sada utrven. A mi smo se vratili... Bikov... Griša i ja...

Bikov ponovo stavi naočari na nos.

»Tu-ut, tu-tu, tu-ut...« — pevušili su udaljeni radio-farovi, koji su ostali za njima na planeti purpurnih oblaka.

A. Balabuha

RAVNOTEŽA

»Još jedan, — mislio je Surkis, posmatrajući s prozora ovlaš naboranu ravnicu, koja se širila u daljinu, sve do samog horizonta, gde je postepeno prelazila u predgorje planine. — Još jedan dan koga odbijaš. A šta mu odbijaš? Ono što je najvažnije, pravo da radi, da se bez smetnje bavi svojim poslom. Pobegao bih! Da opet, jednostavno, postanem arhitekta i... «

Tiho je zapevao tajmer. Surkis je prišao stolu i pritisnuo tipku na okviru selektora.

— Tolja? Da. Kako stojite s kontrolnim proverama energocentra? Već su kod mene? Hvala. U samo dve reči. Ono isto? Da niste pogrešili? No, no, ne vređajte se, čudni čoveče, znam ja da ste vi nepogrešivi. Kompjuterom? Tako, tako. Ipak, šteta što niste pogrešili.. .Još jednom — hvala. To je sve.

Otvorio je poštansko sanduče i izvadio rolnu pergamentne trake. Počeo je da je premotava povremeno zastajkujući i pažljivo analizirajući grafiku koja je na nju bila ucrtana. Bio je to prigovor na projekat energocentra. Prigovor na poslednjoj instanci — nemilosrdan, bez prava na žalbu. Surkis je zamislio lice Ždana Bahmenda, vodećeg energetičara na Zari, i spopala ga je nepodnošljiva mučnina. Više i ne gledajući u nju, automatski je smotao traku, položio ruku na sto i seo, obuhvativši glavu rukama.

»Pobeći ću, — najednom je odlučio. — Jednoga dana, jedne večeri, ali svakako ću pobeći«.

Ponovo je uključio selektor.

— Je li to Svetlana? Zdravo, mila. Hvala. Slušaj, Svetlaška, ako me budu tražili — smisli nešto. Ko? Ne znam, ali mogu da pretpostavim. Nema veze. Rečju, u nigdinu. Idiom, objasniću ti kasnije. Hvala ti!

Surkis je ustao iza svog stola i gotovo trčeći pošao prema vratima. Ali, danas mu ipak nije uspelo da pobegne. Vrata su se otvorila pre nego što se uključio automat, i u njihovom okviru pojavila se ljudska figura. Surkis je jedva uspeo da se zaustavi.

— Dobar dan, Ždane. — Vratio se do stola i spustio se u fotelju, gestom pokazujući posetiocu na drugu, a zatim je sumorno izgovorio

u selektor:

— Nije uspelo, Svetlaška. Tako, ostao sam na svom mestu.

I tek sad je pogledao na Ždana.

—Slušam vas.

Nekoliko trenutaka ćutke su posmatrali jedan drugoga.

— Znači, nećete promeniti svoju odluku, Sarkise? — upita Bahmendo.

— A vi to dobro znate, — odvrati mu Surkis.

— Ali, čujte.. .

— Ne, nego čujte vi, Ždane. Hoćete da izgradite energocentar na Ardou. Izvanredan projekat, ja to ne osporavam. I sve unapred znam šta ćete mi reći: da će potpuno zadovoljiti energetske potrebe Zare za pola veka unapred; da je neophodno da se izgradi prvi reaktor u istoriji čovečanstva koji radi na teškim hronokvantima; da je reč o inženjerskom rešenju izuzetne lepote, Ali, evo vidite. — Pružio je Bahmendu rolnu pergamentne trake. — Postoji čitav niz ekoloških odstupanja. Proračuni su trostruko provereni, kontrolu je izvršio naš najbolji operater, a u poslu mu se priključio i Veliki mozak. I šta su otkrili? Prvo, bilo bi neophodno da se ukloni oko dvesto kvadratnih kilometara šume, i to ne obične šume nego unikatne balzamske breze. Drugo, rad postrojenja podigao bi prosečnu godišnju temperaturu planete za 24 do 26 stotih delova stepena, samo u odnosu na neposredno emitovanje toplote u etar. Treće, predvideli ste da ćete za hlađenje uređaja koristiti vodu Arduskog vodopada, a to će, u krajnjoj liniji, podići njenu temperaturu za četiri stepena, što će, sa svoje strane, prouzrokovati toplu struju...

— Ja sam, Sarkise, izgubio na putu puna dva sata, ali apsolutno ne za to da bih još jednom čuo ono što sam već pročitao u vašem izveštaju, — prekide ga Bahmendo.

— A ko vas je pozvao da dolazite ovamo, Ždane? Pre tri sata, ukoliko mi pamet nije otkazala, razgovarao sam s vama teleradiom.

— Želeo sam da porazgovaram s vama neposredno, a ne preko ekrana.

— Zar nije svejedno kako ćemo razgovarati? Važno je — o čemu.

— Nećeš, dakle, izmeniti svoju odluku, Sarkise?

Krug je zatvoren, tužno je pomislio Surkis. Tim pitanjem smo počeli i njemu se, evo, ponovo vraćamo. Ali, kako da to i njemu objasnim?

lako je pametan — oh, kako pametan! — nikako, eto, neće da shvati...

— ... nekakvih četvrt stepena, — nastavio je Bahmendo. — Zar zaista nije smešno da se to upoređuje s napajanjem Zare energijom u naredno pola veka?

— Kad je na Žari završen poslednji ledeni period, Ždane? — tužnim i bezbojnim glasom upitao je Surkis.

— Ne vidim nikakvu vezu.

— Veza je u tome što je kraj ledenog perioda bio usiovljen porastom prosečne godišnje temperature za svega tri stepena. Za tri stepena, Ždane!

— Upamtite, Sarkise, ja ću se žaliti.

Surkis ustade. Time su se uvek završavali slični razgovori.

— Žalite se, — reče on. — Žalite se koliko god vas je volja. Samo ne zaboravite da Savet geohigijene ima pravo veta. Pa čak i u Savetu Zare... Shvatite, na kraju, da i ja, ništa manje nego vi, želim da vidim taj projekat na delu. Ali niko nema prava da se na taj način meša u prirodu. — Došavši do vrata kabineta, osvrnu se i dodade: — S kakvim bih zadovoljstvom, Ždane, promenio s vama mesto! Vi čak ne možete ni zamisliti — s kakvim zadovoljstvom.

Kao i svi saveti na ovoj planeti, Savet geohigijene bio je izvan granica grada, a njegovo zdanje usamljeno je štrčalo nad parkom, koji se postepeno utapao u netaknutu prirodu Ravnice šatlova.

Surkis je mirno išao kroz taj prekrasni park, prema stajalištu vibroplana, — posle neprijatnog razgovora nije mu se sedelo u blindiranom vagonetu karvejra.

Kad mu je disk vibroplana, trepćući, jedva čujno zazvonio nad glavom, zemlja je zaplivala ispod i iza njega, a naokolo se otvorio takav pejzaž da je Surkisu i nehotice zastajao dah. Uzdignuvši se do četvrtog horizonta, upravio je vozilo prema gradu.

Grad je bio prekrasan. Bilo je to prijatno saznanje, ta sam ga je ucrtavao u okruženje. Ovaj grad bio je prvi Surkisov posao na Zari. Otad je prošlo više od dvadeset godina.

Grad se, kao talas, uzdizao iz ravnice. Počinjao je niskim kućicama, koje su podsećale na neobične gljive; zatim su ih smenjivale — najpre, bojažljivo izvirujući između gljiva, a potom ih postepeno stešnjavajući — kuće-drveće, sunderaste i ustremljene u visinu; i,

naposljetku, srastajući s planinskim obronkom koji je poluprstenasto okruživao grad s južne strane, kao kompaktan zid, za njima se uzdizao masiv kuća u obliku saća, koje su nekako podsećale na pećinske nastambe drevne Zemlje. Odozgo, grad je bio pokriven nevidljivom geodezijskom kupolom, ispod koje je postojala posebna mikroklima, različita od klime u Ravnici šatlova. Ta kupola mogla se primetiti samo ponekad, kada se u osvit ili u suton, na njoj zasvetlucaju suncem obasjana mesta.

Grad je bio lep. Ali, danas je nešto u njemu razdraživalo Surkisa, ali nikako nije mogao da shvati šta. Počeo je u mislima da raščlanjuje grad, trudeći se da odgonetne koji to od sastavnih delova ovoga kompleksa izaziva u njemu nejasan unutarnji protest. I konačno je shvatio: kupola. Baš ona, nevidljiva i neosetljiva, kupola koja odvaja grad od okolnog sveta.

Ali, zašto?

Gradovi pod kupolama vekovima su išli skupa s čovekom. I to je prirodno: kupole su neophodne svuda gde je okruženje neprikladno za čoveka. Da, to je to! Neprikladno! A čemu onda kupola ovde, na Zari?

Da bi odvojila svet čoveka od sveta prirode. Čak i tako dobroćudne kakva je ova ovde.

Dobroćudna priroda? Surkis se osmehnuo. Kakva besmislica! Priroda ne može biti ni dobroćudna ni zloćudna. Dobro i zlo — to su pojmovi iz oblasti morala. Priroda je izvan morala, jer je moral — funkcija razuma.

U svoje odnose s prirodom čovek jedino može unositi pojmove kao što su dobro i zlo. Samo čovek svoj odnos prema prirodi može učiniti moralnim ili amoralnim, zato što je i odnos, prirode prema čoveku adekvatan njegovom odnosu prema njoj.

A čovek se prema njoj odnosi na različite načine. Ipak, najčešće je bio samo Potrošač. Potrošač s velikim početnim slovom. I u vekovima mraka i u vekovima procvata čovek je samo uzimao od prirode, a ništa joj nije vraćao ili davao zauzvrat. On je pljačkao njena bogatstva, smatrajući ih neiscrpnim, — pa se vekovima Zemlja svetila zbog toga, a mnoga pokoljenja borila su se da uspostave narušeni ekološki balans!

Ali, sve je to istorija, koju je Surkis poznavao samo na osnovu filmova ili iz dokumenata. Sad je čovek već prestao da bude Potrošač. Najbolji dokaz tome jeste zapravo postojanje saveta geohigijene.

Kad je prestao da bude parazit prirode, čovek nije naučio da živi s njom u simbiozi. On se jednostavno udaljio od svega toga i postao, u suštini, izvanredno biće. Otud, zaključani u same sebe, i gradovi pod kupolama — ne samo tamo gde su okruženi zatrovanom atmosferom, nego čak i tamo gde se ona ne razlikuje od zemaljske. Otud i osnovni principi svih saveta geohigijene: nikakvih promena do kojih bi moglo doći izvan granica slučajnosti; na novim planetarna sve sačuvati, po mogućstvu u istom onom obliku kako je bilo pre čovekovog dolaska. To je razlog da transportne trase svuda prolaze ili kroz vazduh, ili ispod zemlje; zbog toga pokušavamo da hranu sintetizujemo industrijskim putem, a da pri tom ne uništimo seoska domaćinstva, mešajući se na taj način u ekološki balans planete...

No mi ne možemo drukčije delovati, zato što više nećemo da budemo potrošači, a da budemo simbionti još ne znamo. Naši odnosi prema amoralnoj prirodi moraju biti strogo moralni.

Kad bi se dogodilo da makar jedanput odstupimo od ovog pravila — zbog čega bilo, makar i iz potrebe da zadovoljimo svoje energetske potrebe ne samo za pola nego i za pet vekova unapred, — talas zla protutnjao bi planetom, brišući sve na svom putu, kao što je Veliki talas^[1] zbrisao drevnu Zemlju.

I da bi svaka takva mogućnost bila sprečena, na svim planetarna postoje saveti geohigijene. A svaki od njih ima koordinatora. Jedan od njih je i Sarkis Surkis, kome je veoma mučno i neugodno da odbija ljude, da staje na put njihovim delima. A zbog čega? Zbog nekakve četvrtine stepena, kako bi to rekao Ždan? Međutim, s ekološkim balansom planete skopčan je ekološki balans Čovečanstva.

A sem toga, — suviše je kod nas uvrežena predstava da je čovek mera svih stvari. Evo, ja vidim lice Ždana Bahmenda; vidim uvredu i bol u njegovim očima. I kao čovek, neugodno se osećam zbog njega.

A priroda...

Tačno su mi poznate — čak do poslednjeg kvadratnog metra — površine zelenog lista na čitavoj Zari; ali, kad sam ja to poslednji put držao u rukama zeleni list — živ, a ne prepariran u laboratoriji? I što je najstrašnije, moja dužnost je da štitim ono što shvatam jedino razumom od onoga što je blisko i razumu i osećanjima. A to neizbežno dovodi do gubitka unutarnje ravnoteže, do gubitka ravnoteže misli i osećanja.

Vibroplan je bio ispred same Istočne kapije, kad je Surkis poverio upravljanje automatu, izvadio iz džepa tanku kutijicu teleradija, i okrenuo broj Ždana Bahmenda.

Kad je s ekrana, začuđeno i radosno, na njega pogledalo lice energetičara, Surkis je osetio da mu je negde u grlu zastala vrela knedla.

Odmahnuo je glavom.

— Ne, nisam se predomislio, Ždane. Ja nemam prava da se predomislim. I vi ćete ipak morati da svoj energocentar odvučete negde na asteroide. Knedla u grlu počela je da raste, ometajući ga u govoru. — Nego, ako niste mnogo zauzeti, Ždane, dođite do mene. Zna li gde stanujem? Hteo bih jednostavno da popričam s vama, — neposredno a ne preko ekrana.

Bahmendo se jedva primetno osmehnu.

— Dobro. Dolazim, Sarkise.

Vibroplan je skliznuo u dijafragmu otvora koji mu se raskrilio u susret.

[1] Veliki talas, koji je nastao u okeanu kao rezultat podvodnog zemljotresa ili zbog erupcije podvodnih ili ostrvskih vulkana, vezuje se za nestanak Atlantide.

Sadržaj

[Arkadij i Boris Strugacki - Planeta purpurnih oblaka](#)

[Prvo poglavlje](#)

[Drugo poglavlje](#)

[Treće poglavlje](#)

[Četvrto poglavlje](#)

[Peto poglavlje](#)

[Šesto poglavlje](#)

[Sedmo poglavlje](#)

[Odmo poglavlje](#)

[Deveto poglavlje](#)

[Deseto poglavlje](#)

[Jedanaesto poglavlje](#)

[Dvanaesto poglavlje](#)

[Trinaesto poglavlje](#)

[A. Balabuha - Ravnoteža](#)